

## **Paskaidrojošo ziņojumu**

### **2000. gada 13. janvāra Konvencija par pieaugušo starptautisko aizsardzību**

Pols Lagarde (*Paul Lagarde*)

Konvenciju un ieteikumus ir pieņēmusi diplomātiska rakstura  
Īpašā komisija

Izdevējs  
**Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences**  
**Pastāvīgais birojs**  
*Churchillplein 6.b*  
*2517 JW The Hague*  
Nīderlande

Tālrunis: + 31 70 363 3303  
Fakss: + 31 70 360 4867  
E-pasts: [secretariat@hcch.net](mailto:secretariat@hcch.net)  
Tīmekļa vietne: [www.hcch.net](http://www.hcch.net)

© Hāgas Starptautisko privāttiesību konference, 2017. g.

Visas tiesības aizsargātas. Bez autortiesību turētāja rakstiskas atļaujas nevienam šīs publikācijas daļu nedrīkst reproducēt, saglabāt izguves sistēmā vai pārvadīt jebkurā veidā ar jebkuriem līdzekļiem, tostarp izgatavojot fotokopijas vai ierakstus.

Pateicoties Eiropas Komisijas/Tieslietu ģenerāldirektorāta dāsnajai palīdzībai, Paskaidrojošais ziņojums par *Hāgas 2000. gada Konvencija par pieaugušo starptautisko aizsardzību*, ko sagatavojis profesors Pols Lagards [*Paul Lagarde*] un kas pārskatīts 2016. gadā, tika pārtulkots visās Eiropas Savienības oficiālajās valodās, izņemot angļu, franču, spāņu un vācu valodu. Angļu un franču valodas versijas ir rediģējis Pols Lagards un Pastāvīgais birojs, bet spāņu un vācu valodas tulkojumi tiks rediģēti tuvākajā nākotnē. Sākotnējo spāņu valodas nerediģētā paskaidrojošā ziņojuma tulkojumu bija sagatavojusi Spānijas Ārlietu ministrija un tulkojumu vācu valodā bija sagatavojuši Vācijas Federatīvās Republikas Federālā tieslietu ministrija un Federālais Ārlietu birojs. Lūdzu, ņemiet vērā, ka tulkojums vācu valodā nav saskaņots starp Austrijas, Vācijas un Šveices iestādēm. Šīs publikācijas tulkojumus citās valodās (izņemot spāņu valodu) nav rediģējis Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Pastāvīgais birojs.

Šīs publikācijas oficiālās versijas ir pieejamas Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences tīmekļa vietnē ([www.hcch.net](http://www.hcch.net)) angļu un franču valodā.

ISBN 978-92-79-67001-5

Iespiests Beļģijā.

## **Priekšvārds**

1. Šis brošūras teksts ir sagatavots, izmantojot Īpašās diplomātiskās komisijas protokolus no sēdēm pieaugušo aizsardzības jomā laikposmā no 1999. gada septembra līdz oktobrim.

Šajā jaunākajā izdevumā papildus turpmāk pievienotajām lappusēm ir iekļauti sākotnējie dokumenti, ziņojumi un diskusiju kopsavilkumi, kas attiecas uz 1999. gada Īpašās diplomātiskās komisijas darbu. Tekstu pilnu versiju var pasūtīt pie grāmattirgotājiem vai tieši Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences pastāvīgajā birojā Hāgā: Churchillplein JW 6b, 2517, The Hague, The Netherlands (e-pasts: [secretariat@hcch.net](mailto:secretariat@hcch.net), fakss: +31 70 360 4867).

2. Profesora Pola Lagarda (Paul Lagarde) paskaidrojuma ziņojums kalpo kā komentārs konvencijai, ko pieņēmusi Īpašā diplomātiskā komisija un kas izklāstīta 1999. gada 2. oktobra nobeiguma aktā.

3. Konvenciju 2000. gada 13. janvārī kā pirmā valsts parakstīja Nīderlande, un tādējādi tas ir konvencijas datums.

4. Šajā paskaidrojuma ziņojuma pārskatītajā redakcijā 146. punktā ir iekļauta papildu informācija, kura attiecas uz pārstāvības pilnvaru apliecinājumu.

5. Hāgas Starptautisko privāttiesību konferencei ir sava tīmekļa vietne ([www.hcch.net](http://www.hcch.net)), kurā sniegta informācija par Hāgas konferenci un Hāgas konvencijām.

Hāgā, 2017. gada aprīlī



## *Saturs*

<b>KONVENCIJA .....</b>	<b>7</b>
<b>Ieteikums par pilngadīgu personu aizsardzību, ko pieņēmusi īpašā diplomātiskā komiteja .....</b>	<b>25</b>
<b>APLIECINĀJUMS .....</b>	<b>27</b>
<b>PILNGADĪGAI PERSONAI PIEMĒROJAMI AIZSARDZĪBAS PASĀKUMI.....</b>	<b>30</b>
<b>INFORMĀCIJA PAR PILNGADĪGAI PERSONAI PIEMĒROTIEM AIZSARDZĪBAS PASĀKUMIEM.....</b>	<b>32</b>
<b>ZIŅOJUMS .....</b>	<b>35</b>



# Konvencija





## Konvencija par pieaugušo personu starptautisko aizsardzību

Valstis, kas parakstījušas šo Konvenciju, ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt to pieaugušo personu aizsardzību starptautiskās situācijās, kuras kāda savu ķermeņa garīgo un fizisko funkciju traucējuma vai nepietiekamības dēļ nespēj aizsargāt savas intereses, vēloties novērst savu tiesību sistēmu pretrunas saistībā ar jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu un izpildi attiecībā uz pieaugušo aizsardzības pasākumiem, atgādinot to, cik svarīga ir starptautiskā sadarbība pieaugušo aizsardzībā, apstiprinot to, ka primārajiem apsvērumiem jābūt pieaugušā interesēm un viņa cieņas un autonomijas respektēšanai,

ir vienojušās par sekojošiem noteikumiem –

### I NODAĻA. KONVENCIJAS DARBĪBAS JOMA

#### 1. pants

1. Šī Konvencija attiecas uz to pieaugušo aizsardzību starptautiskās situācijās, kuri kāda savu ķermeņa funkciju traucējuma vai nepietiekamības dēļ nespēj aizsargāt savas intereses.

2. Tās mērķi ir šādi:

- a) noteikt valsti, kuras iestāžu jurisdikcijā ir veikt pasākumus pieaugušās personas vai tās īpašuma aizsardzībai;
- b) noteikt, kuras valsts tiesību akti minētajām iestādēm jāpiemēro, īstenojot savu jurisdikciju;
- c) noteikt, kuras valsts tiesību akti jāpiemēro pieaugušā pārstāvībai;
- d) nodrošināt šādu aizsardzības pasākumu atzīšanu un izpildi visās Līgumslēdzējās Valstīs;
- e) uzsākt sadarbību starp Līgumslēdzēju Valstu iestādēm, kas var būt vajadzīga, lai īstenotu šīs Konvencijas mērķus.

#### 2. pants

1. Šīs Konvencijas izpratnē "pieaugušais" ir tāda persona, kas sasniegusi 18 gadu vecumu.

2. Konvencijas attiecas arī uz pasākumiem, kas attiecas uz pieaugušo, kas šādu pasākumu pieņemšanas brīdī vēl nebija sasniedzis 18 gadu vecumu.

#### 3. pants

Šīs Konvencijas 1. pantā minētie pasākumi jo īpaši var attiekties uz:

- a) rīcībnespējas noteikšanu un aizsardzības režīma ieviešanu;
- b) pieaugušā nodošanu tiesu vai administratīvas iestādes aizsardzībā;

- c) aizgādību un līdzīgiem tiesiskiem režīmiem;
- d) tādas personas vai struktūras iecelšanu un funkcijām, kura ir atbildīga par pieaugušā personu vai mantu, pārstāv pieaugušo vai palīdz viņam;
- e) pieaugušā ievietošanu kādā iestādē vai citā vietā, kur var nodrošināt aizsardzību;
- f) pieaugušā mantas pārvaldību, saglabāšanu vai atsavināšanu;
- g) atļaujas došanu konkrētas rīcības veikšanai, lai aizsargātu pieaugušo vai tā mantu.

#### 4. pants

1. Šī Konvencija neattiecas uz:

- a) uzturēšanas saistībām;
- b) laulības vai citu līdzvērtīgu attiecību nodibināšanu, atzīšanu par spēkā neesošu un izbeigšanu, kā arī uz laulāto tiesisko atšķiršanu;
- c) mantisko attiecību režīmu saistībā ar laulību vai līdzvērtīgām attiecībām;
- d) trastiem vai mantošanu;
- e) sociālo nodrošinājumu;
- f) vispārējiem publiskiem pasākumiem veselības jomā;
- g) pasākumiem, kurus attiecībā pret personu veic šīs personas izdarītu noziedzīgu nodarījumu dēļ;
- h) lēmumiem par patvēruma tiesībām un imigrāciju;
- i) pasākumiem, kuru vienīgais mērķis ir sabiedriskās drošības aizsardzība.

2. Šā panta 1. punkts attiecībā uz tajā minētajiem pasākumiem, neietekmē personas pilnvarojumu darboties kā pieaugušā pārstāvim.

## II NODAĻA. JURISDIKCIJA

#### 5. pants

1. Pieaugušā vai tā mantas aizsardzības pasākumu veikšana ir tās Līgumslēdzējas Valsts tiesu vai administratīvo iestāžu jurisdikcijā, kurā ir šā pieaugušā pastāvīgā dzīvesvieta.

2. Ja pieaugušā pastāvīgā dzīvesvieta tiek mainīta un turpmāk tā ir citā Līgumslēdzējā Valstī, tad jurisdikcija ir jaunās pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādēm.

#### 6. pants

1. Attiecībā uz pieaugušajiem, kas ir bēgļi, un pieaugušajiem, kas viņu valstī notiekošo nekārtību dēļ ir pārvietojušies uz kādu citu valsti, 5. panta 1. punktā paredzētā jurisdikcija ir tās Līgumslēdzējas Valsts iestādēm, kuras teritorijā pieaugušie atrodas pēc šādas pārvietošanas.

2. Šā panta iepriekšējā punkta noteikumi attiecas arī uz tiem pieaugušajiem, kuru pastāvīgo dzīvesvietu nav iespējams noteikt.

## 7. pants

1. Izņemot tos pieaugušos, kas ir bēgļi, un pieaugušos, kas viņu pilsonības valstī notiekošo nekārtību dēļ ir pārvietoti uz kādu citu valsti, tās Līgumslēdzējas Valsts iestāžu jurisdikcijā, kuras pilsonis ir pieaugušais, ir pieaugušā vai tā mantas aizsardzības pasākumu veikšana, ja minētās iestādes uzskata, ka tās spēj labāk novērtēt pieaugušā intereses, un pēc tam, kad tās informējušas iestādes, kurām ir jurisdikcija saskaņā ar 5. pantu vai 6. panta 2. punktu.

2. Šo jurisdikciju neīsteno, ja iestādes, kurām ir jurisdikcija saskaņā ar 5. pantu, 6. panta 2. punktu vai 8. pantu, ir informējušas tās valsts iestādes, kuras pilsonis ir pieaugušais, ka tās veikušas pasākumus, kas nepieciešami attiecīgajos apstākļos, vai ir nolēmušas, ka nekādi pasākumi nav jāveic, vai ka tiesvedība ir uzsākta.

3. Pasākumus, kas veikti saskaņā ar šā panta 1. punktu, vairs nav spēkā, tiklīdz iestādes, kurām ir jurisdikcija saskaņā ar 5. pantu, 6. panta 2. punktu vai 8. pantu, veikušas pasākumus, kas nepieciešami attiecīgajos apstākļos, vai ir nolēmušas, ka nekādi pasākumi nav jāveic. Šīs iestādes attiecīgi informē tās iestādes, kuras ir veikušas pasākumus saskaņā ar šā panta 1. punktu.

## 8. pants

1. Tās Līgumslēdzējas Valsts, kurai ir jurisdikcija saskaņā ar 5. vai 6. pantu, iestādes, tad, ja tās uzskata, ka tas ir pieaugušā interesēs, var pēc savas ierosmes vai pēc citas Līgumslēdzējas Valsts iestādes pieprasījuma lūgt kādas šā panta 2. punktā minētās valsts iestādēm veikt pieaugušā vai tā mantas aizsardzības pasākumus. Lūgums var attiekties uz visiem vai atsevišķiem šādas aizsardzības aspektiem.

2. Līgumslēdzējas Valstis, kuru iestādēs var vērsties, kā noteikts šā panta iepriekšējā punktā, ir:

- a) valsts, kuras pilsonis ir pieaugušais;
- b) valsts, kurā bijusi pieaugušā iepriekšējā pastāvīgā dzīvesvieta;
- c) valsts, kurā atrodas pieaugušā manta;
- d) valsts, kuru pieaugušais rakstiski izvēlējis pasākumu veikšanai viņa aizsardzībai;
- e) valsts, kurā ir pastāvīgā dzīvesvieta pieaugušajam tuvai personai, kas gatava uzņemties viņa aizsardzību;
- f) valsts, kuras teritorijā pieaugušais atrodas, attiecībā uz pieaugušā personas aizsardzību.

3. Ja iestāde, kas izraudzīta saskaņā ar šā panta iepriekšējiem punktiem, nepiekrīt jurisdikcijai, tad jurisdikcija ir tās Līgumslēdzējas Valsts iestādēm, kurām ir jurisdikcija saskaņā ar 5. vai 6. pantu.

## 9. pants

Tās Līgumslēdzējas Valsts iestāžu jurisdikcijā, kurā atrodas pieaugušā manta, ir aizsardzības pasākumu veikšana attiecībā uz šo īpašumu, ciktāl šie pasākumi ir saderīgi ar tiem, ko veic iestādes, kurām ir jurisdikcija saskaņā ar 5. līdz 8. pantu.

## 10. pants

1. Visos steidzamības gadījumos jebkādu vajadzīgo aizsardzības pasākumu veikšana ir tās Līgumslēdzējas Valsts iestāžu jurisdikcijā, kuras teritorijā atrodas pieaugušais vai pieaugušā manta.
2. Pasākumi, kurus attiecībā uz pieaugušo, kas ir kādas Līgumslēdzējas Valsts pastāvīgais iedzīvotājs, veic saskaņā ar šā panta iepriekšējo punktu, vairs nav spēkā, tiklīdz iestādes, kurām ir 5. līdz 9. pantā paredzētā jurisdikcija, ir veikušas apstākļiem atbilstošus pasākumus.
3. Pasākumi, kurus saskaņā ar šā panta 1. punktu Līgumslēdzējas Valstī veic attiecībā uz pieaugušo, kas ir kādas trešās valsts pastāvīgais iedzīvotājs, vairs nav spēkā, tiklīdz attiecīgā Līgumslēdzēja Valsts ir atzinusi citas valsts iestāžu veiktos pasākumus, kuri nepieciešami attiecīgajos apstākļos.
4. Iestādes, kas veikušas pasākumus saskaņā ar šā panta 1. punktu, par veiktajiem pasākumiem, ja iespējams, informē tās Līgumslēdzējas Valsts iestādes, kurā atrodas pieaugušā pastāvīgā dzīvesvieta.

## 11. pants

1. Izņēmuma kārtā tās Līgumslēdzējas Valsts iestāžu jurisdikcijā, kuras teritorijā atrodas pieaugušais, ir pieaugušā personas aizsardzības pagaidu pasākumu veikšana, kuri ir spēkā tikai attiecīgās valsts teritorijā, ciktāl šie pasākumi ir saderīgi ar tiem, ko jau veikušas iestādes, kurām ir jurisdikcija saskaņā ar 5. līdz 8. pantu, un pēc tam, kad tās informējušas iestādes, kurām ir jurisdikcija saskaņā ar 5. pantu.
2. Pasākumus, kurus attiecībā uz pieaugušo, kas ir kādas Līgumslēdzējas Valsts pastāvīgais iedzīvotājs, veic saskaņā ar šā panta iepriekšējo punktu, izbeidz, tiklīdz iestādes, kam ir 5. līdz 8. pantā paredzētā jurisdikcija, pieņēmušas lēmumu veikt attiecīgajā situācijā nepieciešamos aizsardzības pasākumus.

## 12. pants

Ievērojot 7. panta 3. punktu, pasākumi, kas veikti saskaņā ar 5. līdz 9. pantu, ir spēkā atbilstoši to nosacījumiem pat tad, ja, mainoties apstākļiem, ir zudis jurisdikcijas pamats, tik ilgi, kamēr iestādes, kurām ir šajā Konvencijā paredzētā jurisdikcija, nav attiecīgos pasākumus mainījušas, aizstājušas vai izbeigušas.

## III NODAĻA. PIEMĒROJAMIE TIESĪBU AKTI

## 13. pants

1. Īstenojot šīs Konvencijas II nodaļā paredzēto jurisdikciju, Līgumslēdzēju Valstu iestādes piemēro savas valsts tiesību aktus.
2. Izņēmuma gadījumos, ciktāl tas nepieciešams pieaugušā personas vai mantas aizsardzībai, iestādes var piemērot vai ņemt vērā tādas citas valsts tiesību aktus, ar kuru attiecīgajiem apstākļiem ir būtiska saikne.

#### 14. pants

Ja pasākumu, ko pieņem kāda Līgumslēdzēja Valsts, īsteno citā Līgumslēdzējā Valstī, tad tā īstenošanas nosacījumus reglamentē šīs citas valsts tiesību akti.

#### 15. pants

1. Tādu pārstāvības pilnvaru pastāvēšanu, apjomu, grozīšanu un izbeigšanu, kuras pieaugušais vai nu ar vienošanos, vai vienpusēju aktu piešķīris, lai tās īstenotu tad, kad šis pieaugušais nespēs aizsargāt savas intereses, reglamentē tās valsts tiesību akti, kurā bijusi pieaugušā pastāvīgā dzīvesvieta minētās vienošanās vai vienpusējā akta brīdī, ja vien šā panta 2. punktā minētie tiesību akti nav skaidri rakstiski norādīti.

2. Valstis, kuru tiesību akti var būt norādīti, ir šādas:

- a) valsts, kuras pilsonis ir pieaugušais;
- b) valsts, kurā bijusi pieaugušā iepriekšējā pastāvīgā dzīvesvieta;
- c) valsts, kurā atrodas pieaugušā manta, attiecībā uz šo mantu;

3. Šādu pārstāvības pilnvaru īstenošanas kārtību reglamentē tās valsts tiesību akti, kurā tās īsteno.

#### 16. pants

Ja 15. pantā minētās pārstāvības pilnvaras netiek īstenotas tādā veidā, kas pietiekami nodrošina pieaugušā vai tā mantas aizsardzību, tās var atsaukt vai grozīt ar pasākumiem, kurus veic iestāde, kam ir jurisdikcija saskaņā ar šo Konvenciju. Ja šādas pārstāvības pilnvaras tiek atsauktas vai grozītas, pēc iespējas plašāk jāņem vērā 15. pantā minētie valsts tiesību akti.

#### 17. pants

1. Nevar apstrīdēt tāda darījuma spēkā esamību, kas noslēgts starp trešo personu un citu personu, kura saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā veikts darījums, būtu tiesīga rīkoties kā pieaugušā pārstāvis, un trešā persona nevar būt atbildīga tikai tā iemesla dēļ, ka saskaņā ar šajā nodaļā norādītajiem tiesību aktiem otra darījuma puse nebija tiesīga rīkoties kā pieaugušā pārstāvis, izņemot gadījumu, kad trešā persona zināja vai arī tai bija jāzina, ka šādu pārstāvību reglamentē pēdējie no minētajiem tiesību aktiem.

2. Šā panta iepriekšējo punktu piemēro vienīgi tad, ja darījumu noslēgušas personas, kas atrodas vienas un tās pašas valsts teritorijā.

#### 18. pants

Šīs nodaļas noteikumus piemēro arī tad, ja norādītie tiesību akti ir tādās valsts tiesību akti, kura nav Līgumslēdzēja Valsts.

### 19. pants

Šajā nodaļā termins "tiesību akti" nozīmē valstī spēkā esošos tiesību aktus, izņemot kolīziju normas.

### 20. pants

Šī nodaļa neliedz piemērot tās valsts, kurā jānodrošina pieaugušā aizsardzība, tiesību aktu noteikumus, ja šo noteikumu piemērošana ir obligāta neatkarīgi no tā, kuras valsts tiesību akti būtu piemērojami pretējā gadījumā.

### 21. pants

Ar šīs nodaļas noteikumiem noteikto tiesību aktu piemērošanu var atteikt tikai tad, ja to piemērošana ir acīmredzami pretrunā sabiedriskajai kārtībai.

## IV NODAĻA. ATZĪŠANA UN IZPILDE

### 22. pants

1. Kādas Līgumslēdzējas Valsts veiktos pasākumus saskaņā ar tiesību aktiem atzīst visās pārējās Līgumslēdzējās Valstīs.
2. No atzīšanas tomēr var atteikties:
  - a) ja pasākumu veikusi iestāde, kuras jurisdikcijas nav bijusi pamatota vai nav bijusi saskaņā ar II nodaļas minētajiem noteikumiem;
  - b) ja pasākums, izņemot steidzamības gadījumus, veikts saistībā ar tiesas vai administratīviem procesiem, nedodot pieaugušajam iespēju tikt uzklautam, kas ir pretrunā lūgumu saņēmēšās valsts procesuālajiem pamatprincipiem;
  - c) ja šāda atzīšana ir acīmredzami pretrunā lūgumu saņēmēšās valsts sabiedriskajai kārtībai vai pretrunā tiem minētās valsts tiesību aktu noteikumiem, kuri ir obligāti neatkarīgi no tā, kuras valsts tiesību akti būtu piemērojami pretējā gadījumā;
  - d) ja pasākums nav saderīgs ar kādu vēlāku pasākumu, ko veikusi kāda valsts, kas nav Līgumslēdzēja Valsts un kurai būtu bijusi jurisdikcija saskaņā ar 5. līdz 9. pantu, ja šis vēlāk veiktais pasākums atbilst atzīšanas prasībām lūgumu saņēmēšajā valstī;
  - e) ja nav ievērota 33. pantā paredzētā procedūra.

### 23. pants

Neskarot 22. panta 1. punktu, ikviena ieinteresētā persona var lūgt Līgumslēdzējas Valsts kompetentās iestādes lemt par kādā citā Līgumslēdzējā Valstī veikta pasākuma atzīšanu vai neatzīšanu. Procedūru reglamentē lūgumu saņēmēšās valsts tiesību akti.

#### 24. pants

Lūgumu saņēmušās valsts iestādei ir saistoši konstatētie fakti, uz kuriem savu jurisdikciju pamato tās valsts iestāde, kurā ir veikts attiecīgais pasākums.

#### 25. pants

1. Ja Līgumslēdzējā Valstī veiktus un šajā valstī izpildāmus pasākumus ir jāizpilda kādā citā Līgumslēdzējā Valstī, pēc ieinteresētās personas lūguma šādus pasākumus attiecīgajā citā valstī pasludina par izpildāmiem vai reģistrētiem šādā nolūkā, ievērojot procedūru, kas paredzēta pēdējās minētās valsts tiesību aktos.

2. Ikviena Līgumslēdzēja Valsts izpildāmības pasludināšanai vai reģistrācijai piemēro vienkāršu un ātru procedūru.

3. Izpildāmības pasludināšanu vai reģistrāciju var atteikt, pamatojoties vienīgi uz kādu no 22. panta 2. punktā minētajiem iemesliem.

#### 26. pants

Neskarot tādu pārskatīšanu, kas varētu būt vajadzīga iepriekšējo pantu piemērošanai, veiktos pasākumus nepārskata pēc būtības.

#### 27. pants

Pasākumus, kas veikti vienā Līgumslēdzējā Valstī un citā Līgumslēdzējā Valstī pasludināti par izpildāmiem vai reģistrēti šajā nolūkā, pēdējā minētajā valstī izpilda tā, kā tos būtu veikušas šīs valsts iestādes. Izpilde notiek saskaņā ar lūgumu saņēmušās valsts tiesību aktiem, ciktāl tas šajos tiesību aktos paredzēts.

## V NODAĻA. SADARBĪBA

#### 28. pants

1. Līgumslēdzēja Valsts norīko centrālo iestādi, kas pilda pienākumus, kurus minētajām iestādēm uzliek šī Konvencija.

2. Federālas valstis, valstis ar vairākām tiesību sistēmām vai valstis ar autonomām teritoriālām vienībām ir tiesīgas norīkot vairākas centrālās iestādes un noteikt to funkciju teritoriālo un individuālo apjomu. Ja valsts ir norīkojusi vairāk nekā vienu centrālo iestādi, tā norāda to centrālo iestādi, kurai var adresēt visus paziņojumus, lai pārsūtītu tos atbilstoši šīs valsts centrālajai iestādei.

#### 29. pants

1. Lai sasniegtu šīs Konvencijas mērķus, centrālās iestādes sadarbojas un veicina sadarbību starp savu valstu kompetentajām iestādēm.

2. Saistībā ar Konvencijas piemērošanu tās veic atbilstīgus pasākumus, lai sniegtu informāciju par savu valstu tiesību aktiem un pieejamajiem pakalpojumiem, kas saistīti ar pieaugušo aizsardzību.

### 30. pants

Līgumslēdzēju Valstu centrālās iestādes tieši vai ar valsts iestāžu vai citu struktūru starpniecību veic atbilstīgus pasākumus, lai:

- a) atvieglotu saziņu ar jebkādiem līdzekļiem starp kompetentajām iestādēm situācijās, kurās jāpiemēro šī Konvencija;
- c) pēc citas Līgumslēdzējas Valsts kompetentās iestādes lūguma sniegtu palīdzību pieaugušā atrašanās vietas noteikšanā, ja ir ziņas, ka pieaugušais varētu atrasties lūgumu saņēmušās valsts teritorijā un ka viņam varētu būt vajadzīga palīdzība.

### 31. pants

Līgumslēdzējas Valsts kompetentās iestādes var vai nu tiešā veidā, vai ar citu struktūru starpniecību veicināt starpniecības, samierināšanas vai citu līdzekļu izmantošanu, lai panāktu vienošanos par pieaugušā vai tā mantas aizsardzību situācijās, kurās jāpiemēro šī Konvencija.

### 32. pants

1. Ja tiek apsvērts kāds aizsardzības pasākums un ja tas vajadzīgs saistībā ar apstākļiem, kādā ir pieaugušais, Konvencijā minētās kompetentās iestādes var lūgt ikvienu citas Līgumslēdzējas Valsts iestādi, kuras rīcībā ir pieaugušā aizsardzībai būtiska informācija, paziņot šo informāciju.

2. Ikviena Līgumslēdzēja Valsts var deklarēt, ka šā panta 1. punktā paredzētās prasības jānodod tās iestādēm vienīgi ar šīs valsts centrālās iestādes starpniecību.

3. Līgumslēdzējas valsts kompetentās iestādes var lūgt citas Līgumslēdzējas Valsts iestādes palīdzēt īstenot aizsardzības pasākumus, kas veikti saskaņā ar šo Konvenciju.

### 33. pants

1. Ja iestāde, kurai ir jurisdikcija saskaņā ar 5. līdz 8. pantu, paredz iespēju pieaugušo ievietot iestādē vai citā vietā, kur var nodrošināt aizsardzību, un ja šādai ievietošanai jānotiek citā Līgumslēdzējā Valstī, tad tā vispirms konsultējas ar šīs citas valsts centrālo iestādi vai citu kompetento iestādi. Šim nolūkam tā nosūta ziņojumu par pieaugušo, ziņojumā norādot ierosinātās ievietošanas iemeslus.

2. Lēmumu par ievietošanu nevar pieņemt, ja lūgumu saņēmušās valsts centrālā iestāde vai cita kompetentā iestāde saprātīgā termiņā paziņo, ka ir pret to.



### 34. pants

Ikvienā gadījumā, kad pieaugušais ir nopietni apdraudēts, tās Līgumslēdzējas Valsts kompetentās iestādes, kurā veikti pieaugušā aizsardzības pasākumi vai kurā tos apsver, tad, ja tās ir informētas par to, ka pieaugušais maina pastāvīgo dzīvesvietu, pārceļoties uz kādu citu valsti, vai par pieaugušā atrašanos šādā valstī, informē šīs citas valsts iestādes par apdraudējumu un pasākumiem, kas veikti vai tiek apsvērti.

### 35. pants

Iestādes nelūdz un nepārsūta informāciju, kā paredzēts šajā nodaļā, ja pēc minēto iestāžu ieskatiem tas varētu apdraudēt pieaugušā vai tā mantu vai radīt nopietnus draudus pieaugušā ģimenes locekļa brīvībai vai dzīvībai.

### 36. pants

1. Neskarot iespēju noteikt pamatotu maksu par pakalpojumu sniegšanu, Līgumslēdzēju Valstu centrālās iestādes un citas valsts iestādes pašas sedz izmaksas, kas tām rodas, piemērojot šīs nodaļas nosacījumus.

2. Līgumslēdzējas Valstis var slēgt nolīgumus ar vienu vai vairākām citām Līgumslēdzējām Valstīm par izmaksu sadalījumu.

### 37. pants

Līgumslēdzējas Valstis var slēgt nolīgumus ar vienu vai vairākām citām Līgumslēdzējām Valstīm, lai savās savstarpējās attiecībās uzlabotu šīs nodaļas noteikumu piemērošanu. Valstis, kas noslēgušas minētos nolīgumus, nosūta to kopijas Konvencijas depozitārijam.

## VI NODAĻA. VISPĀRĒJIE NOTEIKUMI

### 38. pants

1. Tās Līgumslēdzējas Valsts iestādes, kurā veikts kāds aizsardzības pasākums vai apstiprinātas pārstāvības pilnvaras, var personai, kurai uzticēta pieaugušā vai tā mantas aizsardzība, pēc pieprasījuma izsniegt apliecību, kurā norādīts statuss, kādā šai personai ir tiesības rīkoties, un tai piešķirtās pilnvaras.

2. Uzskata, ka apliecībā norādītais statuss un pilnvaras šai personai piešķirtas no apliecības izsniegšanas datuma, ja nekas neliecina par pretējo.

3. Ikviens Līgumslēdzēja Valsts izvēlas iestādes, kas ir tiesīgas sagatavot šo apliecību.

### 39. pants

Personas datus, kas iegūti vai pārsūtīti saskaņā ar Konvenciju, izmanto vienīgi tādā nolūkā, kādā tie iegūti vai pārsūtīti.

#### 40. pants

Iestādes, kam pārsūtīta informācija, nodrošina tās konfidencialitāti saskaņā ar savas valsts tiesību aktiem.

#### 41. pants

Visus dokumentus, kurus nosūta vai iesniedz saskaņā ar šo Konvenciju, atbrīvo no legalizācijas vai līdzīgām formalitātēm.

#### 42. pants

Ikviena Līgumslēdzēja Valsts var norādīt iestādes, kurām iesniedz 8. un 33. pantā paredzētos lūgumus.

#### 43. pants

1. Par norīkotajām iestādēm, kas minētas 28. un 42. pantā, paziņo Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Pastāvīgajam birojam ne vēlāk kā šīs Konvencijas ratifikācijas, pieņemšanas vai apstiprināšanas dokumenta vai pievienotās dokumenta deponēšanas dienā. Pastāvīgajam birojam paziņo arī par visām izmaiņām attiecībā uz šīm iestādēm.

2. Šīs Konvencijas 32. panta 2. punktā minēto deklarāciju iesniedz Konvencijas deponitārijam.

#### 44. pants

Līgumslēdzējai Valstij, kurā attiecībā uz pieaugušā vai tā mantas aizsardzību piemēro dažādas tiesību sistēmas vai dažādus tiesību normu kopumus, nav jāpiemēro šīs Konvencijas noteikumi attiecībā uz strīdiem, kas rodas vienīgi saistībā ar šīm dažādajām sistēmām vai tiesību normu kopumiem.

#### 45. pants

Valstī, kurā attiecībā uz šajā Konvencijā reglamentētajiem jautājumiem dažādās teritoriālajās vienībās piemēro divas vai vairākas tiesību sistēmas vai tiesību normu kopumus:

- a) norādes uz pastāvīgu dzīvesvietu šādā valstī uzskata par norādēm uz pastāvīgu dzīvesvietu teritoriālajā vienībā;
- b) norādes uz pieaugušā atrašanos šādā valstī uzskata par norādēm uz atrašanos teritoriālajā vienībā;
- c) norādes uz pieaugušā īpašuma atrašanos šādā valstī uzskata par norādēm uz pieaugušā mantas atrašanos teritoriālajā vienībā;
- d) norādes uz valsti, kuras pilsonis ir pieaugušais, uzskata par norādēm uz teritoriālo vienību, kā noteikts šādas valsts tiesību aktos, vai – ja nepastāv attiecīgas tiesību normas – uz teritoriālo vienību, ar kuru pieaugušajam ir visciešākā saikne;

- e) norādes uz valsti, kuras iestādes pieaugušais izvēlējis, uzskata:
  - par norādi uz teritoriālo vienību, ja pieaugušais izvēlējis šīs teritoriālās vienības iestādes;
  - par norādi uz teritoriālo vienību, ar kuru pieaugušajam ir visciešākā saikne, ja pieaugušais izvēlējis valsts iestādes, nenorādot konkrētu teritoriālo vienību attiecīgajā valstī;
- f) norādes uz tādas valsts tiesību aktiem, ar kuru attiecīgajiem apstākļiem ir būtiska saikne, uzskata par norādēm uz tās teritoriālās vienības tiesību aktiem, ar kuru attiecīgajiem apstākļiem ir būtiska saikne;
- g) norādes uz tās valsts tiesību aktiem, procedūru vai iestādi, kurā veikts pasākums, uzskata par norādēm uz tiesību aktiem vai procedūru, kas ir spēkā šādā teritoriālajā vienībā, vai tās teritoriālās vienības iestādi, kurā šāds pasākums veikts;
- h) norādes uz lūgumu saņēmušās valsts tiesību aktiem, procedūru vai iestādi uzskata par norādēm uz tiesību aktiem vai procedūru, kas ir spēkā šādā teritoriālajā vienībā, vai tās teritoriālās vienības iestādi, kurā prasīta atzīšana vai izpilde;
- i) norādes uz valsti, kurā jāīsteno aizsardzības pasākums, uzskata par norādēm uz teritoriālo vienību, kurā šis aizsardzības pasākums jāīsteno;
- j) norādes uz šādas valsts struktūrām vai iestādēm, kas nav centrālā iestāde, uzskata par norādēm uz struktūrām vai iestādēm, kam ir tiesības rīkoties attiecīgajā teritoriālajā vienībā.

#### 46. pants

Lai saskaņā ar III nodaļu noteiktu piemērojamus tiesību aktus attiecībā uz valstīm, kurās ir divas vai vairāk teritoriālās vienības, kam saistībā ar jautājumiem, uz kuriem attiecas šī Konvencija, ir pašām sava tiesību sistēma vai tiesību normu kopums, piemēro šādus noteikumus:

- a) ja šādā valstī ir spēkā esošas tiesību normas, kas nosaka to, kuras teritoriālās vienības tiesību akti jāpiemēro, tad piemēro attiecīgās teritoriālās vienības tiesību aktus;
- b) ja šādu tiesību normu nav, tad piemēro attiecīgās teritoriālās vienības tiesību aktus, kā noteikts 45. pantā.

#### 47. pants

Lai saskaņā ar III nodaļu noteiktu piemērojamus tiesību aktus attiecībā uz valstīm, kurās ir divas vai vairāk tiesību sistēmas vai tiesību normu kopumi, ko piemēro dažādām personu kategorijām saistībā ar jautājumiem, uz kuriem attiecas šī Konvencija, piemēro šādus noteikumus:

- a) ja šādā valstī ir tiesību normas, kas nosaka, kuru no tiesību aktiem jāpiemēro, tad piemēro attiecīgo tiesību aktu;
- b) ja šādu tiesību normu nav, tad piemēro to tiesību sistēmu vai tiesību normu kopumu, ar ko pieaugušajam ir visciešākā saikne.

#### 48. pants

Attiecībās starp Līgumslēdzējām Valstīm ar šo Konvenciju aizstāj Konvenciju par aizliegumu un tamlīdzīgiem aizsardzības pasākumiem (*Convention concernant l'interdiction et les mesures de protection analogues*), kas parakstīta Hāgā 1905. gada 17. jūlijā.

#### 49. pants

1. Šī Konvencija neietekmē citus starptautiskos tiesību dokumentus, kuru Līgumslēdzējas ir šīs Konvencijas Līgumslēdzējas Valstis un kuros ir noteikumi par jautājumiem, ko regulē šī Konvencija, ja vien šāda dokumenta Līgumslēdzējas Valstis nav deklarējušas pretējo.

2. Šī Konvencija neietekmē iespēju vienai vai vairākām Līgumslēdzējām Valstīm slēgt nolīgumus, kuros attiecībā uz pieaugušajam, kas ir šāda nolīguma Līgumslēdzējas Valsts pastāvīgie iedzīvotāji, ir noteikumi par jautājumiem, uz ko attiecas šī Konvencija.

3. Nolīgumi, kurus viena vai vairākas Līgumslēdzējas Valstis noslēdz par jautājumiem, uz ko attiecas šī Konvencija, neietekmē šīs Konvencijas piemērošanu attiecībās starp šādām valstīm un pārējām Līgumslēdzējām Valstīm.

4. Šā panta iepriekšējie punkti attiecas arī uz vienotiem tiesību aktiem, kuru pamatā ir īpašas reģionālas vai citādas saiknes starp attiecīgajām valstīm.

#### 50. pants

1. Konvencija attiecas uz pasākumiem vienīgi tad, ja tos kādā valstī veic pēc šīs Konvencijas stāšanās spēkā šajā valstī.

2. Konvencija attiecas uz tādu pasākumu atzīšanu un izpildi, kas veikti pēc tam, kad Konvencija ir stājusies spēkā starp valsti, kur ir veikti pasākumi, un lūgumu saņēmušo valsti.

3. No brīža, kad šī Konvencija stājas spēkā kādā Līgumslēdzējā Valstī, to piemēro pārstāvības pilnvarām, kas iepriekš piešķirtas apstākļos, kuri atbilst tiem, kas minēti 15. pantā.

#### 51. pants

1. Visus paziņojumus Līgumslēdzēju Valstu centrālajām iestādēm vai citām iestādēm nosūta oriģinālvalodā, pievienojot tulkojumu attiecīgās valsts oficiālajā valodā vai kādā no oficiālajām valodām vai – ja tas nav iespējams – tulkojumu franču vai angļu valodā.

2. Līgumslēdzējas Valstis, izdarot atrunu saskaņā ar 56. pantu, tomēr var iebilst pret angļu vai franču valodas lietojumu, bet ne pret abu valodu lietojumu.

## 52. pants

Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences ģenerālsekretārs periodiski sasauca Īpašo komisiju, lai izvērtētu šīs Konvencijas faktisko piemērošanu.

## VII NODAĻA. NOBEIGUMA NOTEIKUMI

## 53. pants

1. Konvencija ir atvērta parakstīšanai valstīm, kas bija Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences dalībvalstis 1999. gada 2. oktobrī.

2. To ratificē, pieņem vai apstiprina, un ratifikācijas, pieņemšanas vai apstiprināšanas dokumentus deponē Nīderlandes Karalistes Ārlietu ministrijai, kas ir Konvencijas deponitārijs.

## 54. pants

1. Ikviena cita valsts var pievienoties šai Konvencijai pēc tam, kad tā stājusies spēkā saskaņā ar 57. panta 1. punktu.

2. Pievienošanās dokumentu deponē deponitārijam.

3. Šāda pievienošanās ir spēkā tikai attiecībā starp valsti, kas pievienojas, un tām Līgumslēdzējām Valstīm, kuras nav iebildušas pret šīs valsts pievienošanos sešu mēnešu laikā pēc 59. panta b) apakšpunktā minētās paziņojuma dienas. Šādus iebildumus valstis var izteikt arī Konvencijas ratifikācijas, pieņemšanas vai apstiprināšanas laikā pēc pievienošanās. Par visiem minētajiem iebildumiem paziņo deponitārijam.

## 55. pants

1. Ja Līgumslēdzējā Valstī ir divas vai vairāk teritoriālās vienības, kurās saistībā ar jautājumiem, uz ko attiecas šī Konvencija, piemēro dažādas tiesību sistēmas, šāda valsts, parakstot, ratificējot, pieņemot vai apstiprinot šo Konvenciju, vai arī pievienojoties tai, var deklarēt, ka Konvencija attiecas uz visām šīs valsts teritoriālajām vienībām vai tikai uz vienu vai vairākām teritoriālajām vienībām, un šo deklarāciju var jebkurā laikā grozīt, iesniedzot citu deklarāciju.

2. Par ikvienu šādu deklarāciju paziņo deponitārijam, un tajā skaidri norāda teritoriālās vienības, uz kurām Konvencija attiecas.

3. Ja valsts nenāk klajā ar šajā pantā minēto deklarāciju, tad Konvencija attiecas uz visām šīs valsts teritoriālajām vienībām.

## 56. pants

1. Ikviena valsts ne vēlāk kā ratifikācijas, pieņemšanas, apstiprināšanas vai pievienošanās brīdī vai brīdī, kad nāk klajā ar 55. pantā minēto deklarāciju, var iesniegt atrunu, kas paredzēta 51. panta 2. punktā. Citas atrunas nav atļautas.

2. Ikviens valsts var jebkurā laikā atsaukt atrunu, ko tā iesniegusi. Par šādu atsaukumu paziņo depozitārijam.
3. Atruna zaudē spēku trešā kalendārā mēneša pirmajā dienā pēc iepriekšējā punktā minētā paziņojuma.

#### **57. pants**

1. Konvencija stājas spēkā tā mēneša pirmajā datumā, kas seko trīs mēnešus ilgajam termiņam pēc trešā ratifikācijas, pieņemšanas vai apstiprināšanas dokumenta deponēšanas, kā noteikts 53. pantā.
2. Pēc tam Konvencija stājas spēkā:
  - a) attiecībā uz visām valstīm, kas Konvenciju ratificē, pieņem vai apstiprina pēc tās stāšanās spēkā, – tā mēneša pirmajā datumā, kas seko trīs mēnešus ilgajam termiņam pēc to ratifikācijas, pieņemšanas vai apstiprināšanas dokumenta deponēšanas;
  - b) attiecībā uz visām valstīm, kas Konvencijai pievienojas, – tā mēneša pirmajā datumā, kas seko trīs mēnešus ilgajam termiņam pēc 54. panta 3. punktā paredzētā sešu mēnešu termiņa;
  - c) attiecībā uz teritoriālajām vienībām, uz kurām Konvencija ir attiecināma saskaņā ar 55. pantu, – tā mēneša pirmajā datumā, kas seko trīs mēnešus ilgajam termiņam pēc šajā pantā paredzētā paziņojuma saņemšanas.

#### **58. pants**

1. Konvencijas Līgumslēdzējas Valstis to var denonsēt, iesniedzot depozitārijam rakstveida paziņojumu. Denonsēšana var attiekties tikai uz noteiktām teritoriālajām vienībām, uz kurām attiecas šī Konvencija.
2. Denonsēšana stājas spēkā tā mēneša pirmajā datumā, kas seko divpadsmit mēnešus ilgajam termiņam pēc tam, kad depozitārijs ir saņēmis paziņojumu. Ja paziņojumā ir norādīts ilgāks termiņš, pēc kura denonsēšana stājas spēkā, tad denonsēšana stājas spēkā, beidzoties šim ilgākajam termiņam.

#### **59. pants**

Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences dalībvalstīm un valstīm, kas pievienojušās saskaņā ar 54. pantu, depozitārijs paziņo:

- a) par 53. pantā noteikto parakstīšanu, ratifikāciju, pieņemšanu un apstiprināšanu;
- b) par pievienošanos un iebildumiem, kas celti pret 54. pantā minēto pievienošanos;
- c) par datumu, kad šī Konvencija stājas spēkā saskaņā ar 57. pantu;
- d) par deklarācijām, kas minētas 32. panta 2. punktā un 55. pantā;
- e) par nolīgumiem, kas minēti 37. pantā;
- f) par atrunām, kas minētas 51. panta 2. punktā, un atsaukumiem, kas minēti 56. panta 2. punktā;
- g) par denonsēšanu, kas minēta 58. pantā.

To apliecinot, attiecīgi pilnvarotas personas ir parakstījušas šo Konvenciju.

Parakstīta Hāgā, 2000. gada 13. janvārī angļu un franču valodā – abi teksti ir vienlīdz autentiski – vienā oriģināleksemplārā, kuru deponē Nīderlandes Karalistes valdības arhīvā un kura apliecinātas kopijas pa diplomātiskiem kanāliem nosūta katrai Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences dalībvalstij.





**Ieteikums par pilngadīgu personu aizsardzību,  
ko pieņēmusi īpašā diplomātiskā komiteja**

Īpašā komiteja iesaka dalībvalstīm, kas ir puses Konvencijai par pilngadīgu personu aizsardzību, konvencijas piemērošanai izmantot turpmāk norādītās paraugveidlapas.



**APLIECINĀJUMS**

38. pants Konvencijā par pilngadīgu personu aizsardzību,  
kas [...] parakstīta Hāgā.

---

**A.** - Paraksttiesīgā amatpersona:

Valsts: .....

Reģions - rajons (ja piemērojams): .....

Izdevējstādes nosaukums: .....

.....

Adrese: .....

.....

.....

Tālr.: ..... Fakss: ..... E-pasts: .....

apliecina, ka:

 ir pieņemts aizsardzības pasākums ir apstiprināts pārstāvības pilnvarojuma derīgums

izsniedzējs: .....

.....

datums: .....

**B.** - Attiecīgā pilngadīgā persona:

Uzvārds: .....Vārds (-i): .....

Dzimšanas datums un vieta: .....

Pastāvīgās dzīvesvietas valsts: .....

Adrese: .....

.....

.....

**C.** - Apliecinājuma turētājs:

Uzvārds: .....Vārds (-i): .....

Dzimšanas datums un vieta: .....

Adrese: .....

.....

.....

Tālr.: ..... Fakss: ..... E-pasts: .....

**D.** - Apliecinājuma turētāja pilnvaras:**1.** - Apliecinājuma turētājs darbojas šādā statusā:

.....  
 atbilstīgi šādam normatīvajam aktam: .....

**2.** - Apliecinājuma turētājam ir piešķirtas turpmāk norādītās pilnvaras:a)  kas attiecas uz pilngadīgās personas personiskajām tiesībām un ir: neierobežotas ierobežotas un attiecas uz šādām aktu kategorijām:

.....  
 .....

 ierobežotas un attiecas uz šādiem aktiem:

.....  
 .....

 pakļautas atļaujai, ko sniedz: .....b)  kas attiecas uz pilngadīgās personas mantu un ir: neierobežotas ierobežotas un attiecas uz šādām aktu kategorijām:

.....  
 .....

 ierobežotas un attiecas uz: kustamo mantu nekustamo mantu šādu īpašumu:

.....  
 .....

 pakļautas atļaujai, ko sniedz : .....

.....

## Apliecinājuma turētājam piešķirtās pilnvaras:

 ir spēkā līdz: ..... paliek spēkā līdz grozīšanai vai atsaukumam.

**E.** - Pilngadīgā persona saglabā turpmāk norādītās pilnvaras:

a) attiecībā uz savām personiskajām tiesībām:

.....  
.....  
.....

b) attiecībā uz savām mantiskajām tiesībām:

.....  
.....  
.....

Šim apliecinājumam ir pievienoti šādi dokumenti:

- attiecīgā lēmuma vai pārstāvības pilnvarojuma kopija
- apliecinājuma turētāja pilnvaru un pilngadīgās personas saglabāto pilnvaru izsmeļošs uzskaitījums:

šādā valodā:  franču

angļu

Apstiprināts, ka šajā apliecinājumā norādītās funkcijas un pilnvaras ir uzskatāmas par piemērotām attiecīgajai personai, sākot ar apliecinājuma izsniegšanas brīdi, ja vien nav pierādījumu par pretējo.

Sīkāka informācija pieejama, vēršoties izdevējiestādē.

Izsniegšanas datums ..... vieta .....

Paraksts

Zīmogs

**PILNGADĪGAI PERSONAI PIEMĒROJAMI AIZSARDZĪBAS PASĀKUMI**

38. pants Konvencijā par pilngadīgu personu aizsardzību,  
kas [...] parakstīta Hāgā.

1.-Konvencijas 8. panta 1. punkts

Paraksttiesīgajai amatpersonai:

.....  
.....

ir tas gods informēt šādu iestādi:

.....  
.....

- ka tā pēc savas iniciatīvas
- ka tā pēc šādas iestādes lūguma:

.....  
.....

pieprasa piemērot šādus aizsardzības pasākumus:

- attiecībā uz norādītās pilngadīgās personas personiskajām tiesībām:

Uzvārds: .....Vārds (-i): .....

Dzimšanas datums un vieta:

.....

Adrese: .....

.....

.....

- attiecībā uz pilngadīgās personas mantiskajām tiesībām
- attiecībā uz pilngadīgās personas šādu īpašumu

.....

atbilstīgi Konvencijas 8. panta 2. punkta

apakšpunktam a)  b)  c)  d)  e)  f)

Izsniegšanas vieta ..... datums .....

Paraksts

Zīmogs

**2.** - Konvencijas 8. panta 3. punkts:

Paraksttiesīgajai amatpersonai:

.....  
.....

ir tas gods sniegt šādu atbildi uz iepriekš norādītās iestādes lūgumu:

- jurisdikcija tiek atzīta.
- jurisdikcija netiek atzīta.

Izsniegšanas vieta .....

datums .....

Paraksts

Zīmogs

**INFORMĀCIJA PAR PILNGADĪGAI PERSONAI PIEMĒROTIEM AIZSARDZĪBAS PASĀKUMIEM**

Konvencija par pilngadīgu personu aizsardzību,  
kas [...] parakstīta Hāgā.

---

Paraksttiesīgajai amatpersonai:

.....  
.....

ir tas gods informēt:

.....  
.....

ka turpmāk norādītā iestāde:

.....  
.....

**1. - atbilstīgi Konvencijas 7. pantam**

- paredz piemērot aizsardzības pasākumus
  - kas attiecas uz pilngadīgās personas personiskajām tiesībām (7. panta 1. punkts)
  - kas attiecas uz pilngadīgās personas mantiskajām tiesībām (7. panta 1. punkts)
- ir piemērojusi aizsardzības pasākumus (7. panta 2. un 3. punkts)
- ir pieņēmusi lēmumu nepiemērot pasākumus (7. panta 2. un 3. punkts)
- izskata lietu par pilngadīgas personas aizsardzību (7. panta 2. punkts);

**2. - atbilstīgi Konvencijas 10. pantam**

- ir piemērojusi ārkārtas pasākumus (10. panta 1. punkts)
- ir piemērojusi aizsardzības pasākumus (10. panta 2. punkts);

**3. - atbilstīgi Konvencijas 11. pantam**

- paredz piemērot aizsardzības pasākumus attiecībā uz pilngadīgas personas personiskajām tiesībām (11. panta 1. punkts)
- ir pieņēmusi lēmumu par apstākļiem atbilstošiem pasākumiem (11. panta 2. punkts);



attiecībā uz norādīto pilngadīgo personu:

Uzvārds: .....Vārds (-i): .....

Dzimšanas datums un vieta: .....

Adrese: .....

Pievienotas attiecīgo lēmumu kopijas:

Jā

Nē

Sīkāka informācija pieejama, vēršoties:

pie paraksttiesīgās amatpersonas

pie iestādes, kas pieņēmusi lēmumu

Izsniegšanas vieta..... un datums.....

Paraksts

Zīmogs



# Ziņojums



## PASKAIDROJOŠAIS ZIŅOJUMS PAR KONVENCIJU PAR PIEAUGUŠO STARPTAUTISKO AIZSARDZĪBU

Sagatavojis Pols Lagards (*Paul Lagarde*)

### Saturs

<b>KONVENCIJAS VISPĀRĒJS IETVARŠ, GALVENIE VIRZIENI UN STRUKTŪRA</b> .....	42
<b>Priekšvēsture</b> .....	42
<b>Konvencijas galvenie virzieni</b> .....	43
<b>PANTU PA PANTAM KOMENTĀRS PAR ŠO KONVENCIJU</b> .....	45
<b>Konvencijas un preambulas nosaukums</b> .....	45
<b>I NODAĻA. KONVENCIJAS PIEMĒROŠANAS JOMA</b> .....	46
<b>1. pants (Konvencijas mērķi)</b> .....	46
1. punkts .....	46
2. punkts .....	47
a) apakšpunkts .....	47
b) un c) apakšpunkti .....	47
c) un e) apakšpunkti .....	47
<b>2. pants (Jēdziena “pieaugušais” definīcija)</b> .....	48
<b>3. pants (Aizsardzības pasākumu uzskaitījums)</b> .....	49
a) apakšpunkts .....	49
b) apakšpunkts .....	50
c) apakšpunkts .....	50
d) apakšpunkts .....	50
e) apakšpunkts .....	50
f) apakšpunkts .....	50
g) apakšpunkts .....	51
<b>4. pants (Jautājumi, kurus neietver šīs Konvencijas piemērošanas jomā)</b> .....	51
1. punkts .....	52
a) apakšpunkts ( <i>Uzturēšanas saistības</i> ) .....	52
b) apakšpunkts ( <i>laulība</i> ) .....	52
c) apakšpunkts ( <i>Laulāto mantiskās attiecības</i> ) .....	53
d) apakšpunkts ( <i>trasti vai mantošana</i> ) .....	53
e) apakšpunkts ( <i>Sociālais nodrošinājums</i> ) .....	54
f) apakšpunkts ( <i>Veselība</i> ) .....	54
g) apakšpunkts ( <i>Pasākumi saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem</i> ) .....	55
h) apakšpunkts ( <i>Patvērums un imigrācija</i> ) .....	56
i) apakšpunkts ( <i>Sabiedrības drošība</i> ) .....	56
2. punkts .....	57

<b>II NODAĻA. JURISDIKCIJA</b> .....	57
<b>5. pants (Pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas iestāžu jurisdikcija)</b> .....	58
1. punkts.....	58
2. punkts.....	58
<b>6. pants (Pieaugušie, kuri ir bēgļi, pārvietotas personas vai personas bez pastāvīgas dzīvesvietas)</b> .....	59
1. punkts.....	59
2. punkts.....	59
<b>7. pants (Pieaugušā valstspiederības valsts iestāžu vienlaicīgā pakārtotā jurisdikcija)</b> .....	60
1. punkts.....	60
2. punkts.....	61
3. punkts.....	62
<b>8. pants (Jurisdikcijas nodošana piemērotākam forumam)</b> .....	63
1. punkts.....	63
2. punkts.....	64
3. punkts.....	65
<b>9. pants (Pieaugušā īpašuma atrašanās valsts iestāžu jurisdikcija)</b> .....	65
<b>10. pants (Jurisdikcija steidzamības gadījumā)</b> .....	66
1. punkts.....	66
2. punkts.....	67
3. punkts.....	67
4. punkts.....	68
<b>11. pants (Pasākumi personas aizsardzībai, kas pēc būtības ir īslaicīgi un ar ierobežotu teritoriālo ietekmi)</b> .....	68
1. punkts.....	68
2. punkts.....	69
<b>12. pants (Pasākumu atstāšana spēkā, ja notikusi apstākļu maiņa)</b> .....	70
Noslēguma piezīmes .....	71
<b>III NODAĻA. PIEMĒROJAMIE TIESĪBU AKTI</b> .....	71
<b>13. pants (Aizsardzības pasākumiem piemērojamie tiesību akti)</b> .....	72
1. punkts.....	72
2. punkts.....	72
<b>14. pants (Pasākumu īstenošanas nosacījumi)</b> .....	72
<b>15. pants (Pilnvara rīcībnespējas gadījumā)</b> .....	73
1. punkts.....	73
2. punkts.....	75
3. punkts.....	77
<b>16. pants (Pilnvaru izbeigšana vai grozīšana)</b> .....	77
<b>17. pants (Trešo pušu aizsardzība)</b> .....	78
<b>18. pants (Kolīziju normu vispārējais raksturs)</b> .....	79
<b>19. pants (Atgriezeniskās norādes nepiemērojamība)</b> .....	79
<b>20. pants (Obligātie tiesību akti)</b> .....	79
<b>21. pants (Valsts politika)</b> .....	80

<b>IV NODAĻA. ATZĪŠANA UN IZPILDE</b> .....	80
<b>22. pants (Atzīšana un atzīšanas atteikšanas pamatojums)</b> .....	80
1. punkts .....	80
2. punkts .....	81
a) apakšpunkts .....	81
b) apakšpunkts .....	81
c) apakšpunkts .....	82
d) apakšpunkts .....	82
e) apakšpunkts .....	82
<b>23. pants (Profilaktiskie pasākumi atzīšanai vai neatzīšanai)</b> .....	82
<b>24. pants (Jurisdikcijas konstatētie fakti)</b> .....	83
<b>25. pants (Izpildāmības pasludināšana)</b> .....	83
<b>26. pants (Aizliegums apstrīdēt pēc būtības)</b> .....	84
<b>27. pants (Izpilde)</b> .....	84
<b>V NODAĻA. SADARBĪBA</b> .....	85
<b>28. pants (Centrālās iestādes izveide)</b> .....	85
<b>29. pants (Vispārējs sadarbības pienākums)</b> .....	85
<b>30. pants (Saziņa, lokalizācija)</b> .....	85
<b>31. pants (Mediācija)</b> .....	86
<b>32. pants (Konkrētas informācijas pieprasījumi un sadarbība attiecībā uz konkrētu pieaugušo)</b> .....	86
1. punkts .....	86
2. punkts .....	87
3. punkts .....	87
<b>33. pants (Pārrobežu ievietošanu kādā iestādē)</b> .....	87
<b>34. pants (Nopietni apdraudēts pieaugušais)</b> .....	88
<b>35. pants (Informācija, kas rada apdraudējumu pieaugušajam)</b> .....	88
<b>36. pants (Izmaksas)</b> .....	88
<b>37. pants (Nolīgumi starp līgumslēdzējām valstīm)</b> .....	89
<b>VI NODAĻA. VISPĀRĪGI NOTEIKUMI</b> .....	89
<b>38. pants (Starptautiska apliecība)</b> .....	89
<b>39. pants (Personas datu aizsardzība)</b> .....	91
<b>40. pants (Informācijas konfidencialitāte)</b> .....	91
<b>41. pants (Atbrīvojums no legalizācijas prasības)</b> .....	91
<b>42. pants (Iestāžu norīkošana)</b> .....	91
<b>43. pants (Paziņošana par norīkošanu un deklarācijām)</b> .....	91
<b>44.–47. pants (Federālās klauzulas)</b> .....	92
<b>44. pants (Konvencijas nepiemērošana iekšējām tiesību normu kolīzijām)</b> .....	92
<b>45. pants (Starpteritoriju normu kolīzijas, vispārējie noteikumi)</b> .....	93
<b>46. pants (Iekšējā teritoriāla tiesību normu kolīzija, īpaši noteikumi par piemērojamām tiesībām)</b> .....	93
<b>47. pants (Tiesību normu kolīzijas attiecībā uz personu kategorijām, piemērojamās tiesības)</b> .....	94
<b>48. pants (1905. gada 17. jūlija Konvencijas aizstāšana)</b> .....	94

<b>49. pants (Kolīzija ar citām konvencijām)</b> .....	95
1. punkts.....	95
2. punkts.....	95
3. punkts.....	96
4. punkts.....	96
<b>50. pants (Konvencijas pagaidu piemērošana)</b> .....	96
<b>51. pants (Saziņas valoda)</b> .....	97
<b>52. pants (Konvencijas piemērošanas pārraudzība)</b> .....	97
<b>VII NODAĻA. NOBEIGUMA NOTEIKUMI</b> .....	97
<b>53.–55. pants (Nobeiguma noteikumi)</b> .....	97



- 1 Konvencijas par pieaugušo starptautisko aizsardzību izcelsme ir meklējama 1993. gada 29. maija ziņojumā, kas tika pieņemts Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences septiņpadsmitajā sesijā:

*"iekļaut astoņpadsmitās sesijas dienas kārtībā 1961. gada 5. oktobra Konvencijas pārskatīšanu saistībā ar iestāžu pilnvarām un attiecībā uz nepilngadīgo aizsardzību piemērojamos tiesību aktus, un iespēju paplašināt jaunās Konvencijas piemērošanas jomu, iekļaujot tajā rīcībnespējīgo pieaugušo aizsardzību."*<sup>1</sup>

Konferences astoņpadsmitajā sesijā tika izpildīta daļa no šīs programmas, izstrādājot 1996. gada 19. oktobra Hāgas konvenciju par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzišanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem, tomēr pietrūka laika, lai rūpīgi izvērtētu pieaugušo gadījumu. Konstatējot, ka ir jāturpina darbs pie Konvencijas par pieaugušo aizsardzību pēc tam, kad tika pieņemta konvencija, kas kļuva par 1996. gada 19. oktobra Konvenciju un ņemot vērā "ka pēc vienas vai vairākām turpmākām Īpašās komisijas sanāksmēm, visticamāk, varētu pieņemt Konvenciju par pieaugušo aizsardzību", šim mērķim tika izveidota Īpašā komisija un nolemts, ka "konvencijas projekts, ko jāizstrādā diplomātiska rakstura Īpašajai komisijai, ir jāietver Nobeiguma aktā, ko parakstīšanai iesniegs delegāti, kas darbojas šajā Komisijā".<sup>2</sup>

- 2 Saskaņā ar šo lēmumu Konferences Pastāvīgais birojs izveidoja Īpašo komisiju, kuras darbu sagatavoja darba grupa Nīderlandes Pastāvīgās valdības komitejas priekšsēdētāja Streikena (*Struycken*) vadībā, kura tikās Hāgā laika posmā no 1997. gada 14. līdz 16. aprīlim, lai kodificētu starptautiskās privāttiesības. Darba grupa jau iepriekš bija piekritusi, ka neliela izstrādes komiteja, kura tikās Hāgā 1997. gada 13. un 14. jūnijā, izstrādās sākotnējo piedāvāto tekstu, kas kalpotu par pamatu Īpašās komisijas darbam. Īpašā komisija tikās Hāgā laika posmā no 1997. gada 3. līdz 12. septembrim. Komisija sagatavoja Konvencijas projektu, kas kopā ar pievienoto Ziņojumu<sup>3</sup> kalpoja par pamatu diskusijām Īpašās diplomātiskās komisijas sanāksmēs, kura tikās Hāgā laika posmā no 1999. gada 20. septembra līdz 2. oktobrim. Papildus 30 konferences dalībvalstu delegātiem pārrunās piedalījās novērotāji no sešām citām valstīm, divām starpvaldību organizācijām un trīs nevalstiskajām organizācijām.

Pirmās sanāksmes sākumā Diplomātiskā komisija par savu priekšsēdētāju iecēla Apvienotās Karalistes pārstāvi Ēriku Klaivu (*Eric Clive*) un par priekšsēdētāja vietniekiem: Andreasu Bučeru (*Andreas Bucher*) – Šveices pārstāvi, Gloriju F. Dehārtu (*Gloria F. DeHart*) – Amerikas Savienoto Valstu pārstāvi, kā arī Vācijas pārstāvi Kurtu Zīru (*Kurt Siehr*), kuri jau ieņēma šos amatus Īpašajā komisijā, kā arī viņa ekselenci Argentīnas pārstāvi Antonio Bodžiano (*Antonio Boggiano*) un viņa ekselenci Hua – Ķīnas Tautas Republikas pārstāvi. Tāpat Komisija arī apstiprināja Francijas pārstāvi Polu Lagardu par referentu. Sesijas laikā tika izveidota Izstrādes komisija Vācijas pārstāvja<sup>4</sup> Kurta Zīra, Grupa federālo klauzulu izskatīšanai – Spānijas pārstāves<sup>5</sup> Alegrijas Borasas (*Alegría Borrás*)

<sup>1</sup> Septiņpadsmitās sesijas Nobeiguma akts, B, 1. daļa.

<sup>2</sup> Astoņpadsmitās sesijas Nobeiguma Akts, B, 2. daļa.

<sup>3</sup> Provizoriskais projekts un Pola Lagarda (*Paul Lagarde*) ziņojums veido 1998. gada jūnija provizorisko dokumentu Nr. 2, kas paredzēts Īpašajai diplomātiskajai komisijai.

<sup>4</sup> Līdztekus priekšsēdētājam, referentam un pastāvīgajam birojam, šajā Komitejā piedalījās arī G.F. Deharts k-dze (*G.F. DeHart*) (Amerikas Savienotās Valstis), kā arī A. Bučers (*A. Bucher*) (Šveice), S. Danielsens (*S. Danielsen*) (Dānija) un P. Lortijs (*P. Lortie*) (Kanāda), kurš aizstāja Luīzas Lusjē (*Louise Lussier*) k-dzi.

<sup>5</sup> Šajā Komitejā bija pārstāvētas arī Amerikas Savienoto Valstu, Kanādas, Austrālijas, Meksikas un

vadībā, kā arī Grupa, kura sagatavos parauga veidlapas, Francijas pārstāves Marijas-Odilas Bauras (*Marie-Odile Baur*) vadībā. Diplomātiskās komisijas darbu lielā mērā atviegloja ievērojams apjoms sagatavošanās dokumentu, kurus Konferences sekretariāts padarīja pieejamus 1997. gada Īpašās komisijas ekspertiem.<sup>6</sup>

Šis ziņojums attiecas uz Konvenciju par pieaugušo starptautisko aizsardzību, kuru vienbalsīgi pieņēma dalībvalstis, kas piedalījās 1999. gada 2. oktobra plenārsesijā.

## KONVENCIJAS VISPĀRĒJS IETVARIS, GALVENIE VIRZIENI UN STRUKTŪRA

### Priekšvēsture

- 3 Lai gan Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences darbs saistībā ar pieaugušo aizsardzību nav vienādā pakāpē ar tās panākumiem saistībā ar riskam pakļautu bērnu aizsardzību, tas tomēr nav nenozīmīgs, un šis jautājums bieži ir raisījis bažas. Pirms Pirmā pasaules kara ceturtajā sesijā tika pieņemta un 1905. gada 17. jūlijā parakstīta Konvencija — *concernant l'interdiction et les mesures de protection analogues*, kas joprojām ir spēkā starp Itāliju, Poliju, Portugāli un Rumāniju. Laika posmā starp abiem pasaules kariem 1928. gadā konferences sestajā sesijā tika formulēti konkrēti priekšlikumi, kuru mērķis bija to papildināt.<sup>7</sup> Tobrīd Pastāvīgā biroja referenta Bernāra Duto (*Bernard Dutoit*) 1967. gadā publicētais nozīmīgais pētījums (skatīt iepriekš 7. piezīmi) radīja atjaunotu intereses sajūtu Konferences dalībniekiem par šo tēmu, kas 1979. gadā – laikā starp trīspadsmīto un četrpadsmito sesiju – faktiski kļuva par dalībvalstīm izsūtītās aptaujas priekšmetu. Atbildes<sup>8</sup> tolaik neliecināja par starptautiskajā kārtībā biežām izteiktām praktiskām problēmām saistībā ar pieaugušo aizsardzību, un Īpašā komisija, kas 1980. gada februārī tikās sanāksmē, lai apspriestu Konferences turpmāko programmu, šo tēmu izslēdza no diskusijām.

Kopš tā laika cilvēku dzīves ilgums attīstītajā valstīs ir turpinājis pieaugt, un līdz ar to arī ar vecumu saistīto slimību izplatība. Konferences ģenerālsekretārs ņēma vērā Ekonomiskās un sociālās padomes izteiktās prognozes, atbilstīgi kurām bija paredzams, ka to cilvēku skaits, kas ir vecāki par 60 gadiem, pieaugs no 600 miljoniem 2001. gadā līdz 1,2 miljardiem 2025. gadā, savukārt par 80 gadiem vecāku cilvēku skaits (tādu šobrīd ir 50 miljoni) līdz 2025. gadam sasniegs 137 miljonus. Zināšanas par šo problēmu esamību jau atsevišķas valstis

Vācijas delegācijas.

<sup>6</sup> Ziņojumu par aprūpējamu pieaugušo aizsardzību sagatavoja Adaira Draiera (*Adair Dyer*) k-gs 1996. gada septembrī (provizorisks dokuments Nr. 14 astoņpadsmitajai sesijai); *Les majeurs protégés en droit international privé et la pratique notariale, étude de Mme Mariel Revillard for the Working Group*; Eiropas Padomes Speciālistu grupas jautājumus par mazāk aizsargātiem un citādi neaizsargātiem pieaugušajiem, ko sagatavojis Ērika Klaiva (*Eric Clive*) k-gs pēc Eiropas Padomes pieprasījuma, 1997. gada 21. janvārī; Šveices delegācijas priekšlikums, kas tika iesniegts astoņpadsmitās sesijas noslēgumā, un ar kuru transponē 1996. gada 19. oktobra Konvencijas priekšlikumus gandrīz identiskā formā arī pieaugušo gadījumā.

<sup>7</sup> *Actes*, (1928. g.), 421. punkts, citēts *DUTOIT, La protection des incapables majeurs en droit international privé, Revue critique de droit international privé*, 1967.465, 500.–501. lpp.

<sup>8</sup> *Četrpadsmitās sesijas (1980. gads) akti un dokumenti*, I sējums, dažādi jautājumi, 114.–147. lpp.

ir mudinājušas pilnībā pārstrādāt to iekšējās sistēmas to pieaugušo aizsardzībai, kuriem ir personisko spēju traucējumi vai nepietiekamība.<sup>9</sup> Mūsdienu iedzīvotāju dabīgā pārvietošanās un jo īpaši salīdzinoši lielais pensijas vecumu sasniegušo cilvēku skaits, kuri izvēlas pavadīt dzīves nogali maigākā klimatā, ir radījis lielākas bažas praktizējošiem juristiem un jo īpaši notāriem par to, lai viņu rīcībā būtu konkrētas starptautisko privāttiesību normas. Proti, tā kā attiecīgajiem cilvēkiem bieži vien pieder dažādi īpašumi, tad notariālā prakse saskaras ar starptautisko privāttiesību normu problēmām saistībā ar šīm personām piederošu priekšmetu pārvaldīšanu vai pārdošanu, vai arī attiecīgi ar piekritīgo mantojuma lietu kārtošanu.

Īpašu noteikumu parādīšanās atsevišķās nesenās privāto tiesību kodifikācijās<sup>10</sup> starptautiskās saskaņas vārdā jāva uzsākt diskusijas par starptautiskas starptautisko privāttiesību konvencijas nepieciešamību šajā aspektā. Iespēju atkārtoti piekerties šai idejai un uzsākt attiecīgo darbu radīja 1993. gada septiņpadsmitajā sesijā pieņemtais lēmums pārskatīt *1961. gada 5. oktobra Konvenciju par iestāžu pilnvarām un tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz nepilngadīgo aizsardzību*. Tas ka šīs problēmas – vismaz tehniskā līmenī – ir saistītas, bija pamats lūgt valdību ekspertus izsvērt, vai viņu pieņemtos risinājumus bērnu aizsardzībai, ieviešot tajos attiecīgus pielāgojumus, nevarētu piemērot arī pieaugušo aizsardzībai.

## **Konvencijas galvenie virzieni**

- 4 Konvencijas vispārējā struktūra ir līdzīga 1996. gada 19. oktobra Konvencijas struktūrai, un daudzos jautājumos ir pieņemti identiski risinājumi. Tas nav pārsteidzoši, jo sarunās par abām Konvencijām bija iesaistīti tie paši valdību eksperti, kuru īpašais uzdevums, kā jau tika norādīts, bija izsvērt, vai 1996. gada Konvencijā pieņemtos risinājumus varētu attiecināt arī uz pieaugušo aizsardzību.

Būtībā svarīgākās diskusijas norisinājās starp ekspertiem, kuri uzstāja uz pieaugušo starptautiskās aizsardzības specifiskumu un nevēlējās, lai saistošs būtu Konvencijas par bērnu aizsardzību modelis, no vienas puses, un ekspertiem, kuri, būdami pārliecināti par abu konvenciju papildināmības iespēju, uzskatīja, ka atkāpes no 1996. gada Konvencijas ir pieļaujamas tikai izņēmuma kārtā, no otras puses. Viskaismīgākās debātes šo divu pieeju starpā bija tieši par varasiestāžu jurisdikcijas jomu. Īpašās komisijas panākto kompromisu šajā jautājumā Diplomātiskā komisija nepārskatīja.

- 5 Līdzīgi kā 1996. gada konvencija, arī šai Konvencijai ir septiņas attiecīgas nodaļas: Konvencijas piemērošanas joma; Jurisdikcija; Piemērojamie tiesību akti; . Atzīšana un izpilde; Sadarbība; Vispārīgi noteikumi; Nobeiguma noteikumi.

<sup>9</sup> Skatīt jo īpaši Vācijā – 1990. gada 12. septembra *Betreuungsgesetz*, kas stājās spēkā 1992. gada 1. janvārī. Grieķijas pārstāvis kā piemēru minēja Grieķijas 1996. gada tiesību aktus. Sk. arī Eiropas Padomes 1999. gada 26. februāra Ieteikumu Nr. R(99)4 par Rīcībnespējīgu pieaugušo tiesiskās aizsardzības principiem.

<sup>10</sup> Piemēram, 1987. gada 18. decembra Šveices tiesību akta 85. panta 2. punkts, kas pēc analogijas paplašina 1961. gada 5. oktobra Hāgas Konvencijas piemērojamību attiecībā uz pieaugušajiem. Skatīt arī 1991. gada 18. decembra Kvebekas Civilkodeksa 3085. pantu, kas būtībā nosaka principu veidošanu saistībā ar tiesisko regulējumu pusēm, kas ir pakļautas tās domicila valsts tiesību aktiem, kā arī Tunisijas 1998. gada 27. novembra likuma 41. pantu, kas paredz personas, kurai ir juridiska rīcībnespēja, aizbildniecībai piemērot valsts tiesību aktus.

I nodaļā (1.–4. pantā) ir noteikts Konvencijas priekšmets un personas attiecībā uz kurām tā piemērojama, un tajā arī ir sniegts ilustratīvs, bet salīdzinoši vispusīgs to aizsardzības pasākumu uzskaitījums, uz kuriem attiecas Konvencijas piemērošanas joma, un izsmeljošā veidā uzskaitīti jautājumi, kurus neietver šīs Konvencijas piemērošanas jomā.

II nodaļa par jurisdikciju (5.–12. pants) nedaudz atšķiras no 1996. gada modeļa. Šim modelim bija raksturīga vēlme principā izvairīties no jebkādas konkurences dažādu valstu kompetento iestāžu starpā, īstenojot pasākumus, lai nodrošinātu aizsardzību personām vai bērna īpašumam, un koncentrēt jurisdikciju bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts kompetento iestāžu labā. Atsevišķi pārstāvji būtu vēlējušies šo sistēmu attiecināt arī uz pieaugušajiem. Tomēr šīs bažas bija mazāk ierobežojošas. Lai gan nevar apšaubīt, ka būtu vēlams, lai pieaugušo aizsardzību nodrošinātu viņu pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādes, ir jāpatur prātā, ka pieaugušais atšķirībā no bērna, kurš ir strīda objekts viņa vecāku starpā, vairumā gadījumu nav strīda objekts to personu starpā, kuras vēlas īstenot aizsardzību. Tāpat arī nav ieteicams pārlieku traucēt kāda labo gribu, kurš būtu gatavs uzņemties šo aizsardzības pienākumu. Ja šāda persona nedzīvo tajā pašā valstī, kurā uzturas aizsargājamais pieaugušais, tad šķīstu lietderīgi tam ļaut vērsties pie varas iestādēm, kuras atrodas maksimāli tuvu šīs personas dzīvesvietai, un neierobežot šo personu, liekot tai veikt attiecīgas darbības citā valstī, kas, iespējams, atrodas tālu no pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas. Tāpat arī tika uzsvērts, ka pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts ekskluzīvā jurisdikcija var apdraudēt šīs personas personīgo brīvību, jo īpaši gadījumā, ja persona nav izvēlējusies šo pastāvīgo dzīvesvietu. Šis apsvērums liecina par labu vienlaicīgas jurisdikcijas pieņemšanai, vismaz attiecībā uz pieaugušā valstspiederības valsts varas iestādēm.

II nodaļā ir atspoguļots Īpašās komisijas panāktais kompromiss. Lai gan 5. pants paredz saglabāt pamata jurisdikciju pieaugušā pastāvīgā dzīvesvietas valsts iestādēm, 7. pants paredz vienlaicīgu, taču pakārtotu jurisdikciju tās valsts kompetentajām iestādēm, kuru valstspiederīgais ir šis pieaugušais. Tāpat arī 8. pants ļauj pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts kompetentajām iestādēm pieaugušā interesēs pieprasīt citu valstu kompetentajām iestādēm veikt aizsardzības pasākumus. Paralēli tam 9. pants paredz vienlaicīgu jurisdikciju tās valsts iestādēm, kurā atrodas pieaugušā īpašums. 10. un 11. pants atkārtoti Konvencijas par bērnu aizsardzību 11. un 12. pantā teikto par steidzamības apstākļiem un paredz pagaidu pasākumus ar ierobežotu teritoriālo ietekmi.

III nodaļā par piemērojamiem tiesību aktiem (13. līdz 21. pants) ir ņemts vērā 1996. gada konvencijas princips, saskaņā ar kuru katra iestāde, kas veic aizsardzības pasākumus, piemēro savus iekšējos noteikumus (13. pants). Tāpat tajā arī līdzīgā veidā ir noteikti tiesību akti, kurus piemēro pārstāvības pilnvarām, kuras ir piešķīris pieaugušais un kuras īsteno tad, ja pieaugušais nespēj aizsargāt savas intereses pats (15. pants).

IV nodaļa (22.–27. pants) ļoti stingri pieturas 1996. gada Konvencijas modelim, un tajā ir detalizēti noteikts tas, kā viena konvencijas valsts atzīst un izpilda aizsardzības pasākumus, kurus veikusi cita konvencijas līgumslēdzēja valsts. Tā skaidri nodala atzīšanu, izpildāmības pasludināšanu vai reģistrēšanu izpildīšanas nolūkos, kā arī faktisko izpildi.

V nodaļā (28. līdz 37. pants) ir noteikts mehānisms sadarbībai konvencijas līgumslēdzēju valstu starpā, kurā stingri pieturas pie tā, kas noteikts 1996. gada Konvencijas attiecīgajā nodaļā. Šis mehānisms balstās uz vairāku citu Hāgas konvenciju piemēru, par centrālās iestādes izveidi katrā Konvencijas dalībvalstī

(28. pants), kuras pienākumi un pilnvaras ir izklāstītas turpmākajos pantos.

VI nodaļu (38. līdz 52. pants) saveido vispārējie noteikumi, kuri ir paredzēti, lai atvieglotu Konvencijas īstenošanu un piemērošanas pārraudzību, kā arī lai aizsargātu saistībā ar to ievāktu datu un informācijas konfidencialitāti. Turklāt šajā nodaļā ir noteikta Konvencijas piemērošana laikā (50. pants), paredzēti noteikumi, kolīziju starp konvencijām novēršanai (48. un 49. pants) un transponēti Konvencijas par bērnu aizsardzību 46.–49. pants, kuros ir apskatīta tās piemērojamība saistībā ar valstīm ar vairākām tiesību sistēmām (tā sauktās federālās klauzulas, 44.–47. pants).

VII nodaļā (53.–59. pantā) ir ietverti parastie noteikumi par protokolu saistībā ar Konvencijas parakstīšanu, tās stāšanos spēkā, pievienošanas tai un tās denonsēšanu.

## PANTU PA PANTAM KOMENTĀRS PAR ŠO KONVENCIJU

### *Konvencijas un preambulas nosaukums*

- 6 Nosaukums "*Konvencija par pieaugušo starptautisku aizsardzību*" tika atzīts par vēlamāku nekā Konvencijas par bērnu aizsardzību daudz garākais nosaukums. Tā kā nepastāvēja apdraudējums, ka pieaugušie šo Konvenciju varētu sajaukt ar iepriekšējo, bija saprātīgi konvencijai dot īsu, izteiksmīgu nosaukumu, kuru būtu viegli citēt.
- 7 Salīdzinoši īsā Konvencijas preambula uzsver starptautiskas sadarbības nozīmi pieaugušo aizsardzībai un prioritātes piešķiršanu pieaugušo interesēm, kā arī min to, ka jāievēro cieņa un gribas patstāvība. Komisija neslēpa faktu, ka pieaugušā intereses dažkārt varētu būt pretrunā viņa autonomijai, tomēr pieminot tās abas, tā aicina mēģināt panākt līdzsvaru starp šīm divām interesēm.

Komisija noraidīja dažu delegāciju ierosinājumu, ka preambulā ir nepieciešama atsauce uz citiem starptautiskiem dokumentiem, jo īpaši Apvienoto Nāciju Organizācijas paktiem par civilajām un politiskajām tiesībām un ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām. Šī nostāja nenozīmē šo dokumentu svarīguma nenovērtēšanu. Nešaubīgi, to pieaugušo pamattiesības, kuriem nepieciešama aizsardzība, vienmēr ir Komisijas galvenā rūpe, tomēr īpašie iepriekšminēto dokumentu noteikumi diskusijās netika iekļauti.

## I NODAĻA. KONVENCIJAS PIEMĒROŠANAS JOMA

### 1. pants (Konvencijas mērķi)<sup>11</sup>

#### 1. punkts

- 8 Šajā punktā, kuram 1996. gada Konvencijā nav ekvivalenta, jau pašā sākumā ir norādīts, ka šīs Konvencijas priekšmets ir atsevišķu pieaugušo *aizsardzība*. Šī ideja par aizsardzību kalpo par ceļvedi un būtisku kritēriju, lai noteiktu šīs Konvencijas piemērošanas jomu. Kā mēs redzēsim saistībā ar 4. pantu, tas nozīmē, ka pasākums, ko veic valsts kompetentās iestādes, ietilpst vai neietilpst Konvencijas piemērošanas jomā atkarībā no tā, vai tas ir, vai nav vērsts uz pieaugušo aizsardzību.
- 9 Tās 1. punktā ir definēti pieaugušie, uz kuriem šī Konvencija attiecas. Tie nepārprotami ir tie, kuriem ir nepieciešama aizsardzība, bet, lai šo vajadzību padarītu nepārprotami skaidru, Komisija apzināti izvairījās šajā punktā izmantot juridiskus terminus, piemēram, “nespējīga persona”, kuriem dažādos tiesību aktos ir atšķirīga nozīme. Tāpēc tika uzskatīts, ka lietderīgāk būtu palikt pie tā pieaugušā, kam nepieciešama aizsardzība, faktiskā apraksta.

Tekstā ir ietverti divi konstatējamie fakti. Pirmais ir pieaugušā “personisko spēju traucējums vai nepietiekamība”. Konvencija tādējādi netiek piemērota attiecībā uz to pieaugušo aizsardzību, kuri ir kļuvuši par ārējas vardarbības upuriem, piemēram, sievas, kas cieš no vīru vardarbības. Šo upuru aizsardzība šī jēdziena vispārējā netehniskā nozīmē faktiski ir policijas pasākumu kompetencē, un uz to neattiecas aizsardzības juridiskie pasākumi. Pieaugušie, kuru aizsardzībai ir paredzēta šī Konvencija, ir fiziski vai garīgi rīcībnespējīgi un cieš no personisko spēju “nepietiekamības”, kā arī personas (parasti gados vecāki cilvēki), kurām ir personisko spēju traucējumi, jo īpaši personas, kuras cieš no Alcheimera slimības. Lai gan Komisija nevēlējās to izteikt tekstā, lai nepadarītu to nevajadzīgi smagnēju, tā atzina, ka šie traucējumi vai nepietiekamība var būt paliekoši vai pārejoši, ja saistībā ar tiem ir nepieciešami aizsardzības pasākumi.

Tika izvirzīts jautājums par to, vai ļaunprātīga izmantošana, kas saskaņā ar atsevišķiem tiesību aktiem var “būt par iemeslu” juridiskajai rīcībnespējai, ir ietverta šajos noteikumos. Komisija uzskatīja, ka ļaunprātīga izmantošana pati par sevi neietilpst šīs Konvencijas piemērošanas jomā. Tomēr kombinācijā ar citiem faktoriem tā var liecināt par pieaugušā personisko spēju traucējumiem, kā rezultātā viņam var būt nepieciešami aizsardzības pasākumi šīs Konvencijas nozīmē.

- 10 Pieaugušā personisko spēju nepietiekamībai vai traucējumiem ir jābūt tādiem, lai viņš “nespētu aizstāvēt [savas] intereses”. Otrs elements šajā definīcijā ir jāinterpretē paplašināti. Tekstā ir ņemtas vērā ne tikai pieaugušā īpašuma intereses, kuras pienācīgi pārvaldīt var traucēt personas fiziskais vai garīgais stāvoklis, bet arī – plašākā nozīmē – viņa personiskās un veselības intereses. Fakts, ka pieaugušais nopietni atstāj novārtā savas personiskās vai īpašuma – vai radnieku, par kuriem viņš ir uzņēmis atbildību – intereses, var kalpot par apliecinājumu viņa personisko spēju traucējumiem.

---

<sup>11</sup> Nosaukumus, kas ir sniegti kursīvā pēc katras minētās nodaļas ir pievienojis referents, lai uzlabotu šī ziņojuma lasāmību, bet tie neparādās Konvencijas tekstā.



Komisija noraidīja Apvienotās Karalistes priekšlikumu skaidri noteikt, ka pieaugušā rīcībnespēja var ietekmēt viņa garīgās spējas vai sazināšanās spējas.<sup>12</sup> Tiesai nedrīkstētu būt saistošs attiecīgās rīcībnespējas raksturs, bet kā noteicošais kritērijs būtu jāizvērtē vajadzība pēc aizsardzības, kas izriet no šīs rīcībnespējas.

Pēc Ķīnas, Itālijas un Apvienotās Karalistes delegāciju priekšlikuma (darba dokumenta Nr. 95) Komisija centās 1. panta tekstā īpaši uzsvērt – līdzīgi kā preambulā –, ka Konvencija ir piemērojama "starptautiskās situācijās". Tas tā būs tad, ja situācija ir saistīta ar vairāk nekā vienu valsti. Prasība, ka situācijai jābūt starptautiskai, nedrīkst liegt valstij ar vairākām tiesiskā regulējuma sistēmām piemērot Konvencijas noteikumus tās tīri iekšējām normu kolīzijām, jo tas ir atļauts atbilstoši 44. pantam (sk. turpmāk tekstā 154. punktu).

## 2. punkts

- 11** Šajā punktā ir aprakstīti Konvencijas mērķi un sniegts tās sava veida saturisks rādītājs. Tas ir praktiski identisks 1996. gada Konvencijas attiecīgajam pantam un aicina veikt tādas pašus komentārus.

### *a) apakšpunkts*

- 12** Konvencija nosaka valsti, kuras iestādēm ir jurisdikcija, bet ne pašas kompetentās iestādes, kuras var būt tiesu vai administratīvas iestādes, kā arī attiecīgās valsts teritorijas iekšienē var atrasties vienā vai citā attiecīgā vietā. Saistībā ar jurisdikcijas kolīzijām, varētu teikt, ka Konvencija nosaka starptautisko jurisdikciju, bet ne iekšējo jurisdikciju.

Konvencijā jau sākot no pirmā punkta ir skaidri norādīts, ka tā attiecas uz pieaugušā personas *un īpašuma* aizsardzību. Šis precizējums ir vēl jo būtiskāks attiecībā uz pieaugušo nekā uz bērnu, jo pieaugušā novājinātības stāvoklis parasti turpinās tajā vecumā, kurā tā rīcībā ir īpašums, kuru nedrīkst atstāt nepārvaldītu.

### *b) un c) apakšpunkti*

- 13** Šajos divos apakšpunktos sniegta norāde par III nodaļas noteikumiem par piemērojamajiem tiesību aktiem. Pirmajā pantā minot pieaugušā pārstāvībai piemērojamo tiesību aktu noteikšanu, Konvencija parāda, ka attiecīgais noteikums (13. pants) būs tiesību kolīziju norma, nevis vienkāršs atzīšanas noteikums.

### *c) un e) apakšpunkti*

- 14** Šie divi apakšpunkti ir skaidri un pašpietiekami. Tajos sniegta informācija par Konvencijas IV ("Atzīšana un izpilde") un V ("Sadarbība") nodaļu.

---

<sup>12</sup> Darba dokuments Nr. 1, protokols Nr. 1, Nr. 23. [sk. Īpašās diplomātiskās komisijas process (1999.gads), 224. lpp (turpmāk – ĪD komisijas process 1999. gads)]

## 2. pants (Jēdziena “pieaugušais” definīcija)

- 15 Jēdziena “pieaugušais” definīcija ir sniegta 2. panta 1. punktā kā “persona, kura ir sasniegusi 18 gadu vecumu”.

Šī apakšējā robeža ļoti organiski ir sasaistāma ar augšējo robežu, kas minēta Konvencijā par bērna aizsardzību. Tādējādi tas ļauj izvairīties no problēmām saistībā ar abu Konvenciju piemērošanas jomu attiecībā uz personām norobežošanu. Piemēram, kaut arī kādā līgumslēdzējā valstī konkrētus pieaugušo aizsardzības pasākumus var veikt no sešpadsmit gadiem, kā tas ir Skotijas gadījumā, tieši 1996. gada Konvencija un nevis “Pieaugušo aizsardzības” Konvencija būtu jāpiemēro, ja tiek plānoti pasākumi attiecībā uz astoņpadsmit gadus sasniegušu nepilngadīgo.<sup>13</sup>

Konvencijas 2. punktā ir apskatīts nedaudz atšķirīgs gadījums, kad kompetentās iestādes, piemērojot 1996. gada Konvenciju, ir veikušas pasākumus, lai aizsargātu rīcībnespējīgu bērnu, paredzot, ka šie pasākumi paliks spēkā arī pēc bērna pilngadības sasniegšanas<sup>14</sup> vai stāsies spēkā ar pilngadības sasniegšanas brīdi.<sup>15</sup> 2. punkta mērķis ir padarīt “Pieaugušo aizsardzības” Konvenciju atbildīgu par šiem pasākumiem, kolīdz nepilngadīgais sasniedz astoņpadsmit gadu vecumu. Šis noteikums ir ļoti būtisks. Tas ļauj izvairīties no pārtraukuma starp abām konvencijām. Ja tas nebūtu pieņemts, tad citām līgumslēdzējām valstīm vairs nebūtu iespējams saskaņā ar 1996. gada Konvenciju atzīt pasākumus, kas ievērojot minēto Konvenciju tika veikti, bērnam esot nepilngadīgam, jo šī Konvencija nav piemērojama personām, kas vecākas par astoņpadsmit gadiem, ne arī tos varētu atzīt atbilstīgi “Pieaugušo” konvencijai, ja tie būtu veikti pirms astoņpadsmit gadu vecuma iestāšanās. Pateicoties 2. panta 2. punktam, kad bērns ir sasniedzis astoņpadsmit gadu vecumu, attiecībā uz viņu piemēro jauno Konvenciju šo iepriekšējo pasākumu<sup>16</sup> atzīšanai citās līgumslēdzējās valstīs un arī to īstenošanai, turklāt tā ir arī piemērojama, lai noteiktu, kuras kompetentās iestādes vajadzības gadījumā atceļ vai grozīs šos pasākumus.

- 16 No otras puses raugoties, var rasties jautājums, vai jauno Konvenciju varēs turpināt piemērot arī pēc aizsargājamā pieaugušā nāves. Atbilde principā ir noliedzīga. Tāpēc Konvenciju nevar izmantot, lai nodrošinātu, piemēram, ka tiek atzītas pieaugušā pēcnāves pārstāvības pilnvaras. Tomēr dažu Konvencijas noteikumu piemērošana pēc personas nāves var būt iespējama tiktāl, ciktāl tā attiecas uz rīcību vai pasākumiem, kas ir veikti pieaugušā dzīves laikā, piemēram, bērnu organizēšana vai spēkā esošo līgumu (piemēram, mājokļa nomas) izbeigšana.
- 17 Izmantojot Konvencijas par bērnu aizsardzību paraugu jaunajā Konvencijā nav iekļauts ģeogrāfisks ierobežojums attiecībā uz personām, kurām tā tiks piemērota. Rezultātā tās ģeogrāfiskā piemērošanas joma mainās līdz ar katru tās noteikumu. Ja kāds no tās noteikumiem nodod jurisdikciju pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts kompetentajām iestādēm, tas attiecas uz visiem pieaugušajiem, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir konvencijas līgumslēdzējā valstī.<sup>17</sup>

<sup>13</sup> Komisija noraidīja Apvienotās Karalistes piedāvāto grozījumu (darba dokuments Nr. 2), lai šajā gadījumā nepilngadīgu personu šīs Konvencijas nozīmē uzskatītu par pilngadīgu.

<sup>14</sup> Piemēram, Beļģijas Civilkodeksa 487. pantā minētais *minorité prolongée*.

<sup>15</sup> Piemēram, Francijas Civilkodeksa 494. panta 2. punktā minētais *tutelle anticipée*.

<sup>16</sup> Tas, ka iestāžu jurisdikcijas noteikumi abās konvencijās nav identiski, var nozīmēt, ka kompetentās iestādes veiktu pasākumu atbilstīgi 1996. gada konvencijai (piemēram, šķiršanās forums), kam būtu jāturpinās arī pēc bērna pilngadības sasniegšanu, nevar atzīt atbilstīgi “Pieaugušo” konvencijai (skatīt tālāk tekstā, Nr. 119, 22. pants, 2. punkta a) apakšpunktu).

<sup>17</sup> Ievērojot pastāvīgo dzīvesvietu līgumslēdzējā valstī gadījumā, kad konvencija jurisdikciju paredz



Ja kāds no Konvencijas noteikumiem piešķir jurisdikciju pieaugušā dzīvesvietas valsts kompetentajām iestādēm, tas attiecas uz visiem pieaugušajiem, kuru dzīvesvieta ir konvencijas līgumslēdzējā valstī. Ja kāds Konvencijas noteikums paredz piemērojamo kolīziju normu saistībā ar pieaugušā pārstāvību, šis noteikums – izņemot, ja vien nav noteikts citādi – ir uzskatāms par vispārīgu kolīziju normu, līdzīgi kā visās nesenantās Hāgas konvencijās par tiesību aktu izvēli, kas piemērojamas visiem pieaugušajiem neatkarīgi no tā, kāda ir viņu pilsonība un dzīvesvieta. (skatīt tālāk Nr. 46, 53 un 82).

### 3. pants (Aizsardzības pasākumu uzskaitījums)

- 18 Līdzīgi kā Konvencijas par bērnu aizsardzību 3. pantā, arī šajā pantā ir uzskaitīti jautājumi, kurus var risināt, piemērojot pieaugušo aizsardzības pasākumus. Komisija apstiprināja šo sarakstu, ciktāl tas bija nepieciešams pieaugušo gadījumā, tajā pašā laikā maksimāli pieturoties pie iepriekšējā projekta, lai novērstu domstarpību rašanos *a contrario*. Tā kā aizsardzības pasākumi atšķiras atkarībā no katras tiesību sistēmas, tad šajā pantā sniegtais uzskaitījums ir jāuzskata par ilustratīvu. Katrā ziņā ar to ir mēģināts aptvert ļoti plašu piemērošanas jomu, un atsevišķi tā elementi var pārklāties, kam ir maza nozīme, jo noteikumu kopums, kas uz tiem visiem attiecas, ir tas pats. Bieži vien ir veltīgi, piemēram, jautāt, vai kāds konkrēts tiesību institūts, piemēram, Vācijas *Betreuung*, ir "aizsargājošā iestāde" a) apakšpunkta nozīmē, "līdzīga iestāde" c) apakšpunkta nozīmē, vai arī "īpaša starpniecība" g) apakšpunkta nozīmē, jo tas jebkurā gadījumā nozīmē aizsardzības pasākumu Konvencijas nozīmē.

Tāpat ir iespējams, ka atsevišķi no uzskaitītajiem pasākumiem kādā vai vairākās tiesību sistēmās nav zināmi. Tas nenozīmē, ka tie ir pieejami ikvienai iestādei, kurai atbilstīgi Konvencijai ir jurisdikcija, bet tikai to, ka tos var veikt tāda iestāde, ja tie ir paredzēti tiesību aktos, kas piemērojami saskaņā ar Konvenciju, un, ka tādā gadījumā tie ietilps Konvencijas piemērošanas jomā.

- 19 Visbeidzot šajā saistībā ir jāatzīmē, ka dokuments attiecas vienīgi uz pieaugušo aizsardzību, ja saistībā ar to tiek veikti vai tika veikti aizsardzības pasākumi. Uz personu, kurām ir personisko spēju traucējumi, bet kuras nav kļuvušas par aizsardzības pasākumu priekšmetu, izmantoto instrumentu derīgumu neattiecas Konvencijas piemērošanas joma. Šāds derīgums faktiski ir uz robežas starp spējām un piekrišanu un tāpēc atbilstoši juridiskajām kategorijām starp personas statusu un juridisko rīcību, ko nav paredzēts regulēt ar iecerēto Konvenciju.

a) apakšpunkts

- 20 Dažās tiesību sistēmās, kuru joprojām ir diezgan daudz, pieaugušā personisko spēju traucējumu vai nepietiekamības līmenis nosaka juridiskās rīcībnespējas pakāpi, un tāpēc arī aizsargrežīmu, kurš personai tiks noteikts (aizliegums, aizbildnība, aizgādība u.c.). Lēmums iekļaut pieaugušo kādā no šīm kategorijām šīs Konvencijas izpratnē ir aizsardzības pasākums.

"Aizsardzības režīms", uz kuru attiecas šis punkts, var būt vispārīgs vai arī attiekties tikai uz konkrētu pieaugušā rīcību, vai arī uz vienu viņa darbības aspektu, un rīcībnespēja, no kuras persona cieš, var būt tikai daļēja. Tekstā nav skaidri minēta rīcībnespējas anulēšana, bet Komisijai bija skaidrs nodoms iekļaut to Konvencijā un arī līgumslēdzējām valstīm uzlikt par pienākumu atzīt šādu

atcelšanu.

*b) apakšpunkts*

- 21** Pieaugušā aizsardzība nebūt nenozīmē personas rīcībnespējas pasludināšanu. Pieaugušais var saglabāt kontroli pār savām lietām, turpināt tās pārraudzīt bez trešās personas palīdzības, bet palikt "tiesu vai administratīvas iestādes aizsardzībā", kas pēc nepieciešamības var, piemēram, anulēt vai panākt pieaugušā konkrētu pagātnes darbību anulēšanu. Tas jo īpaši ir Francijas *placement sous sauvegarde de justice* institūta mērķis.<sup>18</sup>

*c) apakšpunkts*

- 22** Aizsardzības pasākumi var attiekties uz aizbildnības, aizgādības un līdzīgiem tiesiskiem režīmiem. Šeit ir runa par aizsargrežīmiem, kurus izveido, kad pieaugušajam atbilstoši viņa stāvoklim vajadzīga nepārtraukta pārstāvība vai vienkārši palīdzība, uzraudzība vai padoms saistībā ar pilsoņu tiesībām.

*d) apakšpunkts*

- 23** Izmantotie termini ir ļoti plaši. "Persona vai iestāde, kura ir atbildīga par pieaugušo vai tā īpašumu, kura pārstāv pieaugušo vai tam palīdz" drīkst būt aizbildnis, aizgādnis vai *Betreuer*, bet arī drīkst būt vienkārši pārvaldošs aizbildnis gadījumos, kad nav šķītis nepieciešams noteikt pilnu aizbildniecību,<sup>19</sup> vai aizbildnis *ad litem*, kuru ieceļ pārstāvēt pieaugušo tiesas procesos, kur ir iesaistīts interešu konflikts ar likumīgo pārstāvi vai arī aprūpes centrs vai pansionāts, kas ir lūgts pieņemt medicīniskus lēmumus likumīgā pārstāvja prombūtnes gadījumā u.c.

*e) apakšpunkts*

- 24** Formulējums "pieaugušā ievietošana ārstniecības iestādē vai citā iestādē, kurā ir iespējams nodrošināt aizsardzību" ir ļoti plašs un var attiekties uz situācijām, kad pasākums ir norīkots bez attiecīgās personas piekrišanas vai pat pret tās gribu, kā arī uz brīvprātīgu ievietošanu, neparedzot ierobežojumus attiecīgās personas brīvībai. Atsevišķas delegācijas vēlējās šo punktu svītrot, pamatojot to ar argumentu, ka ievietošanu bieži nosaka sociāli, medicīniski vai pat valsts politikas apsvērumi, kuri neietilpst šīs Konvencijas piemērošanas jomā. Lielākais balsu vairākums<sup>20</sup> lēma par labu šā punkta atstāšanai, gan tādēļ, ka aizsardzības jomā ir sarežģīti nodalīt publiskās tiesības no privāttiesībām, gan arī tādēļ, lai saglabātu līdzību Konvencijai par bērnu aizsardzību. Tomēr pastāv aizsardzības pasākumi, kuri nodrošina, lai ievietošana kādā iestādē nenotiktu pret ievietošanas valsts iestāžu gribu (33. pants, skatīt turpmāk 138. punktu).

*f) apakšpunkts*

- 25** Šim apakšpunktam ir liela praktiska nozīme attiecībā uz pieaugušajiem. Aizsardzības pasākumi var attiekties uz "pieaugušā īpašuma pārvaldīšanu, saglabāšanu vai atsavināšanu". Šis ļoti plašais formulējums ietver visas darbības saistībā ar īpašumu, jo īpaši nekustama īpašuma pārdošanu, vērtspapīru pārvaldību, ieguldījumus, pieaugušajam piekritošā mantojuma noregulējumu un

<sup>18</sup> Francijas Civilkodeksa 491. un turpmākie panti.

<sup>19</sup> Sk., piemēram, Francijas Civilkodeksa 499. pantu.

<sup>20</sup> Ar 11 pret 2 balsīm, 8 atturoties, skatīt protokolu Nr. 1 un Nr. 66. [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 227. lpp.]

rīcību ar to.

*g) apakšpunkts*

- 26 Šajā apakšpunktā ir paredzēta situācija, kurā aizsardzība aprobežojas ar "īpašas interferences autorizēšanu", piemēram, lai veiktu ķirurģisku operāciju vai pārdotu aktīvus.
- 27 No aizsardzības pasākumu saraksta Komisija dzēsa 1996. gada Konvencijas 3. panta *f*) apakšpunktā iekļauto pasākumu (publisku iestāžu pārraudzība attiecībā uz to, kā par bērnu atbildīgās personas īsteno aprūpi), jo netika iesniegti pārliecinoši konkrēti piemēri par tā derīgumu attiecībā uz pieaugušajiem.
- 28 Tika jautāts, vai aizsardzības pasākumu saraksts nav jāpapildina ar punktu, kurā ir teikts, ka lēmums neveikt aizsardzības pasākumu Konvencijas izpratnē arī ir uzskatāms par pasākumu.<sup>21</sup> Komisija neuzskatīja, ka šāds punkts kalpotu kādam mērķim, ja tas tiktu ieviests Konvencijas tekstā, bet akceptēja tā sekas, proti, līgumslēdzēju valstu pienākumu atzīt šādu negatīvu lēmumu, kuru pieņēmusi kādas valsts kompetentā iestāde.<sup>22</sup>

#### **4. pants (Jautājumi, kurus neietver šīs Konvencijas piemērošanas jomā)**

- 29 Šajā pantā ir minēti konkrēti jautājumi vai tēmas, kuri neietilpst Konvencijas piemērošanas jomā. Atšķirībā no 3. panta, kurš ietver apstākļa vārdu "jo īpaši", šis uzskaitījums ir pilnīgs. Jebkādi pasākumi, kas ir vērsti uz to, lai nodrošinātu personas vai pieaugušā īpašuma aizsardzību un kurus neizslēdz 4. pants, iekļaujas šīs Konvencijas piemērošanas jomā.
- 30 Atkārtoti ir jāuzsver tas, ka pasākums attiecas konkrēti uz pieaugušo aizsardzību, pretējā gadījumā tas — lieki teikt — neietilptu Konvencijas piemērošanas jomā. Tā, piemēram, Konvencijas piemērošanas joma dabiski neattiecas uz jebkuru jautājumu, kas ir saistīts ar pieaugušā valstspiederību, vai gluži tāpat, zaudējumu atlīdzināšanu pieaugušajam, kas izriet no civiltiesiskās atbildības noteikumu piemērošanas, izņemot attiecībā uz personas atzīšanu par tādu, kas spēj saņemt piešķirtās summas un nepieciešamības gadījumā tās izmantot. Vienlaikus šķiet, ka tas, ko dažkārt sauc par tiesībnespējīgā pieaugušā *capacité délictuelle*, tas ir, viņa spēja būt civiltiesiski atbildīgam par rīcību, kuru rezultātā ir radies kaitējums, būtu jāizslēdz no konvencijas piemērošanas jomas un uz to būtu jāattiecina atbildības kategorija. Tā neattiecas uz tāda pieaugušā aizsardzības pasākumiem, kurš veicis prettiesisku rīcību.
- 31 Konvencijas 4. pantā uzskaitītajiem izņēmumiem ir atšķirīgi pamatojumi. Daži no tiem ir saistīti ar to, ka izslēgto jautājumu jau regulē citas konvencijas vai arī Konvencijas noteikumi, jo īpaši nespēja principā nodalīt forumu un tiesības, nebūtu piemēroti. Attiecībā uz citiem izņēmumiem, kuri skar publiskās tiesības, nešķīta iespējams līgumslēdzējām valstīm uzspiest līgumiskus ierobežojumus to jurisdikcijai attiecībā uz tādiem jautājumiem, kuri skar būtiskas valsts intereses (krimināltiesības, imigrāciju).

<sup>21</sup> Skatīt Japānas delegācijas darba dokumentu Nr. 84.

<sup>22</sup> Sk., piemēram, 7. panta 3. punktu.

## 1. punkts

### a) apakšpunkts (Uzturēšanas saistības)

- 32 Divas 1973. gada 2. oktobra Hāgas konvencijas reglamentē tiesību aktus, kas piemērojami uzturēšanas (atbalsta) saistībām, kā arī lēmumu atzīšanai un izpildei saistībā ar tām. Papildus Briseles un Lugāno konvencijas Eiropas Savienības dalībvalstu un Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas valstu starpā regulē jurisdikcijas noteikšanu attiecībā uz uzturēšanas saistībām, kā arī to atzīšanu un izpildi. Par šiem jautājumiem jaunā Konvencija būtu bijusi bezjēdzīga vai konvenciju kolīzijas avots. Tādējādi uzturēšanas saistības bija jāizslēdz.

### b) apakšpunkts (laulība)

- 33 Laulības izslēgšanu pamatoja ar vēlmi izvairīties no konflikta ar 1978. gada 14. marta Konvenciju par laulību ceremonijām un laulību likumības atzīšanu. Šīs konvencijas 11. panta 4. punkts ļauj līgumslēdzējai valstij neatzīt laulības esamību, ja atbilstoši tās tiesību aktiem vienam no laulātajiem nav garīgo spēju dot savu piekrišanu. Laulības iekļaušana jaunajā Konvencijā liktu šai valstij atzīt šādas laulības likumību, ja tā būtu noslēgta saskaņā ar Konvencijai atbilstošiem aizsardzības pasākumiem, kas savukārt būtu pretrunā ar 1978. gada Konvenciju.

Konvencijā "līdzīgas attiecības" tiek pielīdzinātas laulībai, lai tās izslēgtu no tās piemērošanas jomas. Lai gan, nenosaucot tās vārdā, tā paredz, ka ar šo jēdzienu saprot oficiāli atzītas savienību formas – heteroseksuālas vai homoseksuālas, piemēram, reģistrētas partnerattiecības Ziemeļvalstu tiesību aktos un Nīderlandē, vai civiltiesisku solidaritātes paktu (*pacte civil de solidarité – PACS*), kas kopš tā laika ir ieviests Francijas tiesību aktos.<sup>23</sup>

- 34 Izslēgšana attiecas uz savienības izveidošanu, anulēšanu un šķiršanu, kā arī tikai laulības gadījumā – uz laulāto atšķiršanu. Tādējādi Konvencija nebūs piemērojama neatkarīgi no tā, vai garīgi rīcībnespējīga persona ir vai nav noslēgusi laulību, kā arī neatkarīgi no tā, vai rīcībnespēja, kas izriet vai ir novēloti atklāta vienam no laulātajiem, var būt par iemeslu laulības anulēšanai vai šķiršanai.
- 35 No otras puses, Konvencija attiecas uz laulību un līdzīgu savienību mantiskajām sekām. Komisija noraidīja visus priekšlikumus, kuri piedāvāja tās izslēgt. Patiesi, šķiet visi noteikumi, kas reglamentē attiecības partneru starpā un, jo īpaši, pārstāvību partneru starpā neatkarīgi no piemērojamā laulāto mantisko attiecību režīma, ir jāiekļauj Konvencijā tiktāl, ciktāl tie ir vērsti uz neveselā partnera aizsardzību. Pretējā gadījumā no 1. panta 1. punkta izriet izslēgšana no piemērošanas jomas. Tāpēc pilnvara, ko tiesai var pieprasīt partneris, lai pārstāvētu savu partneri, kurš nav spējīgs izteikt savas vēlmes (Francijas Civilt kodeksa 219. pants), Konvencijas izpratnē ir aizsardzības pasākums, jo tas ir vērsts tieši uz neveselo partneri. No otras puses, pilnvarojums, ko tiesai pieprasa veselais partneris, lai viens pats veiktu darījumu, kur būtu nepieciešama viņa partnera līdzdalība (Francijas Civilt kodeksa 217. pants), kalpo veselā partnera vai ģimenes interesēm, taču ne neveselā partnera interesēm. Līdz ar to tas ir ārpus Konvencijas piemērošanas jomas, kā tas noteikts 1. panta 1. punktā. Līdzīgā veidā arī noteikumi par ģimenes mitekļa piešķiršanu nav vērsti uz rīcībnespējīgā partnera aizsargāšanu, un tādējādi principā ir izslēgti no šīs Konvencijas piemērošanas jomas. Tomēr lēmums, ar kuru tiesa izmantotu šos

<sup>23</sup> 1999. gada 15. novembra likumi Nr. 99-944.

noteikumus, lai konkrētajā gadījumā nodrošinātu partnera aizsardzību, Konvencijas izpratnē tiktu uzskatīts par aizsardzības pasākumu.

*c) apakšpunkts (Laulāto mantiskās attiecības)*

- 36** Laulāto mantisko attiecību izslēgšana šķita dabiska, jo pastāv *1978. gada 14. marta Konvencija par tiesībām, kas piemērojamas laulāto mantiskajām attiecībām*.<sup>24</sup> Konsekvences labad tās ir paplašinātas ar piebildi "un līdzīgām attiecībām".

Konvencijā iekļaujot partnerību mantiskās sekas un izslēdzot laulāto mantiskās attiecības, tiks saasināta kvalifikācijas problēma, kas ir pazīstama tiesību sistēmām, kurās šīm divām kategorijām ir piemērojami atšķirīgi piesaistes kritēriji. Šeit kvalifikācijas problēma šķiet ļoti neliela, taču pārstāvības noteikumi partneru starpā laulāto mantisko attiecību režīma ietvaros teorētiski ir vērsti uz attiecīgā režīma darbību, savukārt tie, kas attiecas uz neveselā partnera aizsardzību, būtu uzskatāmi par laulības mantisko seku jomā ietilpstošiem.

*d) apakšpunkts (trasti vai mantošana)*

- 37** Trastu izslēgšana ir saprotama, jo īpaši tāpēc, ka Konvencija nedrīkst skart īpašumtiesību sistēmas un – plašākā nozīmē – īpašumtiesību kategorijas. Turklāt jautājums par starptautiskajām privāttiesībām attiecībā uz trastiem jau ir apskatīts citā konkrētā konvencijā.<sup>25</sup>

Šī izslēgšana būtu jāuztver ierobežojoši, un tā ir ierobežoti jāattiecinā uz noteikumiem par trastu darbību. Lai minētu konkrētu piemēru, trastu izslēgšanas rezultātā gadījumā, kad pilnvarnieks ir miris un trasta dibināšanas aktā nav paredzēta aizstāšanas procedūra, tiesas veikta cita pilnvarotā iecelšana nevar būt uzskatāma par aizsardzības pasākumu, kas ietilpst šīs Konvencijas piemērošanas jomā.<sup>26</sup> Pretstatā tam pieaugušā pārstāvja norīkošana, kurš ir pilnvarots saņemt trasta ieņēmumus no trasta pārvaldnieka vai pieaugušā vārdā saņemt trasta īpašumu tā darbības izbeigšanas gadījumā, ietilpst Konvencijas piemērošanas jomā, jo šis ir pieaugušā aizsardzības pasākums. Turklāt, Konvencijā par trastiem ir ietverts izņēmuma punkts saistībā ar valsts tiesību aktu obligātajiem noteikumiem, ko nosaka tiesas atrašanās valsts kolīziju normas saistībā ar nepilngadīgo un rīcībnespējīgo personu aizsardzību.<sup>27</sup>

- 38** Pilnīga mantojumu lietu izslēgšana ir pārņemta no Konvencijas par bērnu aizsardzību, lai izvairītos no jebkādam pretrunām ar *1989. gada 1. augusta Hāgas Konvenciju par mirušas personas īpašuma mantošanai piemērojamām tiesībām*.

Tas nozīmē, piemēram, ka gadījumā, ja tiesību akti, kuri reglamentē mantošanu, nosaka, ka pieaugušais mantinieks var pieņemt mantojumu vai atteikties no tā, vai noslēgt mantojuma līgumu, piemērojot konkrētus aizsardzības pasākumus, Konvencija uz šiem aizsardzības pasākumiem neattieksies. Vienīgais, ko varētu pieņemt, ka gadījumā, ja tiesību aktos, kuri regulē mantošanu, ir paredzēta pieaugušā mantinieka juridiskā pārstāvja piedalīšanās, tad šo pārstāvi varētu

<sup>24</sup> Neraugoties uz to, ka no šīs Konvencijas piemērošanas jomas izslēdz laulāto juridisko rīcībspēju (1. pants, 2. punkts, 3. daļu).

<sup>25</sup> *1985. gada 1. jūlija Hāgas Konvencija par tiesību aktiem, kas piemērojami trastiem un to atzīšanai*.

<sup>26</sup> Trestu konvencijas 8. panta a) punktā uz trestiem attiecināmo tiesību aktu piemērošanas jomā ir ietverts "pilnvarnieku iecelšana, atcelšana un atbrīvošana, rīcībspēja kā pilnvarniekam un pilnvarnieka saistību nodošana".

<sup>27</sup> 15. panta a) punkts.

noteikt, piemērojot Konvencijas noteikumus.

*e) apakšpunkts (Sociālais nodrošinājums)*

- 39 Sociālā nodrošinājuma izslēgšana ir izskaidrojama ar to, ka naudas pabalstus izmaksā iestādes, kuru noteikšana ir atkarīga no precīziem piesaistes kritērijiem, ņemot vērā sociāli apdrošināto personu darba vietu vai pastāvīgo dzīvesvietu, un ne vienmēr atbilstoši Konvencijas noteikumiem. No otras puses, Konvencijas piemērošanas jomā ir paredzēta tāda pieaugušā pārstāvja izraudzīšana, kurš ir kvalificēts saņemt sociālā nodrošinājuma pabalstus, izņemot, ja sociālā nodrošinājuma noteikumi nosaka īpašu regulējumu.

Komisija nepieņēma Dānijas, Somijas, Norvēģijas un Zviedrijas delegāciju piedāvājumu papildus sociālā nodrošinājuma izslēgšanai papildināt Konvenciju ar punktu par sociālo pakalpojumu izslēgšanu,<sup>28</sup> bet tā skaidri puda nostāju, ka sociālā nodrošinājuma jēdziens šī apakšpunkta nozīmē ir jāsaprot plašāk par to, ko katras konkrētās līgumslēdzējas valsts normatīvie akti *stricto sensu* uzskata par sociālo nodrošinājumu.

Var piekrist, ka naudas pabalsti, kas ir paredzēti, lai kompensētu resursu trūkumu, vai pat noteikti sociālā nodrošinājuma pabalsti natūrā tāpat ir jāizslēdz no Konvencijas piemērošanas jomas. Tas nozīmētu, ka valsts var izlemt tos piešķirt savā teritorijā pēc saviem noteikumiem jebkuram rīcībnespējīgam pieaugušajam šajā teritorijā, neņemot vērā Konvencijas jurisdikcijas normas un citām līgumslēdzējām valstīm nebūtu pienākuma šos lēmumus atzīt un attiecīgā gadījumā uzņemt atbildību par to izpildi.

*f) apakšpunkts (Veselība)*

- 40 Ne viss, kas attiecas uz izglītību un veselību, ir izslēgt no Konvencijas piemērošanas jomas, bet tikai vispārēja rakstura publiski pasākumi, piemēram, vakcinācijas noteikšana par obligātu prasību. Pieaugušā ievietošana veselības aprūpes iestādē vai lēmums viņam veikt ķirurģisku operāciju, piemēram, ir lēmumi, kas ietilpst Konvencijas piemērošanas jomā.
- 41 Komisija nonāca pie šāda risinājuma, ko jau bija pieņēmusi Īpašā komisija, pēc īpaši ilgām diskusijām par medicīnas un *veselības aizsardzības jautājumu* pilnīgas izslēgšanas no Konvencijas piemērošanas jomas lietderīgumu. Centienos panākt tādu risinājumu, kas būtu pieņemams lielākajai daļai delegāciju, izveidoja īpašo darba grupu Austrālijas pārstāvja *Nygh* kunga vadībā.

Medicīnas jautājumu izslēgšanas atbalstītāju minētie argumenti bija šādi. Ja šie jautājumi tiktu ietverti, tad atsevišķas delegācijas baidījās, ka tām būtu pienākums atzīt vai pat īstenot individuālus medicīniska rakstura lēmumus, kas ir pret viņu pārliecību, piemēram, pasākumus, ar kuriem rīcībnespējīgam pieaugušam norīko aborta vai sterilizācijas veikšanu. Citiem savukārt bija bail par to, ka medicīniskā sistēma varētu strādāt tukšgaitā, ja, pirms ārstniecības kursa norīkošanas vai veicot operāciju, ārstniecības personām būtu pienākums pat mazāk steidzamos gadījumos saņemt nepieciešamo pilnvarojumu no citas līgumslēdzējas valsts kompetentajām iestādēm, baidoties no riska būt atbildīgiem. Savukārt izslēgšanas pretinieki iebilda, ka gadījumā, ja medicīniskie jautājumi tiktu izņemti no Konvencijas, tad būtībā izgāztos tās mērķis aizsargāt slimos un vecāka gadagājuma pieaugušos, un šī Konvencija aprobežotos tikai ar

<sup>28</sup> Darba dokuments Nr. 11, protokols Nr. 2, Nr. 40-49. [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 230. lpp.]



pieaugušo īpašuma aspektu.

Šo ilgstošo diskusiju laikā Komisija izvērtēja alternatīvas izslēgšanai, kā, piemēram, tādu jurisdikcijas normu pieņemšanu, kas attiecas uz medicīnas jautājumiem, no kurām visradikālākā paredzētu iesniegt apstiprinājuma dokumentu un pilnvarojumu šajā jomā tās valsts iestādēm un tiesību sistēmai, kurā medicīnas prakses speciālists strādā.

- 42 Pēdējā apspriedes dienā Komisija galu galā nonāca pie risinājuma, kas bija pieņemams visām delegācijām.<sup>29</sup> Tā noraidīja visus piedāvājumus saistībā ar pilnīgu vai daļēju medicīnisko un veselības aizsardzības jautājumu izslēgšanu vai to pakļaušanu īpašam jurisdikcijas režīmam. Tā arī uzskatīja, ka, lai gan medicīniskās darbības pašas par sevi, kuras ietilpst medicīnas zinātnes jomā un ir saistītas ar ārstniecības personām, kuras šīs Konvencijas nozīmē nav iestādes, neietilpst šīs Konvencijas piemērošanas jomā, un to nav nepieciešams īpaši norādīt tekstā, bet no otras puses, juridiskie jautājumi saistībā ar pieaugušā pārstāvniecību saistībā ar šīm medicīniskajām darbībām (juridiskā vai *ad hoc* pārstāvja pilnvarojumu vai norīkošanu) ir ietverti šajā Konvencijā un uz tiem attiecas tās vispārējie noteikumi, neveidojot izņēmuma noteikumu objektu. Tāpēc atskaitot 4. panta 1. punkta *f*) apakšpunktu, Konvencijā nav atsauces uz medicīniskajiem vai veselības aizsardzības jautājumiem. Jurisdikcijas normas, kuras visbiežāk tiks piemērotas medicīnas jomā (10. un 11. punkts) neļaujot medicīnas sistēmai nonākt strupceļā, tiks norādītas turpmāk tekstā. Turklāt 20. panta noteikumi par obligāto tiesību aktu piemērošanu un 22. pants, kurā minēta pasākumu neatzīšana, kas ir pretrunā saņēmējās valsts politikai, kļiedē to valstu bažas, kuras sākotnēji bija vēlējušās medicīnas jautājumus izslēgt no Konvencijas piemērošanas jomas.

*g) apakšpunkts (Pasākumi saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem)*

- 43 Konvencijai vajadzētu risināt pieaugušo aizsardzības un nevis kriminālatbildības jautājumus. Tomēr šajā saistībā ir ļoti grūti nošķirt vienu no otra. Komisija atteicās no idejas par to, ka būtu jānosaka atšķirība starp represīva rakstura un izglītojoša rakstura pasākumiem. Šāds nodalījums radītu sarežģītas raksturošanas problēmas. Turklāt krimināltiesiski sodāmu darbību (piemēram, slepkavība, izvarošana, uzbrukums ar nāvējošu ieroci) īstenošanas gadījumā, nebūtu vēlama situācija, kad tās vietas valsts, kurā pārkāpums ir noticis, var piemērot represīvās pilnvaras atbilstoši tās vispārējiem noteikumiem, bet vienlaikus nespēj – gadījumā, ja tas šķistu piemērotāk – īstenot personas ievietošanu specializētā iestādē vai norīkot medicīniski sociālu pasākumu,<sup>30</sup> jo saskaņā ar Konvenciju tai nebūtu jurisdikcijas īstenot pieaugušā aizsardzības pasākumus. Pasākumu, kas ir veikti saistībā ar personas, kurai nepieciešama aizsardzība, izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem, izslēgšana no piemērošanas jomas izsaka Komisijas vēlmi neierobežot līgumslēdzēju valstu kompetenci reaģēt ar pasākumiem, kurus tās uzskata par atbilstošiem attiecībā uz šādiem noziedzīgiem nodarījumiem, neatkarīgi no tā, vai tie ir represīvi, vai izglītojoši.

Formulējums “pasākumi, kas tiek veikti saistībā ar personu tās izdarītu noziedzīgu nodarījumu rezultātā” norāda, ka vienīgi pasākumi, kuri izriet no attiecīgās personas, kurai nepieciešama aizsardzība, veiktajiem pārkāpumiem un kuri attiecas uz šo personu, un nevis kādu citu trešo personu izdarīti noziedzīgi nodarījumi un, iespējams, attaisnojami pieaugušo aizsardzības pasākumi ir tie,

<sup>29</sup> Darba dokuments Nr. 114, kuru prezentēja divdesmit delegācijas.

<sup>30</sup> Nesen pieņemtajos tiesību aktos paredzētais attiecībā uz recidīvisma novēršanu pedofilijas gadījumos.

uz kuriem attiecas šī Konvencija.

Jēdziena “pieaugušais” vietā izmantojot vārdu “persona”, Komisija *g)* apakšpunktā centās izveidot saikni ar Konvenciju par bērnu aizsardzību. Konvencijas *g)* apakšpunktu piemēros gadījumos, kad noziedzīgu nodarījumu ir izdarījusi persona, kurai ir nepieciešama aizsardzība, kas vēl ir nepilngadīgs bērns, tas ir, ja pasākums ir veikts pēc tam, kad noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir sasniedzis astoņpadsmit gadu vecumu.

Lai izslēgtu *g)* apakšpunktā minētos pasākumus, ir nepieciešams un pietiekams, lai tās personas izdarītais nodarījums, kurai nepieciešama aizsardzība, būtu kriminālsodāms saskaņā ar krimināllikumu, ja to veikusi jebkura persona. Šis teksts konkrētajā gadījumā neparedz, ka persona, kura veica darbību, tiek juridiski pakļauta kriminālvajāšanai. Personas demences stāvoklis var viņu pasargāt no šādas vajāšanas.

*h) apakšpunkts (Patvērums un imigrācija)*

- 44 Šis 4. panta apakšpunkts no Konvencijas izslēdz “lēmumus par patvēruma tiesībām un imigrāciju”, jo tie ir lēmumi, kas izriet no valstu suverēnajām pilnvarām. Tiek izslēgti lēmumi tikai par šiem jautājumiem, citiem vārdiem sakot, patvēruma piešķiršanu vai uzturēšanās atļauju. No otras puses, Konvencijas piemērošanas joma attiecas uz to pieaugušo aizsardzību un pārstāvību, kuri meklē patvērumu vai lūdz uzturēšanās atļauju. Amerikas Savienoto Valstu delegācijas priekšlikums (darba dokuments Nr. 12), kurā bija aicinājums no Konvencijas piemērošanas jomas īpaši izslēgt lēmumus, kas attiecas uz valstspiederību, tika atsaukts pēc tam, kad tika izdarīts novērojums, ka šāda izslēgšana nav nepieciešama, jo šādi lēmumi nav aizsardzības pasākumi.

*i) apakšpunkts (Sabiedrības drošība)*

- 45 Šī izslēgšana, kas ir jauns jēdziens saistībā gan ar 1996. gada konvenciju, gan Īpašās komisijas provizorisko projektu, galvenokārt attiecas uz to pieaugušo saukšanu pie atbildības, kuri rada apdraudējumu trešajām personām saistībā ar garīgiem traucējumiem, no kuriem tie cieš.

Atsevišķas delegācijas būtu vēlējušās izslēgt no Konvencijas piemērošanas jomas visus pasākumus par ievietošanu psihiatriskajā ārstniecības iestādē, lai izvairītos no iespējamiem sarežģījumiem atzišanas un izpildes posmā.<sup>31</sup> Tomēr bija sarežģīti šādu izņēmumu savienot ar atsauci uz ievietošanu kādā iestādē 3. panta *e)* apakšpunktā sniegtajā sarakstā par pasākumiem Konvencijas nozīmē (sk. iepriekš 24. punktu). Šī iemesla dēļ attiecīgās delegācijas grozīja to iesniegtos priekšlikumus, lai izslēgtu tikai piespiedu ievietošanas pasākumus saistībā ar bīstamiem pieaugušajiem.<sup>32</sup> Ideja bija tāda, ka izslēdzamajai ievietošanai būtu jākalpo sabiedrības drošības interesēm nevis pieaugušā aizsardzībai un tādējādi tai vajadzētu būt nesaistītai ar Konvencijas mērķi. Tomēr, ņemot vērā, ka pieaugušais, kuram ir psihiski traucējumi, var apdraudēt pats sevi, un viņam var būt nepieciešama aizsargājoša internēšana, tad šķita prātīgāk šajā punktā neatsaukties uz pieaugušā ievietošanu, bet gan tikai uz sabiedrības drošību.<sup>33</sup> Pieņemtajā teksta galīgajā versijā izslēgšanas piemērošanas joma ir ievērojami

<sup>31</sup> Skatīt darba dokumentu Nr. 4, 11 un 13 un ļoti līdzīgo balsu sadalījumu par darba dokumentu Nr. 13 (protokols Nr. 2, Nr. 103), [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 234. lpp.].

<sup>32</sup> Darba dokuments Nr. 60.

<sup>33</sup> Darba dokuments Nr. 52 un tā pieņemšana, protokols Nr. 8, Nr. 58. [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 278. lpp.]



ierobežota. Izslēgti ir vienīgi tie “pasākumi, kas vērsti uz sabiedrības drošību”<sup>34</sup>. Tādējādi uz piemērotajiem ievietošanas pasākumiem, kuri pieprasīti gan sabiedrības drošības, gan pieaugušā interesēs, joprojām ietilpst Konvencijas piemērošanas jomā.

## 2. punkts

- 46 Šī punkta mērķis ir ierobežot izņēmumus, lai tie aptvertu tikai to, kas ir absolūti nepieciešams, citiem vārdiem sakot – tikai to, uz ko tieši attiecas izslēgtajiem jautājumiem piemērojami noteikumi, nevis vispārēja rakstura aizsardzības pasākumus, kuri ir jāīsteno pat tad, ja tie attiecas uz šiem jautājumiem. Tādējādi 1. punkta a) apakšpunktā noteiktā izslēgšana nozīmē, ka pieaugušā uzturēšanas prasījums neietilpst Konvencijas piemērošanas jomā, savukārt no 2. punkta izriet, ka Konvenciju piemēros, lai noteiktu personu, kura pārstāvēs pieaugušo tiesvedībā. Līdzīgi arī 1. punkta b) apakšpunkts no Konvencijas piemērošanas jomas izslēdz jautājumu par to, vai rīcībnespējīgam pieaugušajam ir nepieciešama viņa juridiskā pārstāvja atļauja stāties laulībā, savukārt juridiskā pārstāvja noteikšana, kurš citu funkciju starpā tiks aicināts sniegt savu atļauju pieaugušajam stāties laulībā, ietilpst Konvencijas piemērošanas jomā. Vai arī, kaut gan valstspiederība pati par sevi ir sveša Konvencijas piemērošanas jomai, bez kādas īpašas izslēgšanas nepieciešamības,<sup>35</sup> un tāpēc Konvenciju nepiemēro jautājumam par to, vai rīcībnespējīgam pieaugušajam ir jānodrošina palīdzība vai pārstāvniecība, lai aizpildītu valstspiederības iegūšanas pieteikumu, tādas personas norīkošana, kura ir deleģēta to pārstāvēt, ir pasākums, uz kuru attiecas Konvencijas piemērošanas joma. Kopumā 4. panta mērķis ir izslēgt no Konvencijas piemērošanas jomas tos jautājumus, kuri saskaņā ar lūguma saņēmējstādes starptautiskajām privāttiesībām, ietilpst izslēgtajā kategorijā, piemēram, laulāto mantiskās attiecības vai mantojuma līgumi, bet, ja šajā kontekstā rodas pārstāvniecības problēma, piemēram, laulības līguma vai mantojuma līguma noslēgšanas nolūkā, Konvenciju piemēro.

Burtiskā nozīmē 2. punkts tikai aizsargā Konvencijas piemērošanu saistībā ar izslēgtajiem jautājumiem, kas attiecas uz “personas tiesībām rīkoties kā pieaugušā pārstāvim”. Un parasti attiecīgā pārstāvja pilnvaras ietilpst izslēgto jautājumu reglamentējošajos tiesību aktos. Piemēram, ja uz pieaugušo attiecināmie mantojuma līgumiem piemērojami normatīvie akti liedz viņa pārstāvim skaidri un gaiši pieņemt piešķirto mantojumu<sup>36</sup>, tad attiecībā uz pārstāvja pilnvaru ierobežojumu piemēro šos normatīvos aktus, un nevis tos, kurus saskaņā ar Konvenciju piemēroja saistībā ar attiecīgā pārstāvja iecelšanu.

## **II NODAĻA. JURISDIKCIJA**

- 47 Šī nodaļa ir divu pieeju apvienošanas rezultāts, kuras Īpašās komisijas konsultāciju laikā sadalīja delegācijas divās nometnēs.

Atbilstoši pirmajai pieejai pieaugušā aizsardzības interesēs un, lai tiem cilvēkiem, kuri ir gatavi uzņemties atbildību par viņu, būtu nodrošināta pieeju attiecīgām forumam, ir vēlams izveidot vienlaicīgas jurisdikcijas sistēmu, papildinot to ar *lis pendens* noteikumiem, lai novērstu jurisdikciju kolīzijas, kuras varētu rasties.

<sup>34</sup> Darba dokuments Nr. 86 un tā pieņemšana, protokols Nr. 15, Nr. 50. [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 325. lpp.]

<sup>35</sup> Skatīt iepriekš, Nr. 44. [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 325. lpp.]

<sup>36</sup> Sk., piemēram, Francijas Civilkodeksa 461. panta 495. sadaļu.

Tādējādi pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts iestādes būtu vienlīdzīgā situācijā ar pieaugušā valstspiederības valsts iestādēm, ko vajadzības gadījumā stiprinātu ar papildu saikni (īpašuma atrašanās, pieaugušā iepriekšējās dzīvesvietas esamība, personas, kas ir gatavas uzņemties par viņu rūpes, dzīvesvieta) un, iespējams, ar pieaugušā iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas iestādēm, ko stiprinātu tie paši elementi. Papildus tam jurisdikciju veikt ar īpašumu saistītus aizsardzības pasākumus piešķirtu tās valsts iestādēm, kurā atrodas pieaugušā īpašums.

Otrā pieeja atbalstīja saglabāt galveno principu kā 1996. gada konvencijā, pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestāžu jurisdikciju un par citu iestāžu jurisdikcijas priekšnoteikumu noteikt pirmo iestāžu piekrišanu, neatkarīgi no tā, vai tās ir pieaugušā iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas, valstspiederības valsts vai arī vietas, kur atrodas viņa īpašums vai arī radnieku dzīvesvietas valsts iestādes. Tāpat izskanēja priekšlikums dot priekšroku tai jurisdikcijai, uz kuru skaidri ir norādījis pieaugušais pats un, ja tāda nav noteikta, tad pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas jurisdikcijai vai tās piešķirtajai jurisdikcijai.

- 48 Īpašajai komisijai izdevās pārvarēt šos iebildumus, un Diplomātiskā komisija saglabāja tās izveidoto vispārējo teksta struktūru. Pamata jurisdikciju piešķir pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādēm (5. pants), bet tāpat tiek atzīta arī vienlaicīga, lai arī pakārtota, pieaugušā valstspiederības valsts iestāžu jurisdikcija (7. pants) un vairākas papildu jurisdikcijas, kuras tik un tā ir pakļautas pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestāžu piekrišanai (8. pants). Tāpat ir pieņemama pieaugušā īpašuma atrašanās valsts iestāžu jurisdikcija, lai veiktu attiecīgā īpašuma (skat. 9. pantu) aizsardzības pasākumus, un tās valsts jurisdikcija, kuras teritorijā pieaugušais atrodas (skat. 10. un 11. pantu) vai kurā atrodas pieaugušajam piederošs īpašums (skat. 10. pantu), lai īstenotu neatliekamus pasākumus (10. pants) vai pagaidu pasākumus, kuriem ir ierobežota teritoriālā ietekme, lai nodrošinātu personas aizsardzību (11. pants).

## 5. pants (Pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas iestāžu jurisdikcija)

### 1. punkts

- 49 Šajā pantā vārds vārdā ir atkārtots Konvencijas par bērnu aizsardzību 5. panta 1. punkts. Pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts iestāžu pamata jurisdikcija neradīja nekādas grūtības un tā tika pieņemta vienprātīgi. Netika sniegta pastāvīgās dzīvesvietas definīcija, kurai, neraugoties uz ar to saistītajām nozīmīgajām juridiskajām sekām, ir jāpaliek kā faktiskam jēdzienam. Šādas kvalitatīvas vai kvantitatīvas pastāvīgās dzīvesvietas definīcijas sniegšanai vienā konvencijā ir savi trūkumi, kas rada šaubas par šī jēdziena interpretāciju dažādās citās konvencijās, kurās tā tiek izmantota.

### 2. punkts

- 50 Tomēr saistībā ar Konvenciju par bērnu aizsardzību, Komisija vienprātīgi pieņēma, ka gadījumā, ja pieaugušais pastāvīgo dzīvesvietu maina uz citu līgumslēdzēju valsti, tās jurisdikcija pāriet pie jaunās pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādēm. Jautājumu par pirmajā valstī veikto pasākumu palikšanu spēkā reglamentē 12. pants (sk. tālāk).

Pastāvīgās dzīvesvietas maiņa nozīmē gan iepriekšējās pastāvīgā dzīvesvietas zaudēšanu, gan jaunas pastāvīgās dzīvesvietas iegūšanu. Iespējams, ka starp

šiem diviem elementiem pastāv zināms laika posms, bet jaunas pastāvīgās dzīvesvietas iegūšana var būt tūlītēja pēc vienkāršas attiecīgā pieaugušā pārceļšanās, ja tas notiek ilgtermiņā, ja ne pavisam. Pēc tam jautājums, kas ir faktiski jārisina, ir par to, pie kurām iestādēm jāvērsas, lai pieņemtu lēmumu par novērtēšanu.

- 51 Komisija atkārtoti neapsprieda atsevišķus jautājumus, kas bija saistīti ar pastāvīgās dzīvesvietas maiņu, ko sīkāk iztirzāja pārrunās par Konvenciju par bērnu aizsardzību. Tādējādi tā netieši pieņēma risinājumus, kuri bija piedāvāti. Tāpēc, ja pieaugušā pastāvīgā dzīvesvietas maiņa no vienas valsts uz citu notiek laikā, kad pirmās pastāvīgās dzīvesvietas iestādēm tika iesniegts pieprasījums par aizsardzības pasākumiem, *perpetuatio fori* būtu jānoraida tādā ziņā, ka pastāvīgās dzīvesvietas izmaiņas *ipso facto* liek iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas iestādēm zaudēt jurisdikciju un izvirza tām pienākumu atteikties no tās īstenošanas.<sup>37</sup>
- 52 Konvencijas 5. pantā minētais priekšnoteikums ir tas, ka pieaugušā pastāvīgā dzīvesvieta atrodas līgumslēdzējā valstī. Situācijā, ja pieaugušais maina pastāvīgo dzīvesvietu no līgumslēdzējas valsts uz valsti, ka nav līgumslēdzēja valsts, tad no pastāvīgās dzīvesvietas maiņas brīža 5. pants vairs netiek piemērots, un nekas neliedz pirmās pastāvīgās dzīvesvietas valstij, kas iesaistīta jautājuma izlemšanā, saskaņā ar valsts procesuālajiem noteikumiem saglabāt savu jurisdikciju, kaut arī citām līgumslēdzējām valstīm Konvencija neuzliek par pienākumu atzīt šīs iestādes īstenotos pasākumus.<sup>38</sup>

## 6. pants (Pieaugušie, kuri ir bēgļi, pārvietotas personas vai personas bez pastāvīgas dzīvesvietas)

- 53 Šis pants ir Konvencijas par bērnu aizsardzību 6. panta precīzs atveidojums un tādēļ prasa sniegt tādus pašus komentārus.

### 1. punkts

- 54 Šajā punktā minētajiem pieaugušajiem bieži vien nepieciešams – atskaitot steidzamības situācijas –, lai viņu aizsardzība tiktu organizēta ilgtermiņa perspektīvā. Tā, piemēram, šie pieaugušie var pieprasīt patvērumu vai pieprasīt atļaut pārdot savu īpašumu valstī, kurā tie neatrodas. Tāpēc ir nepieciešams organizēt viņu aizsardzību un Konvencijas paredzētā normālā jurisdikcija viņu pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādēm šeit nav derīga, jo šie pieaugušie *ex hypothesi* ir sarāvuši visas saites ar savu iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas valsti, un viņu palikšanas nestabilitāte valstī, kurā viņi sākotnēji ir atraduši patvērumu, tomēr neļauj uzskatīt, ka viņi šeit ir ieguvuši pastāvīgo dzīvesvietu. Tādējādi vienkāršākais risinājums – kā tas ir bērnu gadījumā – bija vispārējo jurisdikciju, ko parasti piešķir pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādēm, šajā gadījumā piešķirt tās valsts iestādēm, kuras teritorijā šie pieaugušie atrodas.

### 2. punkts

- 55 Šis punkts 1. punkta risinājumu attiecina arī uz "pieaugušajiem, kuru pastāvīgo dzīvesvietu nav iespējams noteikt". Tās valsts tiesa, kurā pieaugušais atrodas, pilda nepieciešamības jurisdikcijas funkciju. Šī jurisdikcija izbeigsies brīdī, kolīdz

<sup>37</sup> Skatīt Paskaidrojošo ziņojumu par Konvenciju par bērnu aizsardzību, Nr. 42.

<sup>38</sup> Šis risinājums tika pieņemts Konvencijai par bērnu aizsardzību. Skatīt atsauces iepriekš Ziņojumā – 30. piezīmi.

kāda valsts tiks atzīta par pieaugušā dzīvesvietu. Ja pastāvīgā dzīvesvieta atrodas līgumslēdzējas valsts teritorijā, tad šis valsts iestādēm būs jurisdikcija. Ja tā ir valsts, kura nav līgumslēdzēja valsts, tad attiecīgās valsts, kuras teritorijā pieaugušais atrodas, iestādēm būs tikai ierobežota jurisdikcija, ko tām paredz 10. un 11. pants (sk. tālāk, kā arī sk. 89. punktu).

Situācija, uz kuru attiecas šis teksts, ir skaidri jānodala no 5. panta 2. punktā minētās pastāvīgās dzīvesvietas maiņas. Gadījumā, ja pieaugušais maina savu pastāvīgo dzīvesvietu no vienas valsts uz otru, tad iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas iestādes saglabā savu jurisdikciju, kamēr vien pieaugušais nav ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu kādā citā valstī, uz kuru tas ir pārcēlies. 6. panta 2. punkts tādējādi nav jāizmanto, lai nekavējoties sniegtu pēdējās minētās valsts iestādēm vispārēju kompetenci, pamatojoties uz to, ka pieaugušais būtu zaudējis savu bijušo pastāvīgo dzīvesvietu, vēl neesot ieguvis citu. Šī nepareizā interpretācija būtu sevišķi bīstama situācijā, ja par pieaugušā pārcelšanu ir lēmuši bez viņa piekrišanas. Tas būtībā liegtu pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas iestādēm pirms viņa pārcelšanās iespēju panākt pieaugušā atgriešanos, ņemot vērā 7. panta 2. un 3. punktā atzīto jurisdikcijas un pasākumu pārākumu tai valstij, uz kuru ir pārcēlies pieaugušais. Tāpēc pirms 6. panta 2. punkta piemērošanas ir nepieciešams saprātīgs nogaidīšanas termiņš, lai nodrošinātu, ka iepriekšējā pastāvīgā dzīvesvieta, kas pati par sevi ir vispārātzīta, tiešām ir pamesta.

## **7. pants (Pieaugušā valstspiederības valsts iestāžu vienlaicīgā pakārtotā jurisdikcija)**

**56** Šis pants ir pirmais un galvenais iepriekš aprakstītā kompromisa elements starp vienlaicīgas nehierarhiskas piekritības atbalstītājiem un tādas jurisdikcijas atbalstītājiem, kura ir pilnībā pakārtota tās valsts iestādēm, kurā atrodas pieaugušā pastāvīgā dzīvesvieta.<sup>39</sup> 1. punktā ir noteikts pieaugušā valstspiederības valsts iestāžu vienlaicīgas jurisdikcijas princips un tās nosacījumi. 2. un 3. punktā definēts tās sekundārais raksturs.

### 1. punkts

**57** Iestādes, kurām šis punkts piešķir jurisdikciju, ir "tās līgumslēdzējas valsts iestādes, kuras valstspiederīgais ir pieaugušais". Nenoteiktā artikula izmantošana parāda, ka tad, ja pieaugušajam ir vairākas valstspiederības, tad jurisdikciju piemērotu vienlaicīgi katras attiecīgās valsts iestādēm, kuras valstspiederīgais pieaugušais ir.

Pieaugušā valstspiederības valsts (nacionālās valsts) jurisdikcija ir noteikta bez vajadzības pēc jebkādiem papildu piesaistes kritērijiem, tādiem, kā, piemēram, pieaugušā iepriekšējās dzīvesvietas, radnieku dzīvesvietas vai piederošā īpašuma vietas, un bez jebkāda pilnvarojuma no pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts. Tas nepārprotami ir vienlaicīgas jurisdikcijas gadījums.

Šī jurisdikcija ir vispārīga, tāpat kā pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas iestādēm, un var attiekties uz personas aizsardzības pasākumiem vai pieaugušā īpašumu.

**58** No šīs jurisdikcijas tomēr ir izslēgti "pieaugušie, kuri ir bēgļi, kas sakarā ar viņu valstī notiekošām nekārtībām ir pārvietoti uz kādu citu valsti". Pieaugušā

---

<sup>39</sup> Skatīt iepriekš II nodaļas ievadu.

valstspiederības valsts iestādes nebūtu piemērotas, lai īstenotu aizsardzību attiecībā uz pieaugušo, kuram ir bijis jāpamet valsts, neatkarīgi no tā, vai viņš ir kļuvis par vajāšanas upuri, vai viņam ir draudēts (bēgļu situācija), vai nemieru dēļ, kas tajā valda. Ja pieaugušajam ir vairāku valstu pilsonība, teksts ir jāinterpretē tādā nozīmē, ka iestādes valstī, kuras pilsonis viņš ir, bet kas nav tā, kuru pieaugušais ir pametis, var īstenot 7. pantā paredzēto jurisdikciju.

- 59 Kaut arī tas netiek īpaši uzsvērts, teksts ir balstīts uz pieņēmumu, ka pieaugušā pastāvīgā dzīvesvieta ir līgumslēdzējā valstī. Ja tas tā nav, tad nekas neliedz līgumslēdzējai valstij, kuras valstspiederīgais ir pieaugušais, saskaņā ar šiem tiesību aktiem veikt pasākumus pieaugušā aizsardzībai. Tomēr, tā kā 7. pants pieaugušā valstspiederības valstij uzliek pienākumu konsultēt pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas — obligāti līgumslēdzējas valsts<sup>40</sup> — iestādes vai to funkcijas pildošās iestādes, tajā nav atrunāta situācija, kad pieaugušā pastāvīgā dzīvesvieta ir, vai arī viņš atrodas valstī, kas nav līgumslēdzēja valsts (kā 6. panta 1. punktā minētajā situācijā). Citām līgumslēdzējām valstīm šajā gadījumā nav pienākuma atzīt pieaugušā valstspiederības valsts iestāžu veiktos pasākumus.
- 60 Papildus prasībai savlaicīgi konsultēt iestādes, kurām saskaņā ar 5. pantu vai 6. panta 2. punktu<sup>41</sup> ir jurisdikcija, attiecīgās valsts iestādes var saglabāt savu jurisdikciju "ja uzskata, ka tādējādi tās spēj labāk izvērtēt pieaugušā intereses." Veicot šo novērtējumu tās varēja ņemt vērā citu piesaistes kritēriju esamību, piemēram, 57. noteikumā izklāstītos. Šis pieaugušā valstspiederības valsts iestāžu jurisdikcijas piemērošanas nosacījums vienlaikus ir elastīgs elements, kas ļauj šīm iestādēm atteikties no jurisdikcijas, ja tās uzskata, ka pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādes vai kādas citas tādas valsts iestādes, kurai pastāvīgās dzīvesvietas iestādes saskaņā ar 8. pantu (sk. turpmāk), ir pieprasījušas īstenot aizsardzības jurisdikciju, var labāk izvērtēt viņu intereses.

## 2. punkts

- 61 Šajā punktā, tāpat kā nākamajā, ir norādīts pieaugušā valstspiederības valsts iestāžu jurisdikcijas pakārtotais raksturs.

Trīs priekšnosacījumi var kalpot par šķērslī šīs jurisdikcijas realizēšanai: ja saskaņā ar 5. pantu, 6. panta 2. punktu vai 8. pantu<sup>42</sup> kompetentās iestādes ir veikušas visus apstākļiem atbilstošos pasākumus, ja tās ir nolēmušas, ka nav jāveic nekādi pasākumi, vai arī tajās vēl norisinās attiecīgā tiesvedība. Šādā gadījumā valstspiederības valsts iestādēm ir jāatsakās no savas jurisdikcijas un, ja pieteikums vispirms ir iesniegts šīm iestādēm, tad tām ir jāizbeidz lieta, ja tās uzzina, ka kādā no minētajām iestādēm ir sākusies lietas izskatīšana.

Īpaši attiecībā uz šo pēdējo apstākli tekstā netiek minēts, ka tiesvedībai iestādēs, kurām ir jurisdikcija saskaņā ar 5. pantu vai 6. panta 2. punktu, "ir jābūt tādām pašām mērķim" kā tai tiesvedībai, kas notiek pieaugušā valstspiederības valsts

<sup>40</sup> 7. panta 1. punkts attiecas uz iestāžu jurisdikciju saskaņā ar 5. pantu vai 6. panta 2. punktu, kuras tādējādi ir līgumslēdzējas valsts iestādes.

<sup>41</sup> Nosacījums, ko jau paredz 1961. gada 5. oktobra Konvencijas par iestāžu pilnvarām un tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz bērnu aizsardzību 4. panta 1. punkts, bet kurš tikpat kā netiek ņemts vērā, ja nav izstrādāta sadarbības mehānisma.

<sup>42</sup> Tas, ka 7. panta 2. punktā nav minētas 6. panta 1. punktā minētās kompetentās iestādes ir pašsaprotams, jo nacionālajām iestādēm nav jurisdikcijas 6. panta 1. punktā minētajā gadījumā (bēgļi vai pārvietotās personas). Iepriekš minētajā strīdīgajā gadījumā Nr. 58 par to, ka dubultpilsonim tika piespiests atstāt vienu no viņa nacionālajām valstīm, tad tās valsts iestāžu jurisdikcijai, kurā viņš atrodas, būs prioritāte.

iestādēs. Šāds precizējums ļautu valsts iestādēm, kurām iesniegts pieprasījums par aizsardzības pasākumiem attiecībā uz pieaugušā īpašumu, saglabāt savu jurisdikciju, ja pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas iestādēs tika iesniegts pieprasījums saistībā ar pieaugušā personu. Tomēr šis skaidrojums tika noraidīts, jo šie divi aspekti gandrīz vienmēr šķita savstarpēji savīti, un pilnvarojumu, piemēram, pārdot īpašumu, var pieprasīt, lai nodrošinātu pieaugušajam minimālus iztikas līdzekļus, tādējādi tam esot personas interesēs.

- 62 Pieaugušā valstspiederības valsts iestāžu jurisdikcija izbeidzas vienīgi tad, ja attiecīgajām iestādēm kāda cita iestāde, kas ir pilnvarota saskaņā ar 5. pantu, 6. panta 2. punktu vai 8. pantu, ir paziņojusi par kādu no tekstā minētajiem trīs apstākļiem. Nebūtu pietiekami ar to vien, ka tām būtu zināšanas par to, pat neskatoties uz dokumentiem lietas materiālos. Šis valsts iestādei paredzētais informēšanas pienākums — pēc paziņošanas par tās nodomiem īstenot savu jurisdikciju — ir svarīgs, jo tas sniedz pārliecību, ka brīdī kad valsts iestāde gatavojas iejaukties, iestāde, kas parasti ir kompetentā iestāde, izvērtēs valsts iestādes jurisdikciju attaisnojošos apstākļus. Piemēram, pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestāžu iepriekš pieņemtie lēmumi un lēmumi, par kuriem valsts iestādes nav tikušas oficiāli informētas, tām neliegtu īstenot savu jurisdikciju atbilstīgi 7. panta 1. punktam, jo kopš šo lēmumu pieņemšanas situācija var būt mainījusies.
- 63 Saskaņā ar 8. pantu<sup>43</sup> piešķirot kompetentajai iestādei pilnvaras bloķēt valstspiederības valsts iestāžu jurisdikciju, Komisija vēlējās novērst vienlaicīgu jurisdikciju radīto risku, ka tās var piemērot paralēli un savstarpēji pretrunīgi. Gadījumos, ja saskaņā ar 8. pantu piemērotā jurisdikcija aprobežojas ar konkrētu aizsardzības aspektu (skatīt tālāk 66. punktu), tad ir pamatoti pieņemt, ka deleģējošā iestāde atturēsies bloķēt valstspiederības valsts iestādes jurisdikciju attiecībā uz citiem aizsardzības aspektiem.

Jebkurā gadījumā, lai saskaņā ar 8. pantu ļautu kompetentajai iestādei informēt valsts iestādi neīstenot savu jurisdikciju, tai pašai ir jābūt informētai par pēdējās nolūkiem. Šajā tekstā ir noteikts, ka tā šo informāciju var saņemt vienīgi no kompetentas iestādes saskaņā ar 5. pantu vai 6. panta 2. punktu vai arī no valstspiederības valsts iestādēm saskaņā ar 7. panta 1. punktu.

### 3. punkts

- 64 Pieaugušā valstspiederības valsts iestāžu jurisdikcijas pakļautības raksturs ietekmē to veiktos pasākumus tādā nozīmē, ka šos pasākumus "izbeidz, tiklīdz iestādes, kam ir 5. līdz 6. panta 2. punktā vai 8. pantā paredzētā jurisdikcija, ir veikušas apstākļiem atbilstošus pasākumus vai arī nolēmušas, ka nekādi pasākumi nav vajadzīgi."

Līdzība ar 2. punktu ir tīša. Kā jau tika skaidrots, šie divi apstākļi neļauj valstspiederības valsts iestādei piemērot savu jurisdikciju (2. punkts). Ja tie iestājas pēc tam, kad valstspiederības valsts iestāde ir īstenojusi savu jurisdikciju un veikusi aizsardzības pasākumus, tad tie aizstāj šos attiecīgos pasākumus (3. punkts). Nebūtu pieļaujams, ka vienlaicīgas jurisdikcijas rezultātā aizsardzības pasākumi ir īstenoti nepienācīgā vai pretrunīgā veidā. Tieši tāpēc tekstā ir piešķirta prioritāte lēmumiem, kurus galu galā ir pieņēmušas iestādes, kurām parasti ir 5. pantā vai 6. panta 2. punktā, vai 8. pantā paredzētā

<sup>43</sup> Citiem vārdiem sakot, iestādei, kuras pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas (vai arī 6. panta gadījumā atrašanās vietas) iestāde savā veidā ir deleģējusi tās jurisdikciju (skatīt tālāk Nr. 65 un turpmākie).



jurisdikcija, pastāvīgās dzīvesvietas valstī – neatkarīgi no tā, vai šie lēmumi ir pozitīvi un ietver aizsardzības pasākumus, vai negatīvi tādā ziņā, ka tie nosaka, ka nav nepieciešams veikt aizsardzības pasākumus.

Paralēles ar 2. punktu šeit nebeidzas, jo saskaņā ar 5. pantu, 6. panta 2. punktu vai 8. pantu kompetentajām iestādēm ir jāinformē valstspiederības valsts iestādes par to veiktajiem pasākumiem vai par to lēmumu tādus neveikt. Tomēr teksta formulējumā nav minēts, ka kaut arī obligāta, šī informācija ir priekšnoteikums valstspiederības valsts iestādes veikto pasākumu izbeigšanai.

## 8. pants (Jurisdikcijas nodošana piemērotākam forumam)

65 Šis no Konvencijas par bērnu aizsardzību 8. un 9. panta aizgūtais pants, ir otrs elements, kas izriet no kompromisa starp iepriekš minētajām divām pieejām jurisdikcijas problēmas risināšanai. Tajā ir uzsvars uz pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas iestāžu pārākuma principu, ļaujot, ciktāl to prasa pieaugušo prioritāro interešu aizsardzība, ka viņa aizsardzību nodrošina citas līgumslēdzējas valsts iestādes.

### 1. punkts

66 Iespējams, pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādes, kurām (saskaņā ar 5. pantu) ir piešķirta pamata jurisdikcija vai pat valsts, kurā pieaugušais atrodas – kā 6. panta gadījumā – nav vispiemērotākās, lai konkrētajā gadījumā izvērtētu pieaugušā intereses. Ja, piemēram, pieaugušais ir dzīvojis valstī, kas nav viņa valstspiederības valsts, kurā viņu aizsargāja persona, kas nesen ir mirusi, un viņa vienīgā radnieka, kas turpmāk varētu nodrošināt viņa aizsardzību, pastāvīgā dzīvesvieta ir citā valstī, tad šis valsts iestādes nešaubīgi vislabāk spēs izvērtēt šī radnieka spēju nodrošināt apstākļus, kuros var īstenot personas aizsardzību.

Konvencijas 8. panta 1. punktā ir mēģināts savienot šīs divas Konvencijas par bērnu aizsardzību 8. un 9. pantā paredzētās procedūras, un ir noteikts, ka līgumslēdzējas valsts iestādes, kurām saskaņā ar 5. pantu (pastāvīgā dzīvesvieta) vai 6. pantu (atrašanās vieta, bēgļu, pārvietotu personu vai personu bez noteiktas pastāvīgas dzīvesvietas gadījumā) ir tiesības pēc savas iniciatīvas vai pēc citas līgumslēdzējas valsts lūguma izteikt pieprasījumu tās līgumslēdzējas valsts iestādēm, kura šķietami vislabāk spēj īstenot pieaugušā aizsardzības pasākumus.<sup>44</sup>

Šī iespēja pieprasīt nodot jurisdikciju ir pieejama vienīgi pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts iestādēm vai – 6. pantā paredzētajos gadījumos – tās valsts iestādēm, kuras teritorijā pieaugušais atrodas. Formulējumā nav ietvertas pieaugušā valstspiederības valsts iestādes. Tās savu jurisdikciju īsteno tieši “ja tās uzskata, ka attiecīgajā gadījumā tās varētu labāk aizsargāt pieaugušā intereses” (7. pants), bet pretējā gadījumā var atturēties.

Citas līgumslēdzējas valsts iestādēm adresētā pieprasījuma mērķis ir “veikt pasākumus pieaugušā personas vai īpašuma aizsardzībai”. Tekstā ir pievienots, ka šim pieprasījumam ir jāattiecas uz “visiem vai dažiem šādas aizsardzības

<sup>44</sup> Darba grupa, kuru vadīja Francijas delegāte *Baur* kundze, izstrādāja veidlapas paraugu, kur var izmantot pieprasītāja iestāde un iestāde, kurai iesniegts pieprasījums par 8. panta piemērošanu (darba dokuments Nr. 91). Šis Komisijas pieņemtais modelis netika iestrādāts šajā Konvencijā, bet Pastāvīgais birojs ieteiks līgumslēdzējām valstīm to izmantot.

aspektiem". Tādējādi šajā jurisdikcijas deleģēšanas mehānismā parādās zināms elastīgums. Lūgums citai valstij, piemēram, kurā atrodas īpašums, aprobežojas ar tajā esošā īpašuma aizsardzību.

## 2. punkts

- 67** Šajā punktā ir uzskaitītas valstis, pie kuru iestādēm var vērsties saskaņā ar iepriekšējā punktā paredzētajiem nosacījumiem, tas ir, pēc pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestāžu lūguma.
- 68** Pirmkārt, tekstā ir minēta "valsts, kuras pilsonis ir pieaugušais". Tādējādi šajā gadījumā nenotiek pārklāšanās ar 7. pantā minēto pieaugušā valstspiederības valsts iestāžu primāro jurisdikciju. Gadījumos, uz ko attiecas 7. Pants, šī vienlaicīgā jurisdikcija ir papildu jurisdikcija, kas pārstāj būt spēkā, ja pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādes nolemj piemērot savu jurisdikciju. Saistībā ar 8. pantā minēto gadījumu valsts iestādēm tām deleģēto pilnvaru robežās, kuras tām ir lūgts ievērot, ir zināma elastība, jo pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas iestādes ir atteikušās par labu to jurisdikcijai. Gadījumā, ja persona ir bēglis vai persona, kas pret pašas gribu ir pārvietota no savas valstspiederības valsts, ir jāpieņem, ka, lai gan Komisija nevēlējās sniegt paskaidrojumu par šo jautājumu,<sup>45</sup> tomēr tās valsts iestādes, kurā pieaugušais atrodas un kuras ir kompetentas saskaņā ar 6. panta 1. punktu, atturēsies deleģēt jurisdikciju pieaugušā valstspiederības valsts iestādēm, kamēr apstākļi tajā nav mainījušies.
- 69** Otrkārt, tekstā ir minēta "Pieaugušā iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas valsts". Šie jēdzieni ir jāsaprot kā pēdējās pastāvīgās dzīvesvietas valsts, nevis jebkāda iepriekšējā pastāvīgā dzīvesvieta.<sup>46</sup> Pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas iestādes ņems vērā to, vai šī pēdējā pastāvīgā dzīvesvieta bija vairāk vai mazāk nesena un vai tajā atrodas personas, kuras pazīst pieaugušo.
- 70** Treškārt, tekstā ir minēta "valsts, kurā atrodas pieaugušā īpašums". Šeit ir jāizsaka piezīme, kas ir līdzīga jau iepriekš izteiktajai saistībā ar pieaugušā valstspiederības valsti. Tās valsts iestāžu jurisdikcija, kurā atrodas pieaugušā īpašums, ar 9. pantu ir noteikta kā primārā, tomēr tā aprobežojas, kā tas ir izklāstīts turpmāk, ar pasākumiem, kurus ir īstenojušas pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādes, kā arī tā aprobežojas ar pasākumiem, kuri attiecas uz īpašumu, savukārt 8. pantā minētā īpašuma atrašanās vietas valsts jurisdikcija ir deleģēta un neaprobežojas tikai ar pasākumiem saistībā ar šādu īpašumu.
- 71** Ceturtkārt, tekstā ir minēta "valsts, kuras iestādes pieaugušais ir izvēlējis, apliecinot rakstiski, lai tās veiktu pasākumus saistībā ar viņa aizsardzību." Šī gribas patstāvības pielietošana ir atbilde vēlmei atzīt un veicināt vajadzību pēc rīcībnespējīgas personas autonomijas. Tomēr, tā kā ir jāņem vērā šādu personu neaizsargātība attiecībā uz ārējiem apstākļiem, kuriem tās var būt pakļautas, tad tika nolemts noteikt ierobežojumus šai autonomijai, ļaujot pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas iestādēm to kontrolēt.<sup>47</sup>

<sup>45</sup> Skatīt diskusiju par šo punktu, protokols Nr. 4, Nr. 20–36. [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 244. -245. lpp.]

<sup>46</sup> Šajā ziņā 8. panta 2. punkta b) apakšpunkts atšķiras no 15. panta 2. punkta b) apakšpunkta, kas pieaugušajam ļauj noteikt, lai "pieaugušā iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas valsts" tiesību akti tiktu piemēroti pilnvaras uzraudzībai pieaugušā rīcībnespējas gadījumā, sk. tālāk 102. punktu.

<sup>47</sup> Komisija noraidīja Amerikas Savienoto Valstu delegācijas priekšlikumu atļaut jurisdikcijas deleģēšanu valstij, kuras tiesību akti regulē pilnvaras gadījumā, ja iestājas 15. pantā minētā tiesībnespēja. Skatīt Darba dokumentu Nr. 26 un diskusiju, protokola Nr. 4, Nr. 58–65. [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 246. -247. lpp.]



- 72 Piektkārt, e) apakšpunktā ir teikts: “pieaugušajam tuvas personas, kura ir gatava uzņemties viņa aizsardzības nodrošināšanu, pastāvīgās dzīvesvietas valsts”. Tas, ka attiecīgajai valstij tiks piešķirta jurisdikcija ir saprotami, jo kā nekā šī valsts īsteno aizsardzību un tas, iespējams, notiks tajā valstī, kurā pieaugušajam būs jādzīvo. Šī jurisdikcija atrodas pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas iestāžu uzraudzībā, kuras veiks *prima facie* izvērtēšanu par to, vai attiecīgā persona ir pietiekami uzticama – ko noteiks pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādes –, lai nodrošinātu pieaugušā aizsardzību.

Komisija paturēja jēdzienu “pieaugušajam tuva persona”, aizvietojot šķietami precīzāko jēdzienu “*pieaugušā radnieki*”, lai ietvertu arī tādas personas, kā draugi vai kompanjoni, kuriem ir ciešas saites ar pieaugušo, lai gan viņu starpā nav radniecības.

- 73 Visbeidzot f) apakšpunktā ir minēta valsts, kuras teritorijā pieaugušais atrodas, attiecībā uz pieaugušā personas aizsardzību. Pieaugušā atrašanās vietas valsts jurisdikcija jau principā ir izklāstīta 6. pantā – tajā aprakstītajās situācijās, kā arī 10. pantā – steidzamības gadījumos un 11. pantā – īslaicīgu vai ierobežotu pasākumu gadījumos. Atbilstīgi 8. pantā noteiktajam tās valsts iestādes, kurā pieaugušais atrodas, saņem delegējumu no tās valsts iestādēm, kurā ir pieaugušā pastāvīgā dzīvesvieta,<sup>48</sup> nodrošināt personas aizsardzību bez jebkādiem citiem ierobežojumiem, kā tikai šo iestāžu pieprasījumā paredzētajiem. Šī jaunā deleģēšanas situācija pirmo reizi tika izvērtēta diskusiju laikā, proti, kā attiecināma vienīgi uz medicīnas jomu. Iepriekš minētais lēmums (42. noteikums) neparedzēt nekādus īpašus noteikumus attiecībā uz konkrēto jomu, nozīmēja šīs deleģēšanas iespējas paplašināšanu attiecinot to vispārēju pieaugušās personas aizsardzību.

### 3. punkts

- 74 Deleģējošām iestādēm nav pilnvaru likt iestādēm, pie kurām tās vēršas, pieņemt jurisdikciju, kuru tās lūdz šīm iestādēm īstenot. Lai izvairītos no aizsardzības iztrūkuma, 3. punkts paredz, ka gadījumā, ja iestādes nepieņem jurisdikciju, šo jurisdikciju saglabā iestādes, kurām tā ir saskaņā ar 5. un 6. pantu.

Šajā dokumentā netiek norādīts, kādā veidā būtu formulējama jurisdikcijas nepieņemšana. Tas acīmredzot varētu būt formāls jurisdikcijas atteikums, bet arī, kā šķiet, ilgstoša atbildes nesniegšana.<sup>49</sup>

## **9. pants (Pieaugušā īpašuma atrašanās vietas valsts iestāžu jurisdikcija)**

- 75 Nepieciešamība paredzēt jurisdikciju tās valsts iestādēm, kurā atrodas pieaugušā īpašums, lai tās veiktu aizsardzības pasākumus saistībā ar īpašumu, ir izskaidrojama ar to, ka pieaugušajiem, kuriem ir nepieciešama aizsardzība, atšķirībā no bērniem parasti pieder īpašums. Ja īpašums atrodas tādas līgumslēdzējas valsts teritorijā, kas nav pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts, tad īpašuma atrašanās vietas valsts iestāžu jurisdikcija ļauj pieņemt aizsardzības pasākumus, kas atbilst šīs valsts tiesību aktu prasībām un ir viegli īstenojami. Piemēram, ja īpašuma atrašanās vietas tiesību akti paredz tiesu iestādes atļauju, lai pārdotu īpašumu vai – tieši pretēji – pieņemtu mantojumu, no kā ir atkarīgs

<sup>48</sup> Šajā konkrētajā gadījumā saskaņā ar 5. pantu jurisdikcijas deleģēšana teorētiski var izrietēt no kompetentajām iestādēm.

<sup>49</sup> Iepriekš minētās veidlapas (44. piezīme) izmantošana ļauj izvairīties no netieša atteikuma radītas nenoteiktības.

tas, vai tiks izsniegts oficiāls paziņojums saistībā ar zemi, un pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību akti nepazīst šāda veida atļauju, tad daudz lietderīgāk šo jautājumu nodot tieši tās valsts iestādēm, kurā īpašums atrodas.

- 76 Īpašuma atrašanās vietas valsts iestāžu jurisdikcija, kuras gatavojas veikt aizsardzības pasākumus attiecībā uz īpašumu, ir pieļaujama "tādā pakāpē, ka šie pasākumi ir saderīgi ar iestāžu, kurām ir jurisdikcija, veiktajiem pasākumiem saskaņā ar 5. līdz 8. pantu."

Šis ierobežojums ir pats par sevi saprotams un tā mērķis ir novērst pretrunas starp īpašuma aizsardzības pasākumiem, kurus gatavojas īstenot vietējās iestādes un kurus īsteno iestādes, kurām ir vispārēja jurisdikcija, lai nokārtotu aizsardzību. Ir jāatzīmē, ka iestāžu veiktie pasākumi ar vispārēju jurisdikciju var būt veikti pirms vai pēc tam, kad tos veic atrašanās vietas valsts iestādes.<sup>50</sup> Ja tie ir veikti pēc tam, tad tie automātiski padarīs *situs* iestāžu veiktos pasākumus par spēkā neesošiem tiktāl, cik tie ir nesavietojami.

## 10. pants (Jurisdikcija steidzamības gadījumā)

- 77 Šis teksts atkārtoti burtiski to pašu, ko Konvencijas par bērnu aizsardzību 11. pants, un to pieņēma bez apspriešanas, izņemot ceturto punktu.

### 1. punkts

- 78 Šis teksts paredz katras tās līgumslēdzējas valsts iestādēm, kurā pieaugušajam pieder īpašums vai viņš pats atrodas, jurisdikciju, lai steidzamības gadījumos veiktu nepieciešamos aizsardzības pasākumus.

Steidzamības situācija rodas, ja korektīvās darbības, kuras tiktu mēģinātas īstenot, izmantojot tikai 5. līdz 9. pantā minētos standarta kanālus, varētu radīt neatgriezenisku kaitējumu pieaugušajam vai viņa īpašumam. Tādējādi steidzamības situācija pieļauj atkāpi no parastā noteikuma un šī iemesla dēļ ir jāinterpretē diezgan strikti. Īpaši ar medicīnu saistītos jautājumos 10. pantu nedrīkst izmantot kā vispārēju jurisdikcijas pamatojumu tās valsts iestādēm, kurā atrodas pieaugušais. Tika sniegts piemērs par jaunas rīcībnespējīgas sievietes grūtniecības pārtraukšanu. Lai gan šāda operācija ir jāveic noteiktā termiņā, parasti šis netiek uzskatīts par 10. pantā minēto steidzamības gadījumu. Šajā aspektā atsevišķas delegācijas būtu vēlējušās redzēt tās vietas jurisdikciju, kurā pieaugušais atrodas, bet priekšlikumu noraidīšana šajā sakarā<sup>51</sup> nevar attaisnot steidzamības jurisdikcijas ļaunprātīgu izmantošanu.

10. pantā paredzētā jurisdikcija ir vienlaicīga ar pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestāžu jurisdikciju. Pamatojums tam ir tas, ka jautājums ir steidzams. Ja šī jurisdikcija nebūtu paredzēta, tad kavēšanās, ko radītu pienākums iesniegt pieprasījumu pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādēm, varētu apdraudēt pieaugušā aizsardzību vai iedragāt intereses. Vienlaicīgā jurisdikcija tiek īstenota, piemēram, ja ir nepieciešams nodrošināt pieaugušā pārstāvību, kurš ir tālu projām no savas pastāvīgās dzīvesvietas un

<sup>50</sup> Šis risinājums izriet no Amerikas Savienoto Valstu priekšlikuma pieņemšanas, lai no Īpašās komisijas Provizorisksā projekta tiktu svītrots apstākļa vārds "jau" (jau īstenotie pasākumi), skatīt darba dokumentu Nr. 101 un Protokolu Nr. 15 un Nr. 76–77. [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 326. lpp.]

<sup>51</sup> Skatīt trīs Ziemeļvalstu priekšlikumu (darba dokuments Nr. 19 un diskusiju, protokols Nr. 4, Nr. 66–100). [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 247. -249. lpp.]

kuram ir nepieciešama ķirurģiska operācija, vai ir ātri jāpārdod pieaugušajam piederošas ātrbojīgas preces.

- 79 Valsts, kuru iestādes var tikt uzrunātas steidzamības kārtā, ir valsts, kuru teritorijā atrodas pieaugušais vai viņa īpašums. Attiecībā uz tās valsts iestādēm, kurā pieaugušais atrodas, tas *ex hypothesi* attiecas uz pieaugušajiem, kuri 6. panta 1. punkta nozīmē nav bēgļi vai pārvietoti pieaugušie, vai pieaugušie bez pastāvīgas dzīvesvietas 6. panta 2. punkta nozīmē. Saistībā ar šiem pieaugušajiem, ja tiem nav noteiktas vai pieejamas pastāvīgās dzīvesvietas valsts, vispārējā jurisdikcija ir tām valsts iestādēm, kurās pieaugušais atrodas. Turpretim šajā situācijā uz klātbūtni balstītas jurisdikcijas piemērošanas joma ir ierobežota ar steidzamības situācijām.

Tās valsts iestādēm, kuras teritorijā pieaugušajam ir īpašums, steidzamības gadījumā ir jurisdikcija, kas neaprobežojas ar attiecīgā īpašuma aizsardzību. Faktiski ir iespējams iedomāties, ka steidzamības kārtā ir jāpārdod pieaugušā kādā valstī esošais īpašums, lai nodrošinātu viņam līdzekļus valstī, kurā viņš atrodas, ar resursiem, kas ir nepieciešami uzreiz (skatīt iepriekš, Nr. 61).

## 2. punkts

- 80 Jurisdikcijai steidzamības gadījumā, pat ja to piemēro vienlaicīgi ar to iestāžu jurisdikciju, kurām saskaņā ar šo Konvenciju parastā gadījumā būtu jurisdikcija, ir jābūt pakļautai tām. Tādējādi 10. panta 2. punkts nosaka — bet vienīgi gadījumos, ja attiecīgā pieaugušā pastāvīgā dzīvesvieta ir kādā līgumslēdzējā valstī — ka saskaņā ar 1. punktu veicamos pasākumus, “izbeidz, tiklīdz iestādes, kam ir 5. līdz 9. pantā paredzētā jurisdikcija, ir veikušas apstākļiem atbilstošus pasākumus” (salīdziniet ar 7. panta 2. punktu). Tajā brīdī situācija ir to iestāžu kontrolē, kurām parasti būtu jurisdikcija, un vairs nav iemesla saglabāt tās valsts iestāžu jurisdikciju, kurā pieaugušais atrodas, ne arī pasākumus, kurus tās ir veikušas steidzamības apstākļos un kurus līdz tam brīdim bija jāatzīst visās līgumslēdzējās valstīs (sal. ar 22. pantu).

## 3. punkts

- 81 Šajā punktā ir regulēts jautājums par steidzamības apstākļu jurisdikcijā darbojošās tiesas veikto pasākumu turpināšanos, bet ar pieņemumu, ka attiecīgā pieaugušā pastāvīgā dzīvesvieta nav nevienā līgumslēdzējā valstī. Ja tādas valsts iestādes, kas nav pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzēja valsts, vai atkarībā no gadījuma citas tādas valsts iestādes, kuras jurisdikcija varētu tikt atzīta, ir veikusi pasākumus, kurus prasa situācija, tad nav iemesla saglabāt pasākumus, kurus veikusi tiesa atbilstoši steidzamības piekritībai.

Šā secinājuma pamatojums ir tāds pats kā 2. punktā paredzētajos gadījumos, taču ir papildus sarežģījums, proti, iestāde, kurai parasti būtu jurisdikcija, ir valsts, kas nav Konvencijas līgumslēdzēja valsts, un kurai *ex hypothesi* nevarēja piešķirt jurisdikciju, pamatojoties uz Konvenciju, un kuras lēmumus tāpēc ne vienmēr atzīst citās līgumslēdzējās valstīs. Tas, vai valstī, kas nav līgumslēdzēja valsts, veiktie pasākumi tiks atzīti līgumslēdzējā valstī, ir atkarīgs vienīgi no katras konkrētās līgumslēdzējas valsts tiesību aktiem, un rezultātā tiesas, kurai bijusi steidzamības jurisdikcija, veikto pasākumu ietekmes izbeigšana dažādās līgumslēdzējās valstīs nenotiks vienoti un vienādi. Tas katrā no šīm valstīm notiks atšķirīgi “tiklīdz attiecīgā līgumslēdzēja valsts ir atzinusi pasākumus”, varētu teikt, tiklīdz valsts, kas nav Konvencijas līgumslēdzēja valsts, pieņemtie lēmumi tiek atzīti katrā no līgumslēdzējām valstīm (nevis tikai valstī, kuras iestāde ir pieņēmusi pasākumus steidzamības kārtā).

Var šķist, ka 10. panta 3. punkts, iespējams, norāda uz acīmredzamo. Tas ir vērtīgs vismaz tajā ziņā, ka tajā norādīts, ka steidzamības pasākuma veikšana kādā līgumslēdzējā valstī nav uzskatāma par šķērsli, lai citā līgumslēdzējā valstī atzītu tādas valsts veiktus pasākumus, kas nav līgumslēdzēja valsts.

#### 4. punkts

- 82** Šis punkts 1. punktā minētajām kompetentajām iestādēm uzliek par pienākumu paziņot pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādēm par veiktajiem pasākumiem. Šis noteikums vēlreiz uzsver pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts prioritāti, un ir pielīdzināms pienākumam ziņot, ko pieaugušā valstspiederības valstij uzliek 7. panta 1. punkts. Tomēr paziņošanas pienākums šajā gadījumā nav tik strikts. Tas ir paredzēts vienīgi "ja ir iespējams" un tikai pēc tam, kad pasākumi jau ir veikti. Tā kā *ex hypothesi* šie ir steidzamības pasākumi, tad pienākumu par to laicīgi paziņot, kā tas noteikts 7. panta 1. punktā, būtu bijis grūti saprast. Tādējādi paziņošana pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas iestādēm nav 10. pantā paredzētās jurisdikcijas nosacījums, un neziņošana nevar būt par iemeslu steidzamības pasākumu neatzīšanai.

Vēl viena atšķirība no 7. panta 1. punkta ir tas, ka iestādēm, kuras ir veikušas steidzamības pasākumus, ir par to jāpaziņo tikai tās valsts iestādēm, kurā pieaugušajam ir pastāvīgā dzīvesvieta, nevis iestādēm, kurām atbilstoši 6. pantam varētu būt bijusi jurisdikcija. Šis ierobežojums ir saprotams. Ja varas iestāde, kas ir veikusi steidzamus pasākumus, ir valsts, kurā pieaugušais uzturas, tad to var sajaukt 6. pantā minēto. Ja steidzamības pasākumu īpašuma aizsargāšanai ir veikusi tās valsts iestāde, kurā atrodas īpašums, tad nav iemesla tai uzlikt pienākumu paziņot atrašanās vietas iestādēm, kas nav paredzēts 9. pantā attiecībā uz gadījumiem, kas nav steidzami.<sup>52</sup> Faktiski 9. pants neuzliek par pienākumu informēt pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsti un šajā sakarā pienākums informēt steidzamības gadījumā ir spēcīgāks nekā normālā situācijā.

## **11. pants (Pasākumi personas aizsardzībai, kas pēc būtības ir īslaicīgi un ar ierobežotu teritoriālo ietekmi)**

### 1. punkts

- 83** Neatkarīgi no steidzamības gadījumiem 11. pants piešķir katras līgumslēdzējas valsts iestādēm, kuras teritorijā pieaugušais atrodas, ārkārtas vienlaicīgu jurisdikciju, lai veiktu pasākumus saistībā ar personas aizsardzību, kuriem ir īslaicīgs raksturs un kuru teritoriālā ietekme aprobežojas ar attiecīgo valsti.

Šī teksta pirmsākumi, kurš ir iedvesmojies no Konvencijas par bērnu aizsardzību 12. panta, ir meklējami Diplomātiskās komisijas garajās diskusijās par medicīnas jautājumiem (sk. iepriekš 41. un turpmākos punktus saistībā ar 4. panta 1. punkta *f*) apakšpunktu). Amerikas Savienoto Valstu, Somijas un Šveices delegācijas<sup>53</sup> ierosināja vienkārši transponēt 12. pantu attiecībā uz pieaugušajiem, jo uzskatīja, ka tā cita starpā varētu atrisināt arī medicīnas

<sup>52</sup> Tikai tad, kad to valstu iestādes, kurā atrodas īpašums, ir aicinātas veikt steidzamus pieaugušā personas aizsardzības pasākumus, ko kāds varētu uzskatīt par pienākumu paziņot tās valsts iestādei, kurā pieaugušais atrodas, atbilstoši 6. pantā minētajām situācijām. Komisija nevēlējās viņu uzdevumu vēl vairāk apgrūtināt.

<sup>53</sup> Darba dokuments Nr. 15.

jautājumus. Šis priekšlikums tika noraidīts,<sup>54</sup> cita starpā, jo ierobežota teritoriālā efekta jēdzienam faktiski nebija nekādas nozīmes medicīnas jautājumos. Komisija šo priekšlikumu pārskatīja vēlreiz un apstiprināja otrajā lasījumā to teksta daļu, kura attiecas tikai uz pasākumiem saistībā ar medicīnisko ārstēšanu, un tajā vairs netika minēts ierobežots teritoriālais efekts.<sup>55</sup> Tikai sarunu pēdējā posmā, vēloties panākt kompromisu, galīgais teksts tika pieņemts bez apspriešanas,<sup>56</sup> neieverot papildu atsauci uz medicīnisko ārstēšanu un atkārtoti ieviešot ierobežota teritoriālā efekta jēdzienu.

- 84** Vienīgi izņēmuma gadījumos šī jurisdikcija tiek piešķirta tās valsts iestādēm, kurā atrodas pieaugušais. Veiktie pasākumi attiecas tikai uz pieaugušā personu, atšķirībā no Konvencijas par bērnu aizsardzību 12. panta, kurā ir minēta arī bērna īpašuma aizsardzība. Ņemot vērā iepriekš minētās diskusijas, protams, varētu šķist, ka šiem pasākumiem ir medicīniski nolūki. Tomēr šie pasākumi savā būtībā ir tikai pagaidu variants, un to teritoriālo derīgumu ierobežo attiecīgā valsts. Var iztēloties situāciju, kur valsts, kuras teritorijā īslaicīgi uzturas jauns, rīcībnespējīgs pieaugušais, nolemj, viņa aizsardzības nolūkā, izolēt viņu no konkrētām personām viņa tuvākajā apkārtnē, kamēr viņš atrodas attiecīgajā valstī vai veikt ieviešanu kādā iestādē vai īslaicīgas hospitalizācijas pasākumu, pat ja gadījums nav steidzams. Tomēr teksts neparedz jurisdikcijas piešķiršanu tai valstij, kurā pieaugušais atrodas, lai atļautu nopietnus, galīgus pasākumus, piemēram, abortu, sterilizāciju vai ķirurģisku operāciju, kurā paredzēts izņemt kādu orgānu vai amputēt ekstremitāti.

No šī panta izrietošo jurisdikciju joprojām ierobežos tas, ka pasākumi, kurus ir veikušas tās valsts iestādes, kurā pieaugušais atrodas, nedrīkst būt pretrunā ar pasākumiem, kurus veikušas tās valsts iestādes, kurā pieaugušajam ir pastāvīgā dzīvesvieta. Tādējādi nav jābaidās, ka iestādes, kurām saskaņā ar 11. pantu ir jurisdikcija, varētu organizēt sava veida pieaugušā aizsardzību viņu valsts teritorijā, jo tām ir jāņem vērā to valstu iestāžu pasākumi, kurām parasti ir jurisdikcija. Šis ierobežojums atšķir 11. pantu no 10. panta. Tikai steidzamības situācijās tās valsts jurisdikcija, kurā pieaugušais atrodas, var neievērot pasākumus, kurus veikušas iestādes, kurām parasti būtu jurisdikcija.

Turklāt no 11. panta izrietošā jurisdikcija – gluži kā tā, kas saskaņā ar 7. pantu ir piešķirta pieaugušā valstspiederības valstij – ir atkarīga no tā, vai pastāvīgās dzīvesvietas iestādes ir iepriekš informētas.

## 2. punkts

- 85** Atbilstīgi noteikumiem, kas ir ļoti līdzīgi, bet tomēr nedaudz atšķirīgi no 10. panta 2. punkta noteikumiem un attiecībā uz gadījumu, ja pieaugušā pastāvīgā dzīvesvieta ir līgumslēdzējā valstī, šajā punktā ir noteikts, ka pagaidu pasākumi zaudē spēku, tiklīdz iestādes, kurām ir 5. līdz 8. pantā paredzētā jurisdikcija<sup>57</sup>, "ir pieņēmušas lēmumu par aizsardzības pasākumiem, kuri var būt vajadzīgi attiecīgajos apstākļos". Šī teikuma pēdējā daļa atšķiras no 10. pantā izmantotās. Var būt tā, ka iestādes, kurām parasti ir jurisdikcija, padziļināti izpētījušas

<sup>54</sup> Ar 8 balsīm par un 6 pret, 7 atturoties, protokola Nr. 4 un Nr. 103. [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 249. lpp.]

<sup>55</sup> Skatīt Darba dokumentu Nr. 82, diskusijas Protokolu Nr. 13 un Nr. 1–18 [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 310. –311. lpp.] un tekstu, kuru izstrādes komiteja prezentēja pēc šīs diskusijas, Darba dokuments Nr. 88, 10. *bis* pants un turpmāko diskusiju, Protokoli Nr. 15 un Nr. 78–100, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 326. –328. lpp.]

<sup>56</sup> Darba dokuments Nr. 114.

<sup>57</sup> Atsauce uz 6. pantu šajā gadījumā ir bezjēdzīga, jo 6. pants gluži kā 11. pants piešķir jurisdikciju tai valstij, kurā pieaugušais atrodas.

situāciju, var uzskatīt, ka tām nekādi pasākumi nav jāveic. Šādā gadījumā, piemērojot 11. pantu, pagaidu pasākumus vairs nav iemesla turpināt.

11. pants neatkārto Konvencijas par bērnu aizsardzību 12. panta 3. punktu. Tā kā ir pats par sevi saprotams, ka gadījumos, kad pieaugušā pastāvīgā dzīvesvieta ir valstī, kas nav līgumslēdzēja valsts, pastāvīgās dzīvesvietas valsts veikto pasākumu atzīšana (ko neregulē Konvencija) līgumslēdzējā valstī, kura ir veikusi pasākumus, pamatojoties uz 11. pantu, izbeigs uz 11. panta pamata veikto pasākumu ietekmi attiecīgajā līgumslēdzējā valstī.

## 12. pants (Pasākumu atstāšana spēkā, ja notikusi apstākļu maiņa)

**86** Šis pants, kas ir identisks Konvencijas par bērnu aizsardzību 14. pantam, nodrošina kompetentās iestādes veikto pasākumu paturēšanu spēkā pat tad, ja pamats šīs iestādes jurisdikcijai pēc tam ir zudis, mainoties apstākļiem, tik ilgi, kamēr iestādes, kurām pēc izmaiņām ir jurisdikcija, nav attiecīgos pasākumus grozījušas, aizstājušas vai izbeigušas.

Šī paturēšana spēkā ir nepieciešama, lai nodrošinātu pieaugušā aizsardzības zināmu nepārtrauktību. Ja pieaugušā pirmās pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādes ir, piemēram, norīkojušas aizbildni, tad ir svarīgi, lai šis aizbildnis turpinātu pildīt savas funkcijas arī gadījumā, ja pieaugušais pārceļas uz pastāvīgu dzīvesvietu citā valstī. Nešaubīgi, saskaņā ar 5. panta 2. punktu šīs jaunās valsts iestādēm no šī brīža ir jurisdikcija īstenot pasākumus pieaugušā aizsardzībai vai, iespējams, atsaukt iepriekš veikto (sk. iepriekš 20. noteikumu), bet tikmēr, kamēr tās nav rīkojušās, iepriekš pirms dzīvesvietas maiņas veiktie pasākumi paliek spēkā, lai nodrošinātu aizsardzības nepārtrauktību.

Ar 22. panta 1. punktā izklāstītais princips (sk. tālāk 116. punktu), ka visās līgumslēdzējās valstīs atzīt pēc likuma pasākumus, kurus ir veikusi kāda no to iestādēm, nebūtu pietiekams, lai panāktu šo rezultātu. 22. pants tiešām nodrošina spēkā esošo pasākumu atzīšanu, bet 12. pants atrisina šeit minēto problēmu, proti, pārliecību, ka pasākumi paliek spēkā arī pēc apstākļu maiņas.

**87** Konvencijas 12. pantu piemēro pasākumiem, kas ir veikti, piemērojot 5. līdz 9. pantu. Ārpus tā piemērošanas jomas paliek pasākumi, kas atbilstoši 10. pantam ir īstenoti saskaņā ar steidzamības jurisdikciju un kuru likteni nosaka attiecīgā panta 3. punkts, un saskaņā ar 11. panta noteikumiem veiktie pieaugušā personas īslaicīgas aizsardzības pasākumi. No otras puses, to piemēro pasākumiem, kurus veikušas pieaugušā valstspiederības valsts iestādes (7. pants), izņemot 7. panta 3. punktu, kas nosaka veidus, kā šie pasākumi zaudē spēku (sk. iepriekš 64. punktu).

**88** Paredzētā "apstākļu maiņa" 5. un 6. panta gadījumā būs attiecīgi pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts maiņa vai tikai pieaugušā atrašanās vietas maiņa. Veiktie pasākumi paliks spēkā atbilstoši 12. pantam, bet to piemērošanas nosacījumus jaunā pastāvīgās dzīvesvietas valsts uzraudzīs no izmaiņu brīža saskaņā ar 14. pantu (sk. turpmāk). 7. un 9. panta gadījumā "apstākļu maiņa" attiecīgi būs pieaugušā valstspiederības maiņa vai īpašuma atrašanās vietas maiņa. Šo tekstu pielietos daudz retāk attiecībā uz 8. pantu, jo atsevišķas paredzētās jurisdikcijas (apakšpunkti *b*) un *d*) ir fiksētas laikā. Tas gan varētu darboties gadījumā, ja mainās pieaugušā valstspiederība, īpašuma atrašanās vieta, pieaugušā atrašanās vieta vai viņa radnieku pastāvīgā dzīvesvieta.



Veikto pasākumu paturēšanu spēkā nodrošina tikai "atbilstoši to noteikumiem". Šajā specifikācijā ir ņemts vērā, ka pastāvīgās dzīvesvietas valsts kompetentā iestāde var veikt pasākumus, kuri tiks piemēroti tikai tik ilgi, kamēr pieaugušais uzturas attiecīgajā valstī. Piemēram, tā var būt paredzējusi, ka dzīvesvietas maiņa ir par pamatu, lai būtu spēkā pienākums ziņot valsts iestādēm par jauno dzīvesvietu. Šādam pienākumam var nebūt eksteritoriāla spēka, un tas var nebūt spēkā, ja pastāvīgā dzīvesvieta tiek izvēlēta citā valstī. Līdzīgā veidā, ja pieaugušais viņa uzraudzības nolūkā ir ievietots sabiedrisko sociālo pakalpojumu iestādē, tad ir skaidrs, ka šis pasākums netiks pārņemts tālāk, ja pieaugušais pārcelsies uz pastāvīgu dzīvi citā valstī, jo attiecīgā iestāde var īstenot savas pilnvaras tikai savas valsts teritorijā.

### Noslēguma piezīmes

- 89 II nodaļā ietvertās un iepriekš analizētās jurisdikcijas normas veido pilnīgu un noslēgtu sistēmu, kuru līgumslēdzējām valstīm, ja pieaugušais kādā no tām dzīvo pastāvīgi, piemēro kā vienu kopumu. Šajā gadījumā līgumslēdzējai valstij nav tiesību īstenot jurisdikciju pār pieaugušo, ja Konvencija neparedz šādu jurisdikciju. Tas pats risinājums dominē arī 6. pantā situācijās, kad pieaugušais atrodas līgumslēdzējā valstī.

Citās situācijās jau tas vien, ka pieaugušais tajās atrodas, ir pietiekams iemesls, lai piemērotu 10. un 11. pantu, bet šie panti neizslēdz papildu jurisdikcijas pamatu, ko līgumslēdzējas valstis var attiecināt uz savām iestādēm, piemērojot savus valsts tiesību aktus. Ievērojot, ka šajā gadījumā citām līgumslēdzējām valstīm nebūt nav pienākums atzīt šo paplašināto jurisdikcijas bāzi, uz kuru neattiecas Konvencijas piemērošanas joma. Tas pats vēl vairāk attiecas uz pieaugušajiem, kuru pastāvīgā dzīvesvieta nav līgumslēdzējā valstī, un kuri pat tādā neuzturas.

## **III NODAĻA. PIEMĒROJAMIE TIESĪBU AKTI**

- 90 Kaut arī šī nodaļa pilnībā atbilst attiecīgajai nodaļai Konvencijā par bērnu aizsardzību un, jo īpaši, principam, ka iestāde, kura ir pārņēmusi jurisdikciju, piemēro savus tiesību aktus, tomēr tā atšķiras ar diviem būtiskiem aspektiem.

Pirmā atšķirība ir tāda, ka jebkādi ierobežojumi saistībā ar pieaugušā rīcībspēju vai viņa tiesību brīvu izmantošanu var būt tikai aizsardzības pasākumu rezultāts. Tāpēc Konvencijā nav atrodams noteikums, kas būtu līdzvērtīgs 1996. gada Konvencijas noteikumiem, kas nosaka tiesību aktus, kurus piemēro vecāku atbildības piešķiršanai vai izbeigšanai uz likuma pamata. Komisija noraidīja Somijas un Zviedrijas delegāciju priekšlikumu piemērot pieaugušā *ex lege* pārstāvniecībai viņa pastāvīgās dzīvesvietas tiesību aktus.<sup>58</sup> Kā praktisks piemērs tika minēts tas, ka pēc likuma iestājoties negadījumam, kura rezultātā viens laulātais ir nonācis komā, saistībā ar medicīniska rakstura lēmumu pieņemšanu viņu pārstāv otrs laulātais draugs. Konvencija neregulē šo jautājumu, lai gan tas ietilpst tās piemērošanas jomā kā laulības sekas (skatīt iepriekš, Nr. 35, *ad* 4. panta 1. punktu b)).

---

<sup>58</sup> Darba dokuments Nr. 29, kas noraidīts ar 10 balsīm pret 3, 9 atturoties, skatīt protokolu Nr. 6 un Nr. 61, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 264. lpp.].

Otra atšķirība ir saistīta ar gadījumu, kad pieaugušais ir spējis laikus nokārtot aizsardzības režīmu gadījumam, ja viņš vairs nespēs aizsargāt savas intereses. Atsevišķu juridisko sistēmu attīstība, piemēram, Kanādā *mandats d'inaptitude* bija pamatojums Konvencijā iekļaut šādiem gadījumiem piemērojamos tiesību aktus (sk. turpmāk 96. punktu par 15. pantu).

### 13. pants (Aizsardzības pasākumiem piemērojamie tiesību akti)

#### 1. punkts

- 91 Komisija bez apspriešanas pieņēma 1996. gada konvencijā noteikto principu, kas jau bija ietverts 1961. gada 5. oktobra konvencijā par nepilngadīgo aizsardzību, saskaņā ar kuru "Īstenojot šīs Konvencijas II nodaļā paredzēto jurisdikciju, līgumslēdzēju valstu iestādes piemēro savas valsts tiesību aktus."

Tādējādi tiks atvieglots jurisdikciju pieņēmušās valsts iestādes uzdevums, kura piemēros tos tiesību aktus, kurus tā pārzina vislabāk. Turklāt, tā kā šie pasākumi visbiežāk tiks veikti to veikušās iestādes valstī, tad to izpilde būs raitāka, jo tie būs atbilstīgi šīs valsts tiesību aktiem. Tomēr, lai izvairītos no jebkāda neelastīguma riska, šī Konvencija, tāpat kā 1996. gada konvencija, paredz zināmu elastību aizsardzības pasākumam piemērojamo tiesību aktu noteikšanā. Tas parādās 2. punktā.

#### 2. punkts

- 92 Šis punkts ir uzskatāms par izņēmuma klauzulu, un pamatojas nevis uz tuvuma principu (tuvākā saikne), bet gan ir balstīts pieaugušā interesēs. Piemēram, ja no pieaugušā pastāvīgā dzīvesvietas iestādēm tiek pieprasīta atļauja (nevis no viņa atrašanās vietas valsts, kā to atļauj 9. pants), lai pārdotu pieaugušā īpašumu, kas atrodas ārzemēs, tad būtu vēlams, lai iestāde, kura piemēro savu jurisdikciju piemērotu vai ņemtu vērā īpašuma atrašanās vietas tiesību normas, pat ja šādā gadījumā jurisdikciju īstenojošās iestādes valsts tiesību akti šādu atļauju neprasa.

### 14. pants (Pasākumu īstenošanas nosacījumi)

- 93 14. pants ir radies, kombinējot 12. panta 3. punktu un Īpašās komisijas Provizoriskā projekta 14. pantu, kura mērķis ir atrisināt divas situācijas, piemērojot vienus un tos pašus principus.

Viena no situācijām ir tiesību aktu maiņa, kur spilgtākais piemērs ir gadījums, kad laikā starp aizsardzības pasākuma veikšanu un tā īstenošanu pieaugušais maina pastāvīgo dzīvesvietu. Šo situāciju regulēja Provizoriskā projekta 12. panta 3. punkts, kaut arī tas bija nepilnīgi formulēts.<sup>59</sup> Doma bija tāda, ka pasākuma īstenošanas nosacījumus jaunajā pastāvīgās dzīvesvietas valstī reglamentēs šīs valsts tiesību akti.

Otra situācija ir vispārīgāka, proti, pārstāvības pilnvaru īstenošana – neatkarīgi no tā, vai tās izriet no aizsardzības pasākumiem vai pilnvarojuma rīcībnespējas gadījumā, ko piešķīris pieaugušais pats – valstī, kas nav tā, saskaņā ar kuras

<sup>59</sup> Skatīt Paskaidrojošo ziņojumu Provizoriskajā projektā Nr. 86–89.



tiesību aktiem pilnvarojums ir izdots. Šo situāciju negribīgi reglamentē<sup>60</sup> Provizoriskā projekta 14. pants, nosakot, ka šo pilnvaru īstenošanas procedūra ir pakļauta tās valsts tiesību aktiem, kurā tās tiek īstenotas.

Abās situācijās doma bija rast iespēju piemērot pasākumu vai pilnvaru īstenošanas vietas tiesību aktus, bet bija sarežģīti noteikt, kas ir pasākumu īstenošanas nosacījumi (tiesību aktu izmaiņu gadījumā) un kas ir pilnvaru īstenošanas procedūra.

- 94 Diplomātiskās komisijas pieņemtā 14. panta teksta mērķis ir īstenot aizsargpasākumus valstī, kas nav to pieņemšanas valsts, neatkarīgi no tā, vai šo situāciju izraisa tiesību aktu izmaiņas. Tas neattiecas uz pārstāvības pilnvaru īstenošanu, kuras pieaugušais ir piešķīris personīgi, un kuras reglamentē 15. panta 3. punkts (sk. turpmāk).

Saskaņā ar 14. pantu, pasākuma īstenošanas nosacījumus reglamentē tās līgumslēdzējas valsts tiesību akti, kurā pasākums tiek īstenots. Jēdziens "īstenošanas nosacījumi" ir jāsaprot plašākā nozīmē. Ņemsim par piemēru aizbildni, ko pieaugušajam iecelj viņa bijušās pastāvīgās dzīvesvietas valstī un kuram ir jāīsteno piešķirtās pilnvaras, citiem vārdiem sakot, jāīsteno tie aizsardzības pasākumi, kuru īstenošanai viņš tika iecelts, neatkarīgi no tā, vai tas notiek jaunajā pastāvīgajā dzīvesvietā vai arī tur, kur pieaugušajam pieder pārdošanai paredzētais īpašums. Ja saskaņā ar šīs otrās valsts tiesību aktiem, aizbildņa veicamajai rīcībai, piemēram, īpašuma pārdošanai, ir nepieciešama aizbildnības tiesneša atļauja, tas ir "īstenošanas nosacījums", kas līdz ar to būs jāievēro. Pretēji tam, iespējams, ka tās valsts tiesību akti, saskaņā ar kuriem aizbildnis ir iecelts, pieprasa šādu atļauju, bet pasākumu īstenošanas vietas tiesību akti tādu nepieprasa. Abu situāciju paralēlisms nozīmē, ka arī šajā gadījumā ir jāpiemēro īstenošanas vietas tiesību akti. Tomēr prasība saņemt atļauju no izcelsmes valsts var tikt uzskatīta par neatņemamu daļu no pilnvaru esamības fakta un ir ieteicams, lai no aizbildņa tiktu pieprasīts šāds pilnvarojums. Tam īpaši būtu jāattiecas uz gadījumu, kad aizbildnim ir 38. pantā minētais sertifikāts, kurā norādīts, ka atsevišķu tiesību īstenošanai ir nepieciešama atļauja.

## 15. pants (Pilnvara rīcībnespējas gadījumā)

### 1. punkts

- 95 Šis pants paredz situāciju, kurā pieaugušais pats iepriekš plāno sev aizsardzību laikā, kad viņš nebūs spējīgs aizstāvēt savas intereses. Pieaugušais to veic balstoties uz vienošanos vai vienpusēju aktu, brīvprātīgi piešķirot paša izraudzītai personai pārstāvības pilnvaras. Salīdzinājumā Konvencija par bērnu aizsardzību (16. panta 2. punkts) attiecas uz vecāku atbildību, ko piešķir, noslēdzot nolīgumu vai kā vienpusēju aktu, bet pilnvaras piešķirējs vai piešķirēji saskaņā ar nolīgumu vai aktu ir vecāki vai viens bērna vecāks, bet šajā Konvencijā pilnvaras devējs ir aizsargājamais pieaugušais.
- 96 Šeit minēto situāciju raksturo tas, ka, no vienas puses, kopumā pārstāvības pilnvaras nevar sākt īstenot, pirms pieaugušais, kurš tās ir piešķīris, vairs nespēj aizstāvēt savas intereses, bet, no otras puses, lai tās stātos spēkā – vismaz atsevišķās juridiskajās sistēmās, piemēram, Kvebekas gadījumā<sup>61</sup> – ir

<sup>60</sup> Skatīt Paskaidrojuma ziņojumu Provizoriskajā projektā Nr. 100–102.

<sup>61</sup> Īpašās komisijas sanāksšanas laikā Kanādas delegācija šajā sakarā izstrādāja svarīgu informācijas

nepieciešama tiesu iestādes iejaukšanās, lai piešķirtu rīcībnespējas statusu. Tādējādi uzticētās pilnvaras var būt ļoti dažādas. Tās attiecas uz pieaugušā īpašuma pārvaldīšanu, kā arī viņa personisko aprūpi. Tās bieži var atrast norādījumos, kas ir sniegti pilnvarotajai personai, atteikties no jebkāda pastāvīga terapijas kursa neārstējamas slimības gadījumā. Šī veida pilnvara, kas, šķiet, ir diezgan populāra atsevišķās valstīs, jo īpaši Ziemeļamerikā, vairākās Eiropas valstīs, tostarp Francijā, nav zināma, kur šāds pilnvarojums beidzas pieaugušā rīcībnespējas iestāšanās gadījumā;<sup>62</sup> no tā arī izriet interese par paredzēt kolīziju normas attiecībā uz šādu jautājumu.

- 97 Pilnvara rīcībnespējas gadījumā ir pavisam atšķirīga no parastas pilnvaras, ar kuru pilnībā rīcībspējīgs pieaugušais citai personai piešķir tiesības rūpēties par savām interesēm. Šādām pilnvarām, kuras stājas spēkā nekavējoties, un lielākajā daļā juridisko sistēmu beidzas tad, kad pieaugušajam iestājas rīcībnespēja vai viņam tiek atzīta rīcībnespēja aizsargāt savas intereses, piemēro starptautiskās privāttiesības, kuras paredzētas 1978. gada 14. marta *Hāgas Konvencijā par tiesību aktiem, kas piemērojami starpnieku līgumiem un pārstāvībai*, un saskaņā ar šo Konvenciju, tās galvenokārt reglamentē – ja nav izdarīta izvēle – pilnvarotā pārstāvja darījumdarbības vietas vai pastāvīgās dzīvesvietas normatīvie akti (skat. 6. pantu), un tieši šos minētos tiesību aktus piemēro saistībā ar pilnvarotā pārstāvja pilnvaru izbeigšanu (skat. 8. panta a) apakšpunktu).

Tomēr nevar izslēgt tādu gadījumu, kad pieaugušā piešķirtais parastais pilnvarojums stājas spēkā uzreiz, bet atšķiras ar to, ka tas ir tieši piešķirts, lai to varētu turpināt izmantot pēc rīcībnespējas iestāšanās. Var pieņemt, ka šāda pilnvara ir dalāma un 1978. gada Konvencija tai ir piemērojama līdz dienai, kad iestājas rīcībnespēja, bet Konvencija par pieaugušo aizsardzību pēc šīs dienas.

- 98 Salīdzinājumam – pilnvarojumu rīcībnespējas gadījumam reglamentē saskaņā ar Konvencijas 15. pantu pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību akti vienošanās vai vienpusējā akta izdošanas brīdī. Kad pilnvara ir piešķirta – pat Francijā, ja to ir piešķīris francūzis, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir Ņujorka – tā paliek spēkā pat tad, ja šī persona vēlāk pārceļas uz pastāvīgu dzīvi Francijā. Savukārt, ja attiecīgu pilnvaru piešķir amerikānis, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir Parīzē, tad tā nav spēkā un tāda arī paliek, ja minētais amerikānis pārceļas un par pastāvīgo dzīvesvietu izvēlas Ņujorku. Šajā tekstā nav paredzēts noteikums attiecībā uz spēkā esību, bet gan ļauj pilnvaras piešķirējam izvēlēties piemērojamos tiesību aktus (skatīt 2. punktu).
- 99 Piemērojamo tiesību aktu piemērošanas joma ietver “pārstāvības pilnvaru esamību, apjomu, grozīšanu un izbeigšanu”. Jauna papildiezīme salīdzinājumā ar 1996. gada konvenciju ir šeit minētais pilnvaru “apjoms”. 1996. gada konvencija nošķir, no vienas puses, vecāku atbildības “piešķiršanu”<sup>63</sup> un “izbeigšanu”, uz ko attiecas bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību akti brīdī, kad iestājas notikumi, kuru rezultātā notiek šī piešķiršana vai izbeigšana, un, no otras puses, šīs atbildības “īstenošana”, uz kuru nepieciešamības gadījumā var attiecināt

---

dokumentu par tiesību normu stāvokli Kvebekā un Britu Kolumbijā. (Darba dokuments Nr.41 E un F)

<sup>62</sup> Francijas Civilkodeksā vismaz gadījumā, ja pilnvarojums ir piešķirts attiecībā uz ievietošanu iestādē vai arī ievietošanas iestādē nolūkā “Piešķirtais pilnvarojums ievietošanas gadījumā vai nolūkā nodrošināt ievietošanu, *sous la sauvegarde de justice*” (Francijas Civilkodeksa 491. panta 3. punkts).

<sup>63</sup> Kas atbilst pašreizējā Konvencijā minēto pilnvaru “esamībai”, kur atšķirība izriet no tā, ka 1996. gada Konvencija attiecas uz *ex lege* vecāku atbildību, savukārt Provizorisks projekts attiecas uz pilnvarām, kuru esamība var izrietēt vienīgi no paša pieaugušā gribas.

bērna jaunās pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību aktus (16. panta 1. punkts un 17. pants). Rezultātā vecāku atbildības apjoms, proti, rīcība, ko pilnvaras turētājs var īstenot viens pats vai ar pilnvarojumu, vai ko viņš nedrīkst īstenot, tiek pieskaitīts pie vecāku atbildības īstenošanas. Attiecībā uz šeit aplūkoto pantu pieaugušā piešķirto pilnvaru esamība, apjoms un izbeigšana kopumā ir atkarīga no pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību aktiem brīdī, kad tiek noslēgta vienošanās vai izdots vienpusējs akts; šis ir vienkāršots skatījums, bet 3. punktā ir izmantots pilnvaru "...īstenošanas veida" jēdziens, kas ir ierobežojošāks par jēdzienu pilnvaru "apjoms", un saistībā ar to ir jāpiemēro tās valsts tiesību akti, kurā pilnvaras tiek īstenotas (skat. turpmāk 3. punktu).

- 100** Saikne starp pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību aktiem un viņa piešķirtās pilnvaras spēkā esamību, apjomu un izbeigšanu, saglabājas tikai tad, ja pieaugušais pats nav noteicis kādus citus tiesību aktus, kuri to regulē. Attiecībā uz brīvprātīgā kārtā piešķirtām pilnvarām nevar tikt apstrīdētas tiesības izvēlēties piemērojamos tiesību aktus. Sarunu centrā bija piemērotība sniegt pieaugušajam pilnīgu izvēles brīvību attiecībā uz piemērojamiem tiesību aktiem, no vienas puses, vai noteikt izvēles brīvības ierobežojumus, iepriekšēji nosakot tiesību aktus, starp kuriem var izvēlēties, no otras puses. Ar balsu vairākumu Komisija pieņēma šo pēdējo risinājumu <sup>64</sup>(15 balsis par un 6 balsis pret, 2 atturoties).
- 101** Visbeidzot, 1. punkts paredz, ka izvēlētie tiesību akti tiek "izraudzīti skaidri un rakstveidā". Šajā formulējumā nav ietverts tas, kas ir izmantots Konvencijās par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumiem, proti, 1980. gada 19. jūnija Romas Konvencijā, kura tika noslēgta starp Eiropas Savienības dalībvalstīm, Hāgas 1955. gada 15. jūnija un 1986. gada 22. decembra konvencijās par tirdzniecību, kā arī 1978. gada 14. marta Konvencijā par tiesību aktiem, kas piemērojami starpnieku līgumiem un pārstāvībai. Ar atšķirīgu formulējumu šis atšķirīgās Konvencijas lielākā vai mazākā mērā pieļauj netiešu, kaut arī principā noteiktu, piemērojamo tiesību aktu izvēli. Drīz vien kļūva skaidrs vienprātīgs uzskats, kas bija vērsts uz to, lai šajā situācijā pilnībā liegtu netiešu izvēli, kas izriet no vēlmes izvairīties no nenoteiktības attiecībā uz pilnvarām piemērojamiem tiesību aktiem, kuras *ex hypothesi* (hipotētiski) tiks īstenotas laikā, kad tās piešķirušais pieaugušais vairs nespēs aizsargāt savas intereses.

## 2. punkts

- 102** Šajā punktā ir sniegts tiesību aktu uzskaitījums, starp kuriem pieaugušais var izvēlēties. Komisija apstiprināja Provizoriskā projekta pozīciju par labu nepapildināmam sarakstam, lai nebūtu iespējams sniegt tiesas vērtējumu.<sup>65</sup> Tiesību akti, kurus var izvēlēties, ir tās valsts tiesību akti, kuras valstspiederīgais<sup>66</sup> ir pieaugušais<sup>67</sup>, tās valsts tiesību akti, kurā ir bijusi pieaugušā pastāvīgā dzīvesvieta, un tās valsts tiesību akti, kurā atrodas pieaugušā īpašums, bet tikai attiecībā uz attiecīgo īpašumu.<sup>68</sup> Komisija noraidīja

<sup>64</sup> Tā (ar 13 balsīm pret 5, 3 atturoties) noraidīja Nīderlandes delegācijas priekšlikumu, kas paredzēja nodrošināt neierobežotu izvēles brīvību (darba dokuments Nr. 35 un protokols Nr. 6 un Nr. 22), [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 261. lpp.].

<sup>65</sup> Īpašā komisija ar nelielu balsu vairākumu noraidīja jebkādu brīvas izvēles formulu, piemēram, iespēju izvēlēties tās valsts tiesību aktus, ar kuru pieaugušajam ir cieša saikne, un šajā sakarā Diplomātiskās komisijas sanāksmes laikā netika iesniegti nekādi priekšlikumi.

<sup>66</sup> Tāpēc gadījumā, ja personai ir vairākas pilsonības, ir jāpiemēro vienas vai otras valsts tiesību akti.

<sup>67</sup> Un ne tikai pēdējās pastāvīgās dzīvesvietas, pretēji tam, kas tiek paredzēts attiecībā uz jurisdikcijas deleģēšanu 8. panta 2. punkta b) apakšpunktā) (sk. iepriekš 69. noteikumu). Komisija noraidīja ar 11 balsīm pret 7, 5 atturoties, šajā sakarā iesniegto Ziemeļvalstu priekšlikumu (darba dokuments Nr. 28 un protokols Nr. 6 un Nr. 22), [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 261. lpp.].

<sup>68</sup> Skatīt Darba dokumentu Nr. 28, ko pieņēma ar 20 balsīm pret 1, 2 atturoties, Protokolu Nr. 6 un Nr. 36, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 262. lpp.].

priekšlikumus, ar kuriem ierosināja sarakstā ietvert tās valsts tiesību aktus, kuras teritorijā pieaugušais plāno apmesties uz pastāvīgu dzīvi,<sup>69</sup> un tās pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību aktus, kurā atrodas pieaugušā radnieks, kas ir gatavs nodrošināt viņa aizsardzību.<sup>70</sup>

- 103** Šis teksts ir jāinterpretē tā, ka pieaugušajam netieši ļauj izvēlēties vairākus tiesību aktus, lai regulētu pilnvaru viņa rīcībnespējas gadījumā, sadalot to sīkākās vienībās, uz katru no tām attiecinot atšķirīgus tiesību aktus. Īpašā komisija nepārprotami piekrita *dépeçage* pilnvarām, kuras šķita īpaši pamatotas gadījumos, ja pieaugušajam pieder īpašums citās valstīs. Komisija tomēr uzskatīja, ka šajā saistībā nav nepieciešama īpaša kārtība. Šo risinājumu Diplomātiskā komisija neapsrieda atkārtoti. Tāpēc to var uzskatīt par pieņemtu.

Iespēja, ka pieaugušais var piešķirt pilnvaru kā vienu veselumu, kurai var piemērot dažādus tiesību aktus alternatīvi (par labu spēkā esībai) vai kumulatīvi (spēka esībai ir jāatbilst visiem noteiktajiem tiesību aktiem), netika apspriesta, bet, šķiet, ka nav nekā, kas to nepieļauj.

- 104** Iespēja pieaugušajam izvēlēties piemērojamus tiesību aktus saskaņā ar pilnvaru rīcībnespējas gadījumā rada dažas problēmas, jo vairāku valstu tiesību akti neatzīst šāda veida pilnvaru vai aizliedz tādas izmantošanu. Komisija noraidīja Ziemeļvalstu delegāciju iesniegto priekšlikumu, ar kuru tika ierosināts ierobežot 2. punkta piemērošanu, citiem vārdiem sakot, tiesības izvēlēties piemērojamus tiesību aktus, attiecinot to vienīgi uz gadījumiem, kuros pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību akti ir atzinuši pilnvaru rīcībnespējas gadījumam.<sup>71</sup> Šīs delegācijas vēlējās neuzlikt valstīm, kuras neatzīst šo institūtu, par pienākumu to iestrādāt savos tiesību aktos "izmantojot aplinkus ceļus". Tomēr diskusijas parādīja, ka šāds ierobežojums pārmērīgi ierobežotu izvēles autonomiju un veidu, kādā pieaugušais vēlas sev nodrošināt aizsardzību rīcībnespējas gadījumam. Jo īpaši šķita, ka pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valstij nebija likumīgu interešu kavēt rīcībnespējas gadījumam piešķirtu pilnvaru izmantošanu valstī, kurā atrodas īpašums.

- 105** Tāpat arī Komisijā tika apspriesta – tiesa gan, nenonākot pie kopēja lēmuma – situācija, kad paša pieaugušā izvēlētie tiesību akti (kas nav viņa pastāvīgās dzīvesvietas tiesību akti) neatzīst (vai aizliedz) pilnvaras rīcībnespējas iestāšanās gadījumā.

Īpašā komisija noraidīja priekšlikumu, kura pamatā bija *1985. gada 1. jūlija Hāgas Konvencijas par tiesību aktiem, kas piemērojami mantošanas tiesībās un to atzīšanu*,<sup>72</sup> 5. pants un ar kuru 2. punktu (citiem vārdiem sakot, tiesības izvēlēties) atzina par nepiemērojamu, ja norādītie tiesību akti neparedz šādu

<sup>69</sup> Darba dokuments Nr. 41, kuru atsauc tā autors.

<sup>70</sup> Darba dokuments Nr. 44, kuru atsauc tā autors.

<sup>71</sup> Darba dokuments Nr. 28, noraidīts ar 13 balsīm pret 5, 4 atturoties, skatīt Protokolu Nr. 6 un Nr. 54, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 263. lpp.].

<sup>72</sup> Konvencijas par tiesību aktiem, kas piemērojami trastiem un to atzīšanai, 1985. gada 1. jūlijs, 5. pants nosaka: "*Konvenciju nepiemēro tiktāl, ciktāl II nodaļā norādītie tiesību akti neattiecas uz trestiem vai mantošanu vai arī mantošanas kategoriju*". Trestu konvencijā šo noteikumu skaidro ar pamatprincipu par labu tresta derīgumam, kas ir skaidri noteikts 6. panta 2. punktā. 1. punkts nosaka, ka trasta dibinātājs var izvēlēties trastam piemērojamus tiesību aktus, bet 2. punkts to papildina: "Ja iepriekšējā punktā paredzētie izvēlētie tiesību akti neparedz trestu izveidošanu vai iesaistīto testu kategorijas, tad izvēle nebūs efektīva, un tiks piemēroti 7. pantā noteiktie tiesību akti". Tādējādi 6. pants divkārtšo iespēju, ka trests būs derīgs (izvēlētie tiesību akti vai tiesību aktu neesamības gadījumā citi objektīvi piemērojamie), un 5. pants pievieno vēl vienu trešdaļu, kas ir tas, ka ārpus Konvencijas izraudzītie tiesību akti ar izraudzītās iestādes tiesību aktiem. Šo noteikumu transponēšanai uz Konvenciju par pieaugušo aizsardzību būtu nepieciešamas padziļinātas diskusijas par pilnvaru rīcībnespējas gadījumā.

pilnvaru kategoriju. Šajā gadījumā saskaņā ar 1. punktu šis priekšlikums nozīmētu atgriešanos pie pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību aktiem. Nekādus citus priekšlikumus Diplomātiskā komisija nesaņēma. Secinājums, ko izteica Provizoriskā projekta ziņojumā (99. punkts), paliek spēkā, tas ir, saistībā ar pieaugušā piešķirto pilnvaru atzīšanu par spēkā neesošām un izrietoši arī kompetentās iestādes veiktā aizsardzības pasākuma atcelšanu.

### 3. punkts

- 106** Šis punkts nosaka, ka uz piešķirtās pilnvaras īstenošanas veidu rīcībnespējas iestāšanās gadījumā attiecas tās valsts tiesību akti, kurā tā tiek īstenota. Tas būtu jāsalīdzina ar 14. pantu, kas paredz līgumslēdzējas valsts kompetentās iestādes veiktajiem aizsardzības pasākumu īstenošanas nosacījumiem piemērot tās valsts tiesību aktus, kurā tie tiek īstenoti (sk. iepriekš 94. noteikumu). Pilnvaru īstenošanas vietas tiesību aktu piemērošana ir daudz ierobežotāka, ja runa ir par pilnvarām, kuras pieaugušais ir piešķīris pats, nekā tad, ja tās izriet no aizsardzības pasākuma. Atsevišķas delegācijas pauda bažas, ka vairāk vai mazāk sīkumaini ārvalstu pilnvarnieki varētu atsaukties uz savām pilnvarām nevis vietējiem tiesību aktiem, lai dotu atļauju pieaugušajam veikt asins pārliešanu vai orgānu transplantāciju. Noliekot malā šīs bažas, kuras tiks kļiedētas, piemērojot attiecīgās vietas valsts (kurā pilnvaras tiek īstenotas) sabiedrisko kārtību, Komisija ar oficiālu balsojumu nolēma<sup>73</sup> ierobežot pilnvaru īstenošanas vietas tiesību aktu piemērošanu, attiecinot to uz "īstenošanas veidu" un ar balsu vairākumu atteicās to paplašināt, lai tā aptvertu šo pilnvaru "īstenošanu". No otras puses, tā lēma, ka tiesību akti ir "jāpiemēro", nevis tikai jāņem vērā, kā tas bija noteikts Provizoriskajā projektā.
- 107** Īstenošanas veida ideja, kā tas ir norādīts iepriekš, 99. punktā (15. panta 1. punkts), ir daudz ierobežojošāka par pilnvaru "apjomu". Tajā vajadzētu iekļaut vienīgi atsevišķus punktus (*Art und Weise* – vācu valodā). Diskusiju laikā tie netika precīzi formulēti, bet var būt tāda situācija, kad saskaņā ar vietējo procedūru tiek pārbaudīta attiecīgo pilnvaru esamība un apjoms, to piešķiršanas akta deponēšanas vieta vai atļaujas procedūra, ja pilnvarojums rīcībnespējas gadījumā paredz atļaujas iegūšanu.

## **16. pants (Pilnvaru izbeigšana vai grozīšana)**

- 108** Šajā pantā, kas aptuveni atbilst Konvencijas par bērnu aizsardzību 18. pantam, ir noteikta iespēja iestādēm, kurām ir šajā Konvencijā paredzētā jurisdikcija, izbeigt vai mainīt<sup>74</sup> saskaņā ar 15. pantu pieaugušā piešķirtās pilnvaras.

Pieņemtajā formulējumā, kas ir daudz sīkāks nekā Provizoriskajā projektā, ir centieni panākt atbilstību pieaugušā vēlmēm, ko tas ir izteicis, kad vēl bija spējīgs aizsargāt savas intereses, un nepieciešamībai aizsargāt pieaugušo, kad viņa stāvoklis ir pasliktinājies un kad ir nepieciešams šīs pilnvaras īstenot.

Vēlme ņemt vērā pieaugušā vēlmes bija par iemeslu, kāpēc dažas delegācijas ierosināja svītrot šo pantu un piemērot 15. pantā noteiktos pilnvarojuma tiesību aktus pieaugušā piešķirto pilnvaru grozīšanai vai izbeigšanai. Un otrādi, delegācijas, kuras vēlējās nodrošināt tūlītēju pieaugušā aizsardzību, centās noteikt uzdevumu iestādēm, kurām ir šajā Konvencijā paredzētā jurisdikcija, izbeigt vai mainīt saskaņā ar 15. pantu pieaugušā piešķirtās pilnvaras.

<sup>73</sup> Pieņemts ar 11 pret 7 balsīm, 4 atturoties, skatīt Protokolu Nr. 6 un Nr. 82.

<sup>74</sup> To mainīšana var nozīmēt, piemēram, uzraudzības noteikšanu pilnvarotajai personai.



16. pants ir šo divu uzskatu saskaņojums.<sup>75</sup> Vispirms tajā ir noteikts, kādos gadījumos tiesības, kas izriet no pilnvaras, tiks grozītas vai izbeigtas. Tas ir tikai tad, "ja tās nav īstenotas pietiekami, lai garantētu pieaugušā personas vai īpašuma aizsardzību". Tas ļauj izvairīties no riska, ka pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas iestādes varētu aizstāt aizsardzību ar saviem tiesību aktiem, nevis tiem, kurus vēlējies izmantot pieaugušais. Tām vispirms būs jāpierāda, ka pilnvarotā persona šīs pilnvaras ir izmantojusi slikti vai neatbilstoši. Otrkārt, lai izbeigtu vai grozītu šīs pilnvaras, kompetentajai iestādei tiks lūgts, ciktāl tas ir iespējams, ņemt vērā 15. pantā noteiktos tiesību aktus, citiem vārdiem sakot, tiesību aktus, kas regulē pilnvaru rīcībnespējas gadījumā un kurus var būt izvēlējis pieaugušais. Bija īpaša nepieciešamība pēc šī noteikuma gadījumos, kad kompetentās iestādes tiesību akti neatzīst pilnvaru rīcībnespējas gadījumā.

## 17. pants (Trešo pušu aizsardzība)

**109** 17. pants tiešā veidā ir aizgūts no Konvencijas par bērnu aizsardzību 19. panta, un tā mērķis ir aizsargāt trešo personu, kura godprātīgi ir saskārusies ar "kādu citu personu, kura saskaņā ar darījuma noslēgšanas valsts tiesību aktiem varētu būt tiesīga rīkoties kā pieaugušā likumiskais aizbildnis". Akta derīgums tiek saglabāts, un trešā puse ir aizsargāta no jebkādas atbildības, kas izriet no šīs kļūdas "ja vien trešā persona nezināja vai tai nebūtu vajadzējis zināt, ka šādu rīcībnespēju reglamentē [tiesību akti, kurus piemēro saskaņā ar šīs nodaļas noteikumiem]". Tāpēc tā rīkojas labā ticībā, ko pastiprina rūpības pienākums, kas tiek pieprasīts no trešās personas.<sup>76</sup>

Šo tekstu tāpat var piemērot gadījumā, ja spēja rīkoties kā pārstāvim ir piešķirta ar aizsardzības pasākumu, kā arī tad, ja tā ir pieaugušā brīvprātīgas rīcības rezultāts.

Tie akti, kuru derīgumu nav iespējams apstrīdēt, pamatojoties uz defektu pilnvarā rīkoties kā pieaugušā šķietamajam pārstāvim un attiecībā uz kuru trešās puses atbildība nevar rasties, ir jātraktē ļoti plaši. Tās var būt gan darbības saistībā ar īpašumu, piemēram, bankiera veikta finanšu līdzekļu nodošana pieaugušā pārstāvim, vai saistītas ar medicīniskām manipulācijām, piemēram, ķirurģiskām operācijām vai medicīnisku ārstēšanu, kuras īsteno pēc attiecīgā šķietamā pārstāvja pieprasījuma.<sup>77</sup>

**110** Tekstu piemēro tikai tādā gadījumā, ja trešā persona ir strādājusi ar šķietamo pārstāvi. To nepiemēro, ja trešā puse ir strādājusi ar pieaugušo pašu, ignorējot faktu, ka tai ir atņemtas pilnvaras rīkoties. Skaidrojums šai nepilnībai ir tāds, ka uz situāciju attiecas 11. pants *1980. gada 19. jūnija Romas Konvencijā par līgumsaistībām piemērojamiem tiesību aktiem*, kuras dalībvalstis ir arī Eiropas Savienības valstis, un tāpēc bija prātīgi izvairīties no iespējam konvenciju kolīzijām.<sup>78</sup> Tādējādi šo situāciju reglamentēs Romas konvencijas 11. pants

<sup>75</sup> To pierādīja balsojums pēc priekšlikumu Nr. 50 un Nr. 55 izskatīšanas, kuros sastapās pretēji uzskati. Skatīt Protokolu Nr. 7 un Nr. 103, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 272. lpp.]. Otrajā lasījumā iesniegtie priekšlikumi bija mēģinājums apšaubīt šo saskaņošanu, aizstājot divdabi "ieviešot" ar vārdiem "ņemot vērā" (darba dokuments Nr. 93) vai pretēji, svītrojot 16. panta otro teikumu (darba dokuments Nr. 94). Visi šie priekšlikumi tika noraidīti (skatīt Protokolu Nr. 16 un Nr. 21), [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 330. lpp.].

<sup>76</sup> Skatīt skaidrojumus, kas ir izklāstīti Paskaidrojošajā ziņojumā par Konvenciju par bērnu aizsardzību, Nr. 111 līdz Nr. 114.

<sup>77</sup> Šo punktu pieņēma Īpašā komisija. Diplomātiskā komisija atkārtoti neapsrieda 17. pantu, izņemot nelielus redakcionālus labojumus (Protokols Nr. 7 un Nr. 17–23), [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 267. lpp.].

<sup>78</sup> Romas Konvencijas 11. pants paredz: "starp vienā un tajā pašā valstī esošām personām noslēgta

attiecībā uz tās dalībvalstīm un attiecībā uz citām valstīm – šo valstu iekšējie tiesību akti.

## 18. pants (Kolīziju normu vispārējais raksturs)

- 111** Šis pants ir bieži atrodams Hāgas konvencijās par tiesību normu kolīzijām. Taču tas nerod pielietojumu, kad Konvencija tieši atsaucas – piemēram, 14. pantā – uz līgumslēdzējas valsts tiesību aktiem.

## 19. pants (Atgriezeniskās norādes nepiemērojamība)

- 112** Šajā pantā, kas tradicionāli ir atrodams Hāgas konvencijās par tiesību normu kolīzijām, ir noteikts princips, ka atgriezeniskā norāde (*renvoi*) netiek piemērota.

Pretstatā Konvencijas par bērnu aizsardzību 21. pantā nav ietverts noteikums, kas reglamentētu kolīzijas starp tiesību aktu sistēmu izvēli. Šis noteikums bija pamatojams gadījumā, ja šīs Konvencijas paredzētā vecāku atbildība izrietētu no pašiem tiesību aktiem. Bija lietderīgi izvairīties no situācijas, kurā Konvencijas pretrunā esošs noteikums apvienojumā ar *renvoi* (atgriezeniskās norādes) nepiemērojamību, varētu radīt vecāku atbildības harmoniska regulējuma apdraudējumu, kas izrietētu no valstu, kuras nav līgumslēdzējas valstis un kurām ir vistiešākā saistība ar situāciju, normu kolīzijas konsekvences. Pieaugušo aizsardzības gadījumā šis piesardzības pasākums nebija nepieciešams, jo Konvencija neparedz nekādu kolīziju noteikumu, kas ir saistīts ar *ex lege* pieaugušā pārstāvību (salīdzināt ar iepriekšējo, Nr. 90).

## 20. pants (Obligātie tiesību akti)

- 113** Attiecībā uz valsts obligātajiem tiesību aktiem,<sup>79</sup> pamatojoties uz kuriem ir jānodrošina pieaugušā aizsardzība, tika paredzēts izņēmums, īpaši domājot par medicīnas jomu. Konkrētāk, tas bija kā pretsvars pieaugušajam dotajai iespējai izvēlēties attiecībā uz viņa pārstāvības pilnvarām piemērojamos tiesību aktus. Nīderlandes delegācija kā piemēru minēja Nīderlandes tiesību aktus, kurus tā uzskata par obligātajiem tiesību aktiem, kuros ir minētas īpašas pieaugušā pārstāvības formas saistībā ar medicīniskajiem jautājumiem, kuros var būt atkāpes no aizbildnības un aizgādnības vispārējām tiesību normām. Attiecīgi tieši laulātais ir tas, kas pārstāv pacientu saistībā ar viņa ievietošanu psihiatriskajā slimnīcā vai geriatriskajā klīnikā, neņemot vērā faktu, ka šim pacientam ir aizbildnis vai aizgādnis. Tās pašas normas nosaka, ka pārstāvim ir jāiegūst pilnvarojums pirms pieaugušā ievietošanas slimnīcā. Izslēdzot obligātos tiesību aktus, Komisija vēlējās ļaut valstīm, kuras ir izdevušas šādus noteikumus, tos īstenot savā teritorijā, pat ja pieaugušā aizsardzība ir bijusi noteikta saskaņā ar citiem tiesību aktiem. Lai gan sesijas beigās Komisija svītvoja atsauci uz medicīnas jomu, lai nodrošinātu atbilstību jau norādīto vispārīgo lēmumu (sk. iepriekš 42. noteikumu), attiecībā uz medicīnas jautājumiem bieži vien tiks

---

*līguma gadījumā fiziskā persona, kura būtu rīcībspējīga saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem, var atsaukties uz savu rīcībnespēju, kas izriet no citas valsts tiesību aktiem, vienīgi tādā gadījumā, ja otra nolīguma puse līguma noslēgšanas laikā zināja par šo rīcībnespēju vai neuzmanības dēļ nezināja par to".*

<sup>79</sup> Franču izteiciens *lois de police* netika izmantots, lai gan tekstā lietotais tā pārfrāzējums ("noteikumi... kur šādu noteikumu piemērošana ir obligāta, neatkarīgi no tā, kādi tiesību akti citkārt tiktu piemēroti") ļoti precīzi atbilst tā definīcijai. Atsevišķas delegācijas norādīja, ka tām radās grūtības iztulkot šo izteicienu.

piemērots 20. pants, un tam vajadzētu nodrošināt iespēju risināt lielāko daļu problēmu, ar kurām sastopas šajā jomā pārrunu laikā.

Viena delegācija būtu vēlējusies, lai ikviena līgumslēdzēja valsts izveidotu sarakstu ar tās noteikumiem, kurus tā uzskata par obligātiem, lai citas līgumslēdzējas valstis varētu tos ievērot ciktāl iespējams, ja runa ir par aizsardzības pasākumiem, kuri ietilpst to piekritībā un kurus ir paredzēt īstenot citā valstī. Šis priekšlikums tika atlikts malā, ņemot vērā tā īstenošanas problēmas.

## 21. pants (Valsts politika)

- 114** Šis pants atkārtoti parasto noteikumu Hāgas konvencijās par valsts politikas izņēmumu. Provizorisks projektā ietverta atsauci uz pieaugušā interesēm svītrotā. Ir novērots, ka vārdkopa "bērna intereses" ir atrodama Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijā par bērna tiesībām, bet nav salīdzināmu starptautisko publisko tiesību teksta attiecībā uz pieaugušajiem.<sup>80</sup>

## IV NODAĻA. ATZĪŠANA UN IZPILDE

- 115** Šī nodaļa ir ļoti līdzīga atbilstīgajai Konvencijas par bērnu aizsardzību nodaļai.<sup>81</sup> Tieši tāpat tā nošķir atzīšanu (22.–24. pants), izpildāmības pasludināšanu un reģistrēšanu izpildes nolūkā (25. un 26. pants), un visbeidzot izpildi (27. pants).

## 22. pants (Atzīšana un atzīšanas atteikšanas pamatojums)

### 1. punkts

- 116** Šajā punktā ir noteikts atzīšanas princips pēc likuma katrā līgumslēdzējā valstī par citā līgumslēdzējā valstī veiktu pasākumu atzīšanu.<sup>82</sup> Atzīšanas priekšmets ir pasākums, tāds kāds tas pastāv tā īstenošanas līgumslēdzējā valstī, tostarp saistībā ar pieaugušajam atņemtās juridiskās rīcībspējas atjaunošanu. Tāpat būtu jāatzīst pārstāvības pilnvaru atzīšanu, ko piešķir saskaņā ar pasākumu, vai ar pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts uzraudzības starpniecību.

Atzīšana saskaņā ar tiesību aktiem nozīme, ka nebūs jāuzsāk tiesas process, lai panāktu šādu atzīšanu, ja vien persona, kura atsauca uz pasākumu, neveic nekādas darbības saistībā ar to izpildi. Tā puse, pret kuru pasākums ir piemērots, piemēram, tiesvedības laikā, uzstāj uz 2. punktā minētā neatzīšanas pamata. Šī tomēr Konvencija neizslēdz profilaktiskus pasākumus, ierobežotu pasākuma atzīšanu vai neatzīšanu (skatīt turpmāk 23. pantu).

- 117** Lai pasākums tiktu atzīts, nepārprotami ir jāpierāda tā īstenošanas fakts. Par šādu pierādījumu parasti kalpo rakstveidā noformēts dokuments, kas nācis no tā izcelsmes vietas valsts kompetentās iestādes un kurā ir ietverts tās pieņemtais

<sup>80</sup> Skatīt diskusiju un piezīmi Protokolos Nr. 7 un Nr. 74–89, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 270–271. lpp.].

<sup>81</sup> Tādējādi šajā ziņojumā būs atkārtotas dažas 1996. gada konvencijas daļas. Tas pats attiecināms uz arī uz nākamo nodaļu.

<sup>82</sup> Saistībā ar līgumslēdzējā valstī citas valsts, kas nav līgumslēdzēja valsts, veikto pasākumu atzīšanu, uz to attiecas katras līgumslēdzējas valsts tiesību akti.



lēmums. Tomēr steidzamības gadījumos var būt arī tā, ka pasākums tiek noklausīts pa telefonu un pierakstīts datnē ar roku rakstiskas piezīmes veidā. Lai izvairītos no jebkādiem birokrātiska rakstura šķēršļiem, Konvencijā nebija noteikts, ka atzīšanas pakārtošanu apliecina ar rakstisku dokumentu, ko datē un paraksta izcelsmes vietas iestāde. Rezultātā, piemēram, telefaksa vai e-pasta vēstule var būt par pasākuma pierādījumu, ar nolūku nodrošināt tā atzīšanu.

## 2. punkts

- 118** 2. punktā ir uzskaitīti iemesli, kuru dēļ atzīšanu var atteikt. Tie ir vienīgie iemesli, ar kuriem uzrunātā valsts ir tiesīga pamatot lēmumu par neatzīšanu. Jo īpaši uzrunātajai iestādei nav atļauts pārskatīt tiesību aktus, kurus piemērojuši izcelsmes vietas iestāde. Turklāt jāatzīmē, ka 2. punkts pieļauj atzīšanas atteikumu, bet to neuzliek par obligātu.

### *a) apakšpunkts*

- 119** Atzīšanu tomēr var atteikt, ja pasākumu veica iestāde, kuras jurisdikcija nebija balstīta vai nebija saskaņā ar kādu no II nodaļā minētajiem pamatojumiem. Atsauce uz izcelsmes vietas iestādes piekritību, kas ir saskaņā ar šīs Konvencijas II nodaļu, ir saprotama, ja to salīdzina ar šīs Konvencijas 2. panta 2. punktu. Konvencija attiecas uz pasākumiem, kas ir veikti, kad pieaugušais vēl nebija pilngadīgs, un jādodomā, ka saskaņā ar citām jurisdikcijas normām, nevis šajā Konvencijā minētajām. Pasākumu atzīšanu var atteikt, ja šīs jurisdikcijas normas neatbilst šajā Konvencijā minētajām. Ja pasākums saistībā ar personu, kas attiecīgajā brīdī bija nepilngadīgs bērns, ir veikts saskaņā ar 1996. gada Konvenciju, tad pastāv iespēja, ka tiks atteikta tā atzīšana, ja pasākumi ir veikti saskaņā ar 1996. gada Konvencijā minēto piekritības normu (piemēram, 10. pantā paredzētā juridiskā nošķiršana), bet ne Konvencijā par pieaugušo aizsardzību (salīdzināt ar iepriekšējo, Nr. 15, 16. piezīmi).

a) apakšpunkts paredz, ka lūgumu izteikušajai iestādei atzīšanas nolūkā ir tiesības pārbaudīt izcelsmes vietas iestādes jurisdikciju. Tomēr, veicot šo pārbaudi, tai ir saistoši konstatētie fakti, uz kuriem izcelsmes vietas iestāde ir balstījusi savu jurisdikciju (skatīt turpmāk 24. pantu).

### *b) apakšpunkts*

- 120** Atzīšanas atteikums ir iespējams (atskaitot steidzamības gadījumus), ja pasākums ir veikts atbilstoši tiesas vai administratīviem procesiem, nedodot pieaugušajam iespēju tikt uzklausītam un pārkāpjot lūguma saņēmējas valsts procedūras pamatprincipus. Šis atteikuma iemesls netieši nenozīmē, ka katrā konkrētajā gadījumā pieaugušais ir jāuzklausā. Var būt tā, ka šāda noklausīšanās ir pret viņa interesēm, un attiecībā uz pieaugušo šī procedūra jāpiemēro vienīgi izņēmuma kārtā. Saistībā ar šo punktu nav pamata nošķirt to vai pasākums ir veikts notikušas tiesvedības, vai administratīvas procedūras ietvaros. Tas veido īpašu noteikumu par procesuālo valsts politiku. To nepiemēro steidzamības gadījumos, kur tiesību aktos paredzētā kārtība ir jāinterpretē daudz elastīgāk.

## c) apakšpunkts

- 121** Teksts paredz manifesta nesavienojamību ar lūguma saņēmēja valsts politiku kā pamatu neatzīšanai. Saskaņotības nodrošināšanai ar 20. pantu tekstā ir ietverta arī nesavienojamība ar tās obligātajām tiesību normām, kurai ir izteikts lūgums.<sup>83</sup>

## d) apakšpunkts

- 122** Šajā punktā, kura formulējums ir tuvs Briseles un Lugāno konvenciju 27. panta 5. punktā atrodamajam,<sup>84</sup> ir paredzēta konflikta hipotēze starp līgumslēdzējā valstī veikto atzīstamo pasākumu un valstī, kas nav līgumslēdzēja valsts un kurai ir Konvencijas 5. līdz 9. punktā paredzētā jurisdikcija, citu vēlāk īstenotu pasākumu, atbilstoši lūguma saņēmēja valsts atzīšanas prasībām. Šādā gadījumā, ja divi pasākumi ir nesaderīgi, tad priekšroka tiks dota otrajam – nesenākajam, ko veikusi iestāde, kas ir tuvāk pieaugušajam un atrodas labākās pozīcijās, lai novērtētu pieaugušā intereses.

Šī priekšroka pasākumiem, kas ir veikti vēlāk trešajā valstī, paredz, ka pēdējai no minētajām valstīm ir jurisdikcija saskaņā ar Konvencijas 5. līdz 9. pantu. Tādējādi tā ir plašāka nekā Konvencijā par bērnu aizsardzību minētā, kur tā aprobežojās ar pasākumiem, kurus veikusi bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestāde trešajā valstī, kas nav līgumslēdzēja valsts.

## e) apakšpunkts

- 123** Šis pēdējais atteikuma iemesls sasaucas 33. pantu (sk. turpmāk), kas nosaka obligātu apspriedes procedūru pirms pieaugušā ievietošanas kādā iestādē citā līgumslēdzējā valstī. 22. panta 2. punkta e) apakšpunkts izvairās skart valsti, kurā paredzēts īstenot ievietošanu kādā iestādē, saskaroties ar *fait accompli* (notikušu faktu), un pilnvaro to atteikt atzīšanu, ja nav ievērota apspriedes procedūra.

## 23. pants (Profilaktiskie pasākumi atzīšanai vai neatzīšanai)

- 124** Tā kā atzīšana notiek, pamatojoties uz normatīvajiem aktiem, tad tikai tad, kad pasākums ir piemērots valstī, tiesa lems par iespējamām domstarpībām par pamatojuma esamību neatzīšanai. Šis datums var būt pārāk vēlu, un ieinteresētajai personai var būt likumīga interese – negaidot – kļūdēt jebkuras šaubas, kuras var pastāvēt par šāda neatzīšanas iemesla pastāvēšanu.

Teksts ierobežo profilaktisko pasākumu pieņemamību *pasākumu* atzīšanai vai neatzīšanai. Tas neparedz šādu rīcību nolūkā pieņemt lēmumu par, piemēram, jautājumu par pilnvaras derīgumu vai anulēšanu rīcībnespējas iestāšanās

<sup>83</sup> Vairāki delegāti norādīja, ka šāda pievienošana būtu bezjēdzīga un ka atzīšanas posmā izņemšana no sabiedriskās kārtības bija pietiekama, lai panāktu vēlamu rezultātu, jo īpaši, lai atteiktos atzīt medicīnisku pasākumu, kas ir pretrunā ar lūgumu saņēmušās valsts obligātajiem tiesību aktiem (skatīt diskusiju protokolā Nr. 7 un Nr. 126–142), [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 273. - 274. lpp.].

<sup>84</sup> Atšķirība ir tajā, ka šīs konvencijas zināmu priekšrocību dod *agrāk* pieņemtam lēmumam valstī, kas nav līgumslēdzēja valsts, un ļauj ievērot apstākļus, kas ir nepieciešami tā atzīšanai lūguma saņēmējā valstī, jo pirmā lēmuma *res judicata* (izlemtas lietas) statuss liedz atzīt vēlāku lēmumu, kas ar to nav savienojams. 2Savukārt šajā Konvencijā priekšroka tiks dota pasākumam, kas ir veikts vēlāk trešajā valstī, kas nav līgumslēdzēja valsts, jo, ņemot vērā 10. panta 2. punkta, 11. panta 2. punkta un 12. panta būtību, īstenotos pasākumus vienmēr grozīs vai aizstās tā iestāde, kurai ir šajā Konvencijā paredzētā jurisdikcija.

gadījumā.

Konvencija ļauj lūguma saņēmējas valsts tiesību aktiem noteikt šo profilaktisko pasākumu procedūru. Šī procedūra nebūt nav balstīta uz procedūru, ar kuru vēlas panākt lēmuma pieņemšanu izpildāmību, un Konvencija to neuzliek par pienākumu, kā tas ir attiecībā uz izpildāmības pasludināšanu kā "vienkāršu un ātru" procedūru (25. panta 2. punkts). Patiesi, izpildāmības pasludināšanas procedūra starptautiskajā konvencijā paredzēja nodrošināt sava veida nolēmumu brīvu apriti, kurai būtu jābūt ātrai un bieži vien neapstrīdamai jau tās pirmajā posmā.<sup>85</sup> No otras puses, profilaktiskajiem pasākumiem ir tendence momentāni izraisīt strīdu un kā tas ir saistībā ar pasākuma starptautisko regularitāti un gadījumā, kad notiek rīcība, lai pasākumu neatzītu, paralizēt tās brīvo apriti. Loģiski, ka šādi strīdi ietvers pilnīgu to izskatīšanu, kas parasti aizņems vairāk laika nekā paātrinātā izpildāmības pasludināšanas procedūra.

## 24. pants (Jurisdikcijas konstatētie fakti)

**125** Kā tas jau tika norādīts saistībā ar 22. panta 2. punkta a) apakšpunktu (sk. iepriekš 119. noteikumu), lūguma saņēmējai valstij ir saistības ar konstatētajiem faktiem, uz kuriem izcelsmes vietas iestāde balsta savu jurisdikciju. Ja, piemēram, izcelsmes vietas iestāde ir pieņēmusi lēmumu kompetencē kā pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestāde, tad lūguma saņēmēja valsts iestāde nevarēs pārbaudīt faktus, ar kuriem izcelsmes vietas iestāde ir pamatojusi tās pastāvīgās dzīvesvietas novērtējumu. Līdzīgi arī gadījumā, ja jurisdikcija ir balstīta uz izcelsmes vietas iestādes veiktu iepriekšēju pieaugušā interešu novērtēšanu,<sup>86</sup> šis novērtējums ir saistošs lūguma saņēmēja valsts iestādei. Šis noteikums ir atrodams arī citās konvencijās.<sup>87</sup>

## 25. pants (Izpildāmības pasludināšana)

**126** Šajā pantā ir paredzēts gadījums, kurā līgumslēdzējā valstī veikti un tajā izpildāmi pasākumi, ir jāizpilda citā līgumslēdzējā valstī. Ja tas tā nav, tad ar 22. pantu – citiem vārdiem sakot, atzīšanu – ir pietiekami, lai atļautu pasākumus, lai tiem būtu tiesiskas sekas. Piemēram, pilnvaras, kas ir piešķirtas likumīgajam pārstāvim ar pasākumu, kas ir veikts līgumslēdzējā valstī, šim pārstāvim ļaus, ja nav kāda neatzišanas iemesla, noslēgt darījumus pieaugušā vārdā citā valstī, kur darījumi attiecas uz pieaugušā personas vai īpašuma aizsardzību. Taču, ja pasākumam ir nepieciešama izpilde, piemēram, īpašuma piespiedu pārdošana, tad uz pasākumu attieksies otrās valsts izpildāmības pasludināšana, vai saskaņā ar procedūru, kuru piemēro atsevišķās valstīs – reģistrācija ieviešanas nolūkā.

25. panta 1. punkts atsaucas uz šo nepieciešamību, un tajā ir minēts, ka procedūra tiks uzsākta lūguma saņēmēja valstī "pēc vienas ieinteresētās personas lūguma,... ievērojot procedūru, kas paredzēta minētās [pieprasījuma saņēmējas] valsts tiesību aktos." Jēdzienam *requête* nedrīkst piešķirt precīzu procesuālo nozīmi, kāda tam ir Francijas juridiskajā terminoloģijā kā *ex parte* (vienpusējas kārtības) tiesvedības pirmajam solim, jo teksts saistībā ar lūguma

<sup>85</sup> Sk. noregulējuma procedūru, ko ieviesa Briseles un Lugāno Konvencijas, 31. pantu un turpmākos pantus.

<sup>86</sup> Sk. 7. panta 1. punktu, 8. panta 1. punktu un 13. panta 2. punktu.

<sup>87</sup> Sk. 9. pantu, *Hāgas 1973. gada 2. oktobra Konvenciju par nolēmumu, kas attiecas uz uzturēšanas saistībām, atzīšanu un izpildi*; 28. panta 2. punkts, Briseles un Lugāno konvencijas

saņēmējas valsts tiesību aktos noteikto procedūru, nebija vērsti uz to, kā tas bija Briseles Konvencijas gadījumā, lai pieņemtu nostāju par rīcības procedūru.

2. pants aprobežojas ar nosacījumu, ka lūguma saņēmēja valsts piemēros "vienkāršu un ātru procedūru", bet paredz valstij pilnīgu brīvību attiecībā uz līdzekļiem, lai to sasniegtu, un neatrisina prasību par termiņa ievērošanu. Tādējādi tas ir *lex imperfecta*.

3. punktā līdzīgi kā Briseles Konvencijas 34. panta 2. punktā ir noteikts, ka izpildāmības pasludināšanu vai reģistrāciju var atteikt, pamatojoties uz kādu no 22. panta 2. punktā minētajiem iemesliem.

## 26. pants (Aizliegums apstrīdēt pēc būtības)

**127** Aizliegums apstrīdēt pēc būtības ir standarta klauzula konvencijās par nolēmumu atzīšanu un izpildi. Tā attiecas uz atzīšanu, kā arī izpildāmības vai reģistrēšanas pasludināšanu.

## 27. pants (Izpilde)

**128** Šajā pantā, kas ir identisks Konvencijas par bērnu aizsardzību 28. pantam, ir noteikts princips, ka līgumslēdzējā valstī veiktie pasākumi, kas ir pasludināti par izpildāmu citā, "pēdējā minētajā valstī ir jāizpilda tā, it kā tos būtu veikušas šīs valsts iestādes". Šī ir sava veida pasākuma "naturalizācija" līgumslēdzējā valstī, kur tas ir jāīsteno. Lūguma saņēmējas valsts iestādes tādējādi varēs saglabāt ārvalstīs īstenotos ieviešanas iestādē pasākumus gadījumos, ja tām būs piešķirtas pilnvaras tā rīkoties attiecībā uz savas valsts veiktajiem pasākumiem, piemēram, ja pieaugušais atsakās tām pakļauties.

Šis risinājums ir nostiprināts panta otrajā teikumā, norādot, ka izpildi veic "saskaņā ar lūguma saņēmējas valsts tiesību aktiem un tādā apjomā, kā tas paredzēts šādos tiesību aktos".

Piemēram, ja pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas iestāde vietējo sociālo iestāžu uzraudzībā ir iecēlusi aizbildni, un, ja vēlāk pieaugušais tiek pārvests uz citu līgumslēdzēju valsti, tad otrās valsts nolēmums par pirmajā pieņemto lēmumu būs iespējams īstenot vienīgi tad, ja otrās valsts iestādēm saskaņā ar šīs valsts tiesību aktiem ir tiesības veikt uzraudzības pasākumus, kuri tika uzticēti pirmās valsts sociālajām iestādēm. Ja lēmums ir negatīvs, tad otrās valsts iestādēm, vēlams pēc apspriešanās ar pirmās valsts iestādēm, ir jāpielāgo pirmās valsts pieņemtie lēmumi vai tie jāgroza saskaņā ar 5. panta 2. punktu.

Saistībā ar šī punkta piemērošanu attiecībā uz pieaugušajiem Īpašās komisijas konsultāciju laikā tika izteiktas zināmas bažas. Tika minēti no valsts noteiktajiem ierobežojumiem izrietošie pilsoniskās brīvības pārkāpumi. Tāpat arī bija bažas attiecībā uz šā noteikuma finansiālajām sekām, ja tā rezultātā valstij, kurā pieaugušais atrodas, būtu pienākums uzņemt atbildību par hospitalizācijas vai ieviešanas kādā iestādē izdevumiem, kuri izriet no citas valsts iestāžu veiktās pasākumu īstenošanas. Šis bažas kļiedēja konstatējums, ka 27. pantu šeit piemēroja tikai, lai izpildītu pasākumu tā privāttiesību kontekstā.

## V NODAĻA. SADARBĪBA

**129** Šī nodaļa arī ļoti cieši pieturas pie attiecīgās Konvencijas par bērnu aizsardzību nodaļas. Tādējādi Konvencija paredz, ka katrā centrālās iestādes līgumslēdzējā valstī ir jābūt institūcijai, kura ir tāds kā centrmezgls, ar kuru var sazināties citu līgumslēdzēju valstu iestādes un kura spēj atbildēt uz to pieprasījumiem (28.–30. pants). Paralēli lomai, kas ir piešķirta centrālajai iestādei, Konvencija arī paredz samērā plašas saziņas un tiešo pieprasījumu iespējas informācijas saņemšanai dažādu līgumslēdzēju valstu starpā, kuras ir aicinātas veikt aizsardzības pasākumus (31.–35. pants), kā arī rast iespēju to starpā noslēgt vienošanās, kas atvieglotu šādu sadarbību (37. pants). 36. pants nosaka, ka katra centrālā iestāde principā pati sedz savus izdevumus.

### 28. pants (Centrālās iestādes izveide)

**130** Šis pants nosaka, ka līgumslēdzējām valstīm ir jānorīko centrālā iestāde, kas atbildēs par tai Komisijas uzlikto pienākumu īstenošanu, un jāparedz iespēja deleģēt vairākas centrālās iestādes valstīs ar vairākām tiesību sistēmām. Tas atkārtoti Konvencijas par bērnu aizsardzību 29. pantu, un kas pats savukārt ir izstrādāts, par paraugu ņemot 1980. gada 25. oktobra un 1993. gada 29. maija konvencijas 6. pantu.

### 29. pants (Vispārējs sadarbības pienākums)

**131** Centrālo iestāžu galvenais uzdevums ir nodrošināt sadarbību un sniegt informāciju. Pēc pieprasījuma iesniedzamā informācija būs balstīta uz spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un attiecīgajā valstī pieejamajiem pakalpojumiem pieaugušā aizsardzībai.

### 30. pants (Saziņa, lokalizācija)

**132** Šajā pantā ir uzskaitīt konkrēti centrālās iestādes uzdevumi. Pirmais no šiem uzdevumiem ir "izmantojot visus pieejamos līdzekļus, veicināt saziņu kompetento iestāžu starpā gadījumos, uz ko attiecas Konvencija". Izmantotie līdzekļi var būt elektroniski. Šī piebilde tika minēta tekstā, kas tika pieņemts pirmajā lasījumā. Tā tika svītrotā (bet ne noraidīta) otrajā lasījumā pēc Ķīnas pieprasījuma, kura baidījās, ka šāds precizējums var nepareizi tikt interpretēts jaunattīstības valstīs.<sup>88</sup>

Komisija nepiekrīt iekļaut citu centrālās iestādes uzdevumu starpā pienākumu atbildēt uz informācijas pieprasījumiem no citu līgumslēdzēju valstu iestādēm par pasākumiem, kuri varētu būt piemēroti pieaugušajam. Tāpat arī tā nevēlējās tekstā minēt iespēju līgumslēdzēju valstu iestādēm ar to centrālo iestāžu piekrišanu sazināties tieši savā starpā.<sup>89</sup> Šie precizējumi šķita bezjēdzīgi, jo Konvencijā nebija nekas minēts par tiešu saziņu starp necentrālajām iestādēm vai iespēju kādai no tām apšaubīt citas valsts centrālo iestādi.

<sup>88</sup> Skatīt darba dokumentu Nr. 66 un 104, protokols Nr. 13, Nr. 44–50, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 313. -314. lpp.] un protokolu Nr. 16, Nr. 23–44, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 330. -332. lpp.].

<sup>89</sup> Skatīt par šiem punktiem darba dokumentu Nr. 63, protokolu Nr. 8, Nr. 95–120, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 280. -282. lpp.].

Otrs uzdevums ir “pēc citas līgumslēdzējas valsts kompetentās iestādes lūguma sniegt palīdzību pieaugušā atrašanās vietas noteikšanā, ja ir ziņas, ka pieaugušais varētu atrasties lūguma saņēmējas valsts teritorijā un ka viņam varētu būt vajadzīga aizsardzība.” (30. panta *b*) punkts).

### 31. pants (Mediācija)

**133** Īpašās komisijas Provizoriskajā projektā līdzīgi kā Konvencijas par bērnu aizsardzību attiecīgajā tekstā citu centrālās iestādes pienākumu starpā, tāpat kā pienākums sniegt informāciju un noskaidrot pieaugušā atrašanās vietu (skatīt 30. pantu), bija ietverts arī pienākums “izmantojot mediāciju, saskaņošanu vai līdzīgus līdzekļus, veicināt savstarpēji pieņemamus risinājumus pieaugušā personas un īpašuma aizsardzībai gadījumos, uz ko attiecas Konvencija”. Pēc tam, kad pirmajā lasījumā pēc balsojuma ar nelielu balsu vairākumu, tas tika svītrots,<sup>90</sup> šis noteikums jau tika atkārtoti iekļauts otrajā lasījumā, tikai jau mērenākā formā, kura centrālajai iestādei neparedzēja nekādus obligātu pienākumus, vienīgi iesakot tai “veicināt” šos alternatīvos domstarpību izšķiršanas līdzekļus, vajadzības gadījumā piemērojot “citu institūciju iejaukšanos”.<sup>91</sup>

Uz jautājumu par to, starp kādiem cilvēkiem šie mediācijas pasākumi varētu tikt veikti, atbilde bija, ka tas varētu būt starp aizbildni un citām personām saistībā ar pieaugušā vai viņa īpašuma likteni, vai arī pieaugušā un par viņu atbildīgo starpā, lai mudinātu pieaugušo piekrist pasākumiem, kuri šķiet piemēroti viņa interesēm.

### 32. pants (Konkrētas informācijas pieprasījumi un sadarbība attiecībā uz konkrētu pieaugušo)

#### 1. punkts

**134** Šajā tekstā līgumslēdzējas valsts kompetentajai iestādei, ja tā plāno īstenot aizsardzības pasākumu, ir paredzētas tiesības jautāt jebkuras citas līgumslēdzējas valsts iestādei paziņot par to, ka tai informācija, kas ir būtiska pieaugušā aizsardzības nodrošināšanai. Lai gan tekstā tas nav nepārprotami noteikts, ir skaidrs, ka attiecīgās iestādes ir vienīgi valsts iestādes, kuras turklāt ir vienīgās, kurām Konvencijā ir paredzēta iespēja īstenot aizsardzības pasākumus, nevis apvienības un nevalstiskās organizācijas.

Iespēja pieprasīt informāciju par pieaugušo patiesi izrādīsies noderīga, ja pieaugušā pastāvīgā dzīvesvietas valsts tiek nomainīta uz citu valsti, kā arī gadījumos, ja ar aizsardzību nodarbojas valsts iestādes, kurām būs iespēja uzdot jautājumus pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādēm.

**135** Ir veikti daži piesardzības pasākumi, lai izvairītos no nekontrolētas informācijas vākšanas radītiem draudiem. Informācijas pieprasījums tiek apstiprināts tikai “ja tas vajadzīgs sakarā ar pieaugušā apstākļiem”. Tikai pieprasījuma iesniedzējas iestādes pašas ziņā ir tas, vai izvērtēt šos apstākļus un iemeslus attiecīgās informācijas pieprasīšanai, lai parādītu, ka tas ir izpildīts. Tādā pašā garā 35. pants aizliedz izteikt šādu lūgumu, ja tas pakļaus pieaugušā personu

<sup>90</sup> Skatīt protokolu Nr. 8 un Nr. 75–90, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 279. -280. lpp.].

<sup>91</sup> Darba dokuments Nr. 98, protokols Nr. 16 un Nr. 44–55, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 332. lpp.].



briesmām vai apdraudēs tā īpašumu, vai radīs nopietnus draudus pieaugušā ģimenes locekļa brīvībai vai dzīvībai. Tas pats 35. pants paredz simetrisku informācijas pārsūtīšanas aizliegumu attiecībā uz pieprasījušās iestādes pieprasīto informāciju, ja šāda pārsūtīšana varēt radīt draudus pašam pieaugušajam vai viņa ģimenes locekļiem.

Lai gan šajā tekstā tas nav minēts tik oficiāli, ir jāsaprot, ka lūguma saņēmējai valstij nav pienākuma sniegt tai pieprasīto informāciju. Tai vajadzētu būt savai rīcības brīvībai. Konvencija tai neuzliek par pienākumu rakstveidā pamatot savu lēmumu par atteikumu. Tāpat ir iespējams, ka tās tiesību akti neļauj tai apmierināt pieprasījumu pēc informācijas, it īpaši tad, ja šāda pieprasījuma izpilde pārkāptu tās tiesību normas saistībā ar konfidencialu saziņu ar profesijas pārstāvjiem.

## 2. punkts

- 136** 1. punkts ikvienai līgumslēdzējas valsts kompetentajai iestādei paredz iespēju vērsties pie jebkuras citas līgumslēdzējas valsts iestādes, lai tai lūgtu nepieciešamo informāciju. Šī piedāvājumu elastība var sniegt zināmu labumu, bet tā var arī būt par slogu vēlamās sadarbības funkcionēšanai, ja lūguma saņēmēja valsts nevar ērti identificēt pieprasījuma iesniedzēju iestādi un nevar izvērtēt tās tiesības sūtīt šādus pieprasījumus. Tādējādi 2. pants paredz iespēju līgumslēdzējai valstij iesniegt deklarāciju, saskaņā ar kuru atbilstoši 1. punktam veiktie lūgumi var tikt virzīti tikai ar tās centrālās iestādes starpniecību.

## 3. punkts

- 137** Šis punkts paredz savstarpēju palīdzību līgumslēdzēju valstu kompetento iestāžu starpā aizsardzības pasākumu īstenošanai. Šāda palīdzība bieži vien būs nepieciešama, jo īpaši gadījumā, ja pieaugušais tiek izņemts no ievietošanas attiecīgā iestādē, kas atrodas valstī, kas nav tā, kurā tika veikts ievietošanas pasākums.

## **33. pants (Pārrobežu ievietošanu kādā iestādē)**

- 138** Šis pants, kas jau tika minēts saistībā ar 22. panta 2. punkta e) apakšpunktu (sk. iepriekš 123. noteikumu), rada vienīgo procedūru saistībā ar Konvencijas paredzēto obligātu konsultēšanos. Tas notiek tikai tad, ja iestāde, kurai saskaņā ar 5.–8. pantu ir piekritība, apsver iespēju pieaugušo ievietot aprūpes iestādē vai citā aizsardzības institūcijā, un, ja šāda ievietošana notiek kādā citā līgumslēdzējā valstī. Šāda apspriešanās ļauj izvērtēt lūguma saņēmēja valsts iestādes lēmumu, kā arī ļauj šīm iestādēm savlaicīgi noteikt nosacījumus, saskaņā ar kādiem pieaugušais paliks lūguma saņēmējā valstī, jo īpaši nosacījumus saistībā ar attiecīgajā valstī spēkā esošajiem imigrācijas tiesību aktiem, vai pat izmaksu dalīšanu, ja tās ir saistītas ar ievietošanas iestādē procedūras īstenošanu.<sup>92</sup> Tekstā ir norādīts, ka apspriešanās notiks ar lūguma saņēmējas valsts centrālo iestādi vai kādu citu kompetento iestādi, un ka tā notiks, pārsūtot attiecīgajai iestādei ziņojumu par pieaugušo, norādot ierosinātās ievietošanas vai aprūpes pamatojumu.

---

<sup>92</sup> Sk. turpmāk pie 36. panta.

- 139** 33. panta 2. punkts centrālajai iestādei vai kādai citai lūguma saņēmējas valsts kompetentajai iestādei sniedz tiesības iebilst izvietojanas lēmumam. Tā ir būtiska atšķirība, salīdzinot ar līdzīgiem noteikumiem Konvencijā par bērnu aizsardzību, kuri nosaka, ka ievietošanas lēmumu iepriekš apstiprina lūguma saņēmēja valsts.<sup>93</sup>

Šīs apspriešanās procedūras neievērošana no sākuma tiek sodīta ar atteikšanos atzīt ievietošanas pasākumu (22. panta 2. punkta *e*) apakšpunkts, skatīt iepriekš).

### **34. pants (Nopietni apdraudēts pieaugušais)**

- 140** Šis pants attiecas uz situāciju, ja līgumslēdzēja valsts kompetentās iestādes, kuras ir veikušas vai gatavojas veikt nopietnam apdraudējumam (piemēram, slimība saistībā ar kuru nepieciešama nepārtraukta aprūpe; narkotikas, sektas ietekme) pakļauta pieaugušā aizsardzības pasākumus, ir informētas par pieaugušā dzīvesvietas maiņu vai viņa atrašanos citā līgumslēdzējā valstī. Šīm iestādēm tādā gadījumā ir pienākums informēt attiecīgās citas valsts iestādes par apdraudējumu un īstenotajiem vai plānotajiem pasākumiem. Šis ziņošanas pienākums arīdzan attiecas uz gadījumu, kurā pieaugušais atrodas valstī, kas nav līgumslēdzēja valsts.

Lai varētu pienācīgi darboties, šajā noteikumā ir pieņemts, ka pirmās valsts iestādes ir informētas par to, ka pieaugušais atrodas otrā valstī, kas praksē var ierobežot viņa sasniedzamību. Tomēr nekas neliedz pirmās valsts iestādēm pirmajām – gadījumā, ja pieaugušais ir atrodas līgumslēdzējā valstī – pieprasīt uzmeklēt personu saskaņā ar 30. panta *b*) punktu, un pēc tam pieprasīt sniegt informāciju saskaņā ar 34. pantu.

### **35. pants (Informācija, kas rada apdraudējumu pieaugušajam)**

- 141** Saistībā ar 32. pantu tika uzsvērts, ka šī informācijas pieprasīšana vai nosūtīšana var apdraudēt pieaugušā personu vai īpašumu, vai arī radīt nopietnus draudus pieaugušā ģimenes locekļa brīvībai vai dzīvībai. 35. pantā ir ņemtas vērā šīs piezīmes, un iestādei, kura uzskata, ka šāds risks pastāv, tiek uzdots nepieprasīt un nepārsūtīt attiecīgo informāciju.

### **36. pants (Izmaksas)**

- 142** Sadarbības mehānismu funkcionēšanai ir savas izmaksas, un 36. pantā ir paredzēts noteikums, kas ir identisks noteikumam Konvencijā par bērnu aizsardzību (38. pants) un kurš nedaudz atšķirīgā formā ir atrodams *1980. gada 25. oktobra Hāgas Konvencijā par bērnu nolaupišanas starptautiskās civiltiesiskajiem aspektiem* (26. pants), saskaņā ar ko līgumslēdzēju valstu centrālās un citas valsts iestādes pašas sedz savas izmaksas, kuras izriet no

<sup>93</sup> Pirmajā lasījumā tekstu pieņēma formulētu tieši tāpat kā Konvencijas par bērnu aizsardzību 33. pantā, bet vienīgi ar ļoti niecīgu balsu pārsvaru (ar 11 balsīm par un 10 pret, 2 atturoties), un dažas delegācijas aicināja to svītrot, uzskatot apstiprināšanas procedūru par pārāk apgrūtināšu, ja runa ir par nolīgumu starp izcelsmes vietas iestādēm un uzrunātās valsts uzņēmējas iestādi (sk. Darba dokumentu Nr. 57 un protokolu Nr. 9 un Nr. 1–29, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 282. -284. lpp.]). Diskusijas atsākās otrajā lasījumā, un panāktais kompromiss tika aizstāts ar iebildumu necelšanu pret viennozīmīgu, pozitīvu apstiprināšanu (darba dokuments Nr. 108, protokols Nr. 16 un Nr. 55–90, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 332. -335. lpp.]).



V nodaļas piemērošanas. Jēdziens "valsts iestādes" attiecas uz līgumslēdzēju valstu administratīvajām iestādēm, nevis tiesām. Tādējādi tiesas izdevumi un – plašākā nozīmē – tiesāšanās izmaksas, jo īpaši juristu pakalpojumu izmaksas, šajā pantā nav ietvertas. No otras puses, tas ietver – saprotami papildus iestāžu darbības fiksēto izmaksu pievienošanai – korespondences un pārsūtīšanas izmaksas, lai iegūtu daudzveidīgu informāciju par pieaugušā uzmeklēšanu, mediācijas un vienošanās nolīgumu organizēšanas izmaksas, kā arī citas valsts veikto pasākumu īstenošanas izmaksas.

Tomēr šajā rindkopā ir atzīts, ka valsts iestādēm ir saglabāta iespēja "noteikt pamatotu maksu par pakalpojumu sniegšanu", kas varētu būt, piemēram, par pieaugušā uzmeklēšanu, informācijas vai apliecību piegādāšanu. Izmantotie jēdzieni var likt uzskatīt, ka "uzspiešana" var būt pieprasījums atmaksāt radītās izmaksas vai izsniegt līdzekļus pat pirms pakalpojums ir sniegts, atkarībā no tā, kurš pieprasījums ir izteikts – ievērojot zināmu mērenību. Papildus tam 2. punkts līgumslēdzējai valstij paredz iespēju savā starpā noslēgt līgumus saistībā ar šo izmaksu sadalījumu.

### **37. pants (Nolīgumi starp līgumslēdzējām valstīm)**

**143** Šis pants, kas ir aizgūts no Konvencijas par bērnu aizsardzību (39. panta) un kura ekvivalents ir atrodams *1993. gada 29. maija Hāgas Konvencijas par bērnu aizsardzību un sadarbību starpvalstu adopcijas jautājumos* 39. panta 2. punktā, paredz iespēju līgumslēdzējām valstīm stāties savstarpējās līgumattiecībās, kas atvieglo nodaļas par sadarbību piemērošanu. Tie būtu tikai nolīgumi, kuri nostiprina sadarbību, ko paredz ar šo nodaļu, piemēram, padarot atsevišķus tās noteikumus par obligātiem, nevis atsevišķus nolīgumus, kuri nosaka tāds noteikumus, kas ir atšķirīgi no Konvencijas 49. pantā minētajiem (sk. tālāk, 160. un turpmākos noteikumus.).

## **VI NODAĻA. VISPĀRĪGI NOTEIKUMI**

### **38. pants (Starptautiska apliecība)**

**144** Komisija pārņēma un papildināja Konvencijas par bērnu aizsardzību 40. panta noteikumu, un uzlika par pienākumu personai, kurai ir uzticēta pieaugušā personas vai īpašuma aizsardzība, izsniegt apliecību, kurā būtu norādīts šīs personas statuss un tai piešķirtās pilnvaras. Taču Komisija nevēlējās uzlikt līgumslēdzējai valstij, kura nevēlas izsniegt šādu apliecību, to darīt. Tādējādi šādas apliecības izsniegšana ir brīvprātīga.

Šādas apliecības derīgums praktizējušiem juristiem ir skaidrs. Neatkarīgi no tā, vai ir iesaistīta pieaugušā persona, vai tās īpašums, praktizējošajiem speciālistiem ir nepieciešama drošības sajūta. Tika pausts uzskats, ka apliecība, kurai ir pierādījuma vērtība visās līgumslēdzējās valstīs, ļautu izvairīties kā no izmaksām, tā no domstarpībām.

Apliecībā ir tās minētas personas pilnvaras, kurai uzdots nodrošināt pieaugušā personas un īpašuma aizsardzību, nenodalot to, vai šī persona ir iecelta un pilnvaras tai ir piešķirtas saistībā ar aizsardzības pasākumu vai arī to veicis pieaugušais pats. Attiecīgā gadījumā šajā apliecībā noliedzošā manierē var būt norādītas pilnvaras, kuru personai nav. Piemēram, tajā var būt minēts, ka pieaugušā, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir Amerikas Savienotās Valstis,

likumīgajam pārstāvim nav tiesību pārvaldīt īpašumu, kas pieaugušajam pieder kādā citā valstī.

- 145** Atšķirībā no Konvencijas par bērnu aizsardzību 40. panta 38. pantā ir noteikts, ka apliecību var piegādāt vienīgi līgumslēdzējas valsts iestādes,<sup>94</sup> kurā aizsardzības pasākums ir īstenots vai apstiprinātas pārstāvības pilnvaras. Tādējādi pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādes atšķirībā no Konvencijā par bērnu aizsardzību pieņemtā risinājuma, nedrīkst izsniegt šo apliecību, ja tās nav īstenojušas aizsardzības pasākumus vai apstiprinājušas pilnvaru rīcībnespējas gadījumā. Šīm iestādēm nav paredzēts ieņemt centrālo vietu, kāda tām ir paredzēta Konvencijā par bērnu aizsardzību, un Komisija arīdzan nevēlējās palielināt apliecību skaitu vai veicināt apdraudējumu, ka tās varētu nonākt pretrunā viena ar otru.<sup>95</sup>
- 146** Pilnvaru apstiprināšanas koncepcijai būtu jākalpo par uzticamības garantiju, un tā jāskata tiesību sistēmu kontekstā, kurās ir paredzēta šāda apstiprināšana un tā ir nodota konkrētai iestādei – tiesai Kvebekā, administratīvai iestādei visur citur. Apstiprināšana atkarībā no formas un satura varētu būt aizsardzības pasākumus, kas ietilpst 3. panta piemērošanas jomā.<sup>95bis</sup> Tā ir paredzēta līdztekus terminam "aizsardzības pasākumi", lai izvairītos no neskaidrības, jo daudziem delegātiem "apstiprināšanas" koncepcija nebija pazīstama.<sup>95ter</sup> Saskaņā ar Konvenciju to var sniegt tikai kompetenta iestāde. Tomēr saskaņā ar 15. panta 2. punktu pieaugušais varētu savu pilnvarojumu būt izdevis saskaņā ar citiem tiesību aktiem, nevis tiem, saskaņā ar kuriem iestādēm ir jurisdikcija, ievērojot šo Konvenciju, un pārstāvim nebūtu jāliedz iespēja saņemt tam piešķirto pilnvaru apstiprinājumu, piemēram, tās valsts kompetentajā iestādē, kuras tiesību akti ir piemērojami šai pārstāvības pilnvarai.
- 147** Saskaņā ar 38. panta 2. punktu "apliecībā norādītais statuss un pilnvaras tiek uzskatītas par piešķirtām šai personai no apliecības izsniegšanas dienas, ja vien nav pierādījumu par pretējo." Tāpēc ikviena ieinteresētā puse

var iepazīties ar informāciju, kura parādās uz apliecības, bet, apstrīdēšanas gadījumā trešā puse ar visu pārliecību – šeit minēto pilnvaru robežās – var rīkoties attiecībā uz apliecībā norādīto personu. Pierādījuma spēks nedrīkst pārsniegt apliecības izdošanas datumu. Apliecība vēl negarantē, ka pilnvaras, kas toreiz pastāvēja, paliks spēkā arī turpmāk. Šis precizējums nozīmēja, ka bija iespējams iztikt bez tā, ka iestādei, kura izsniedz apliecību, ir pilnvara to atcelt, kā tas bija ierosināts.<sup>96</sup>

Darba grupa, kuru vadīja Francijas delegāte *Bauer* kundze, sagatavoja Komisijas apstiprināto apliecības paraugu (darba dokuments Nr. 90). Šī apliecība netika iestrādāta Konvencijā, lai atvieglotu turpmākos grozījumus. Tika nolemts, ka tā

<sup>94</sup> 3. punkts nosaka, ka katras līgumslēdzējas valsts ziņā ir tas, vai norīkot kompetentās iestādes šādu apliecību sagatavošanai.

<sup>95</sup> Šajā saistībā skatīt noraidīto Šveices delegācijas priekšlikumu, darba dokuments Nr. 59, protokols Nr. 10, Nr. 79, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 296. lpp.].

<sup>95bis</sup> Priekšsēdētājs piebilda, ka pats pārstāvības pilnvarojuma apstiprināšanas akts būtu uzskatāms par aizsardzības pasākumu, un tas, vai spēkā esamību apstiprinošs pasākums, būtu iekļauts 3. panta d) punktā, nav viennozīmīgi (sk. Protokolu Nr. 10, 75. un 79. punktu [ĪD komisijas process, 1999. gads, 296. lpp.]).

<sup>95ter</sup> Sk. darba dokumentu Nr. 77 un diskusiju protokolā Nr. 10, Nr. 51.-Nr. 81, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 294.-296. lpp.], un jo īpaši Nr. 74 [ID komisijas process 1999. gads, 296. lpp.] attiecībā uz skaidrojumu par Kanādas delegācijas ierosinājuma mērķi. Ierosinājumu apstiprināja ar 7 balsīm "par", 5 balsīm "pret" un 13 atturējās.

<sup>96</sup> Sk. darba dokumentu Nr. 59, Protokols Nr. 10, Nr. 55, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 294. lpp.].

tiks nosūtīta līgumslēdzējām valstīm un ka Pastāvīgais birojs ieteiks līgumslēdzējām valstīm to izmantot.

### 39. pants (Personas datu aizsardzība)

**148** Šis pants, kas ir identisks Konvencijas par bērnu aizsardzību 41. pantam, būtībā sakrīt ar 1993. gada 29. maija Konvencijas par adopciju 31. panta noteikumu.<sup>97</sup> Personas datu aizsardzība, it īpaši, ja tie ir datorizēti, ir visu mūsdienīgu valstu vispārīgs mērķis.

### 40. pants (Informācijas konfidencialitāte)

**149** Šis teksts paredz, ka iestādēm, kurām pārsūta informāciju, ir pienākums garantēt tās slepenību atbilstīgi savas valsts tiesību aktiem. Šīs prasība būs sīki jāuzrauga, elektroniskajai sūtīšanai attīstoties. Šis konfidencialitātes pienākums arī būs jāpiemēro tai iestādei, kas pārsūta informāciju, jo savā ziņā tā arī ir elektroniski pārraidītās informācijas saņēmēja.

### 41. pants (Atbrīvojums no legalizācijas prasības)

**150** Atbrīvojumu no legalizācijas prasības, kas jau ir iekļauts Konvencijā par bērnu aizsardzību, šeit attiecina uz visiem "dokumentiem, ko nosūta vai iesniedz saskaņā ar šo Konvenciju", proti, visu rakstiski sniegto informāciju, visiem tiesiskajiem un administratīvajiem lēmumiem, kā arī saskaņā ar 38. pantu izsniegtajām apliecībām.

### 42. pants (Iestāžu norīkošana)

**151** Šī panta nolūks ir atvieglot pantu praktisku pielietošanu, uz kuriem tas attiecas, ļaujot līgumslēdzējas valsts pieprasītājai iestādei zināt, pie kuras iestādes tai ir jāvēršas lūguma saņēmējā valstī, kad ir paredzēta piekritības nodošana piemērotākajai tiesai (8. pants) vai ievietošana kādā iestādē ārvalstīs (33. pants)<sup>98</sup>. Taču šī izraudzīšana ir līgumslēdzējām valstīm nav obligāta, jo saistībā ar iestāžu lielo daudzveidību un skaitu, kuru jurisdikciju citos apstākļos var atsaukt, nav iespējams sniegt pilnīgus sarakstus.

### 43. pants (Paziņošana par norīkošanu un deklarācijām)

**152** Šajā tekstā ir noteikts, kam ir jāpaziņo par saistībā ar Konvencijas piemērošanu veikto norīkošanu un deklarācijām. Tas parāda uzdevumu sadali starp Hāgas Konferences Pastāvīgo biroju un Konvencijas deponētāru. Atšķirībā no iepriekšējām konvencijām, šajā pantā ir noteikts, ka šāda paziņošana ir jāveic ne vēlāk kā ratifikācijas, atzīšanas vai Konvencijas apstiprināšanas dokumenta deponēšanas dienā vai arī Konvencijai pievienošanās brīdī. Šā noteikuma mērķis,

<sup>97</sup> Sk. par šo pantu *Parra-Aranguren* kunga ziņojumu, septiņpadsmitās sesijas norise, II sējums, 632. lpp.

<sup>98</sup> Faktiski 33. pants neparedz pieprasījuma adresēšanu, bet tikai nosaka, ka ir jāapspriežas ar ievietošanas kādā iestādē īstenošanas valsts iestādēm. 42. pants nepārprotami attiecas uz šo apspriešanos (sk. plenārsesijas protokolu Nr. 163.–167., [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 351. lpp.]).

kas izriet no Nīderlandes delegācijas priekšlikuma,<sup>99</sup> ir ļaut citām līgumslēdzējām valstīm ievērot nodaļā par sadarbību noteiktās saistības. Ja netiek ievēroti noteiktie laika termiņi, tad tas nenozīmē instrumenta deponēšanas nepieņemamību, bet nostiprina Pastāvīgā biroja pozīcijas attiecībā uz saistības nepildījušo valsti.

#### 44.–47. pants (Federālās klauzulas)

**153** Šajā pantā ir ietvertas tā dēvētās “federālās klauzulas”, kas attiecas uz Konvencijas piemērošanu attiecībā uz valstīm ar vairākām tiesību sistēmām. Šīs klauzulas ir vispārpieņemtas Hāgas konvencijās apmērām trīsdesmit gadus, bet tās ar katru jaunu konvenciju tiek pilnveidotas, un to formulējums ir jāpielāgo katras konvencijas mērķiem. Kā jau tika norādīts šī Ziņojuma ievadā, īpašajai darba grupai ar *Alegría Borrás* kundzi priekšgalā, diplomātiskās sesijas laikā uzticēja sagatavot pantu projektu (darba dokumenta Nr. 100), ko Komisija pieņēma tikpat kā bez izmaiņām. 44. pants attiecas uz situācijām, kurās ir tiesību normu kolīzijas, kuras ir iekšējas līgumslēdzējai valstij, savukārt 45. un 46. pants nosaka pieeju Konvencijas piemērošanai attiecībā uz valstīm, kurās ir iekšējā teritoriāla tiesību normu kolīzija, un 47. pants to pašu piemēro attiecībā uz valstīm, kurās ir tiesību normu kolīzija attiecībā uz personu kategorijām.

#### 44. pants (Konvencijas nepiemērošana iekšējām tiesību normu kolīzijām)

**154** Šī Konvencija ir paredzēta, lai regulētu iestāžu starptautiskos konfliktus un tiesību aktus saistībā ar pieaugušo aizsardzību. Līgumslēdzēja valsts, kura šajā jomā piemēro dažādas tiesību sistēmas, var, ja vēlas, piemērot Konvencijas noteikumus, lai risinātu šo tiesību normu kolīziju, bet attiecīgais pants arī nosaka, ka valstij nekādā veidā nav pienākuma to darīt.<sup>100</sup> Šajā saistībā jāatzīmē, ka līgumslēdzējas valsts iekšējā tiesību normu kolīzija, uz kuru attiecas šis pants, var būt iekšējā teritoriāla tiesību normu kolīzija, kā arī tiesību normu kolīzijas attiecībā uz personu kategorijām.

Ar ļoti nelielu balsu vairākumu tika pieņemts paturēt šo pantu.<sup>101</sup> Tā kā 1. pants nosaka – ko nedara Konvencija par bērnu aizsardzību –, ka Konvenciju piemēro “starptautiskās situācijās”, un ir skaidrs, ka tā neattiecas uz iekšējiem konfliktiem. Vismaz 44. pantu var saprast kā netiešu aicinājumu pajauties uz noteikumiem, ko tas paredz šādu konfliktu risināšanai.

<sup>99</sup> Darba dokuments Nr. 87 un diskusija, protokols Nr. 10, Nr. 44–45, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 293. lpp.] un protokols Nr. 16, Nr. 90–111, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 335. -336. lpp.].

<sup>100</sup> Tāds pats noteikums ir atrodams vairākās Hāgas konvencijās, jo īpaši 1978. gada 14. marta Konvencijā par tiesību aktiem, kas piemērojami starpnieku līgumiem un pārstāvība (20. pants); 1978. gada 14. marta Konvencijā par tiesībām, kas piemērojamas laulāto mantiskajām attiecībām (18. pants); 1986. gada 22. decembra Konvencijā par tiesību aktiem, kas piemērojami starptautiskiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem (20. pants); 1980. gada 25. oktobra Konvencijā par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem (33. pants); 1989. gada 1. augusta Konvencijā par mirusās personas īpašuma mantošanai piemērojamām tiesībām (21. pants); 1993. gada 29. maija Konvencijā par bērnu aizsardzību un sadarbību starpvalstu adopcijas jautājumos (38. pants); 1996. gada 19. oktobra Hāgas Konvencijā par jurisdikciju, piemērojamām tiesībām, atzīšanu, izpildi un sadarbību sakarā ar vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem (46. pants).

<sup>101</sup> Pieņemts ar 12 pret 10 balsīm, 1 atturoties, skatīt Protokolu Nr. 17 un Nr. 21–27, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 340. lpp.].

#### 45. pants (Starpteritoriju normu kolīzijas, vispārējie noteikumi)

**155** Šajā pantā, līdzīgi kā arī nākamajā pantā, ir norādīts, kā Konvencija ir piemērojama attiecībā uz valsti, kuru veido vairākas teritoriālās vienības, kurā katrai ir sava tiesību sistēma vai savs tiesību normu kopums.

Šis pants pēc būtības ir tīri tehnisks. Tas nosaka vispārīgus noteikumus, kurus varētu piemērot gan saistībā ar iestāžu jurisdikcijas jautājumiem, piemērojamiem tiesību aktiem, kā arī aizsardzības pasākumu atzīšanai, bet kur ir jāņem vērā piemērojamo tiesību aktu noteikšana, to piemērošanas jomu būtiski aprauj 46. pants, kas šajā saistībā paredz īpašus noteikumus.

**156** Vispārējā ideja, kas ir 45. panta pamatā, kurai precedentus var atrast arī citās konvencijās,<sup>102</sup> ir, lai federālās vai daļēji federālās valstis lokalizētu telpiskos savienojošos elementus, kurus atbalsta Konvencija šādas valsts teritoriālajā vienībā, kurā tie faktiski atrodas. Tā tas ir ar pieaugušā pastāvīgo dzīvesvietu, viņa atrašanos, viņa īpašuma atrašanās vietu vai nozīmīgu saistību, kas situācijai var būt ar kādu valsti vai pasākuma īstenošanas vietu ( *a*), *b*), *c*), *f*) un *i*) apakšpunkti). Līdzīgā veidā atsauce uz iestādi, tiesību normām vai procedūru ir jāveic attiecībā uz rīkoties pilnvarotu iestādi vai uz tiesību aktiem vai procedūru, kas ir spēkā attiecīgajā teritoriālajā vienībā (*g*), *h*) un *i*) apakšpunkti). Atsauce uz valsti, kuras valstspiederība ir pieaugušajam (skatīt 7. pantu un 8. panta 2. punkta *a*) apakšpunktu), ir uzskatāma par atsauci uz "šīs valsts tiesību aktos noteiktu teritoriālo vienību, vai – ja nav attiecīgu noteikumu – uz teritoriālo vienību, ar kuru pieaugušajam ir visciešākā saikne" (*d*) apakšpunkts). Atsauce uz valsti, kuras iestādes ir izraudzījušās pieaugušo, ir uzskatāma par atsauci uz teritoriālo vienību, ja pieaugušais ir izvēlējis tās iestādes, vai – ja nav – uz teritoriālo vienību, ar kuru pieaugušajam ir visciešākā saikne (*e*) apakšpunkts).

#### 46. pants (Iekšējā teritoriāla tiesību normu kolīzija, īpaši noteikumi par piemērojamām tiesībām)

**157** Īss salīdzinošais pētījums par nesenajām Hāgas konvencijām parāda, ka teritoriālās vienības tiesību aktu noteikšanai ir izmantotas ļoti daudzveidīgas sistēmas, kuras ir piemērojamas tur, kur Konvencijas kolīzijas normas nosaka valsts tiesību normas, kurai ir iekšējā teritoriāla tiesību normu kolīzija. Atsevišķās konvencijās ir tieši apzīmēta teritoriālā struktūrvienība, kuras tiesību akti tiks piemēroti.<sup>103</sup> Citas galvenokārt attiecas uz attiecīgās valsts iekšējām kolīziju normām, un pakārtoti uz teritoriālās vienības tiesību aktiem, ar kuriem apstākļi ir visvairāk saistīti,<sup>104</sup> vai uz tieši noteiktās teritoriālās vienības tiesību aktiem.<sup>105</sup>

<sup>102</sup> Sk. 1980. gada 25. oktobra Hāgas Konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem (31. pantu); un jo īpaši, 1993. gada 29. maija Hāgas Konvenciju par bērnu aizsardzību un sadarbību starpvalstu adopcijas jautājumos (36. pantu);

<sup>103</sup> Sk. 1978. gada 14. marta Konvencijas par tiesību aktiem, kas piemērojami starpnieku līgumiem un pārstāvībai 19. pantu; 1978. gada 14. marta Konvencijas par tiesībām, kas piemērojamas laulāto mantiskajām attiecībām, 17. pantu; 1978. gada 14. marta Konvencijas par laulību ceremonijām un laulību likumības atzīšanu, 18. un 19. pantu; 1986. gada 22. decembra Konvencijas par tiesību aktiem, kas piemērojami starptautiskiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem 19. pantu; 1980. gada 25. oktobra Konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem 31. pantu; 1985. gada 1. jūlija Konvencijas par trestiem piemērojamām tiesībām un to atzīšanu, kas piemērojama mantošanas tiesībās, un to atzīšanu 23. pantu; 1993. gada 29. maija Konvencijas par bērnu aizsardzību un sadarbību starpvalstu adopcijas jautājumos 36. panta *b*) punktu;

<sup>104</sup> 1973. gada 2. oktobra Konvencijas par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem 16. pantu;

<sup>105</sup> Sk. 1978. gada 14. marta Konvencijas par tiesībām, kas piemērojamas laulāto mantiskajām attiecībām 16. pantu; 1989. gada 1. augusta Konvencijas par mirušas personas īpašuma mantošanai



Šis Konvencijas 46. pants, līdzīgi kā Konvencija par bērnu aizsardzību, atbalsta pēdējo no minētajām sistēmām. Teritoriālā vienība, kuras tiesību akti tiek piemēroti, ir tā, kura tiek noteikta pēc attiecīgajā valstī spēkā esošajiem noteikumiem, bet ja tādu nav, tad tā ir tā, kura noteikta 45. pantā. Tādējādi, ja 15. pants nosaka pieaugušā pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību aktus, kuri reglamentē viņa piešķirtās pārstāvības pilnvaras, un šo valsti veido vairākas teritoriālās vienības, kuras reglamentē atšķirīgi tiesību akti, tad vispirms būtu nepieciešams izpētīt, vai šis valsts tiesību aktos ir noteikumi, kas paredz šīs teritoriālās vienības identificēšanu, tai piemērojamos normatīvos aktus un, ja šādu normatīvo aktu nav, tad atbilstoši 45. panta a) apakšpunktam piemēro tās teritoriālās vienības tiesību aktus, kurā pieaugušajam ir pastāvīgā dzīvesvieta.

#### **47. pants (Tiesību normu kolīzijas attiecībā uz personu kategorijām, piemērojamās tiesības)**

**158** Atšķirībā no 45. un 46. panta 47. pants, kas ir pārņemts no Konvencijas par bērnu aizsardzību 49. panta, definē tās valstis, kurās ir tiesību normu kolīzijas, proti, vairākas tiesību sistēmas vai noteikumu kopumi, kurus piemēro dažādām personu kategorijām. Visas Hāgas konvencijas saistībā ar piemērojamo tiesību aktu noteikšanu, kur noteikumu kolīzijas, kuras tās min, paredz pienākumu šī veida valstij novērst šīs valsts iekšējo noteikumu kolīzijas. Daži no tiem ar to arī aprobežojas, nesniedzot risinājumus gadījumam, ja attiecīgās valsts tiesību aktos nav šādu noteikumu.<sup>106</sup> Citi, ja šādu noteikumu tajos nav, novērš šos tiesību aktu nepilnības, piemērojot tos tiesību aktus, ar kuriem lietai ir ciešākā saikne.<sup>107</sup> Šis Konvencijas 47. pantā ir pieņemta šī pēdējā no minētajām sistēmām. Ja attiecīgās valsts tiesību aktos nav normu, lai noteiktu piemērojamos tiesību aktus, piemēro to tiesību sistēmu vai tiesību normu kopumu, ar ko pieaugušajam ir visciešākās saiknes.

#### **48. pants (1905. gada 17. jūlija Konvencijas aizstāšana)**

**159** Šis pants nosaka, ka attiecībās starp līgumslēdzējām valstīm, vecā 1905. gada 17. jūlija Konvencija ir jāaizstāj ar šo Konvenciju.<sup>108</sup> Pretstatā līdzīgam noteikumam, kas ietverts Konvencijas par bērnu aizsardzību 51. pantā, tas neparedz atzīt iepriekš īstenotos pasākumus saistībā ar vecās konvencijas piemērošanu, ko, šķiet, gandrīz vairs nemaz nepielieto.

Ja tā nebūtu, tad pāreja no vienas konvencijas uz citu radītu grūtības, kas ir līdzīgas saistībā ar 1961. un 1996. gada Konvenciju pēctecību.<sup>109</sup> Ja, piemēram, pieaugušā pastāvīgā dzīvesvieta mainās no valsts A uz valsti B, kuras abas iepriekš bijušas 1905. gada Konvencijas līgumslēdzējas puses, bet izmaiņu laikā kļuvušas par jaunās Konvencijas līgumslēdzējām pusēm, tad būtu loģiski, ka

*piemērojamām tiesībām* 19. panta 2. punktu;

<sup>106</sup> Sk. 1978. gada 14. marta Konvencijas par laulību ceremonijām un laulību likumības atzīšanu 20. pantu; 1980. gada 25. oktobra Konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem 32. pantu; 1993. gada 29. maija Konvencijas par bērnu aizsardzību un sadarbību starpvalstu adopcijas jautājumos 37. pantu;

<sup>107</sup> 1973. gada 2. oktobra Konvencijas par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem 16. pantu; 1989. gada 1. augusta Konvencijas par mirušas personas īpašuma mantošanai piemērojamām tiesībām 20. pantu; Salīdzināt ar 1978. gada 14. marta Konvencijas par tiesībām, kas piemērojamas laulāto mantiskajām attiecībām 19. pantu.

<sup>108</sup> Salīdziniet 51. pantu, 1996. gada 19. oktobra Konvencija par jurisdikciju, piemērojamām tiesībām, atzīšanu, izpildi un sadarbību sakarā ar vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem.

<sup>109</sup> Skatīt 1996. gada Paskaidrojošo ziņojumu Provizorisksajā projektā Nr. 169.

jaunā Konvencija attiektos uz to savstarpējām attiecībām. Tomēr, ja pieaugušajam ir valsts C pilsonība, tad 1905. gada Konvencijas, bet ne jaunās Konvencijas līgumslēdzēja puse turpinās būt saistoša valstij A un valstij B attiecībā uz valsti C, kura var, pieprasot tās iestāžu jurisdikciju, bloķēt jaunās Konvencijas piemērošanu attiecībās starp valsti A un B.<sup>110</sup>

#### 49. pants (Kolizija ar citām konvencijām)

**160** Šis pants ir aizgūts no Konvencijas par bērnu aizsardzību 52. panta, kas tika pieņemts, lai regulētu tobrīd notiekošās pārrunas Eiropas Savienībā par to, kas notiks ar Padomes Regulu par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību.<sup>111</sup> Tomēr tā raisīja diskusijas, un dažas valstis bažījās, ka tām var nebūt paredzēta pietiekama rīcības brīvība, kas tām nākotnē ļautu noslēgt atsevišķus nolīgumus saistībā ar šīs Konvencijas jautājumiem. Diskusijās sniegtie skaidrojumi parādīja, ka joprojām bija pietiekama rīcības brīvība.

##### 1. punkts

**161** Šis punkts līdzīgi kā visi citi šī panta noteikumi dažādās konvencijās attiecas tikai uz iepriekšējiem nolīgumiem, kurus ir noslēgušas līgumslēdzējas valstis. Tas patur to piemērošanu, ja vien valstis, kas ir šādu nolīgumu puses, nepaziņo par pretēju nostāju.

##### 2. punkts

**162** 2. punkts pieļauj iespēju, "vienai vai vairākām līgumslēdzējām valstīm slēgt nolīgumus, kuros attiecībā uz pieaugušajiem, kas ir šāda nolīguma līgumslēdzējas valsts pastāvīgie iedzīvotāji, ir noteikumi par jautājumiem, uz ko attiecas šī Konvencija." Šādi nolīgumi var tikt noslēgti starp līgumslēdzējām valstīm vai līgumslēdzējām valstīm un trešajām valstīm<sup>112</sup> bet šajā pantā ir minēti tādi nolīgumi, kuri attiecas uz "pieaugušajiem, kas ir šāda nolīguma līgumslēdzējas valsts pastāvīgie iedzīvotāji".

Šos ierobežojumus Ziemeļvalstu delegācijas interpretēja kā pārmērīgus, jo tās vēlējās tiesības noslēgt atsevišķus nolīgumus, ne tikai attiecībā uz pastāvīgo dzīvesvietu, bet arī valstspiederību vai pieaugušā dzīvesvietu, vai īpašuma esamību šo nolīgumu parakstījušo līgumslēdzēju pušu valstīs. Šajā sakarā tās piedāvāja svītrot 2. punktu un piemērot Konvencijas par mantojumiem 23. panta 1. punktā paredzēto iespēju piemērot citas līgumslēdzēju valstu<sup>113</sup> noslēgtās vai slēdzamās konvencijas. Izskanēja iebildumi, ka šī, galvenokārt, ir konvencija par iestāžu jurisdikciju (nevis konvencija par tiesību aktu kolīzijām kā Konvencija par mantojumiem) un ka ir jādara viss iespējamais, lai nepieļautu atsevišķām

<sup>110</sup> 1905. gada 17. jūlija Konvencija paredz priekšrokas jurisdikciju valsts iestādēm, lai tās noteiktu aizliegumu un nodrošinātu aizgādību (2. pants). Pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādēm būs tikai pakārtotā jurisdikcija gadījumā, ja valsts iestādes atturas (6. pants), bet pastāvīgās dzīvesvietas iestāžu izteikto aizliegumu var atcelt valsts iestādes saskaņā ar to normatīvajiem aktiem (11. pants).

<sup>111</sup> Šī regula stāsies spēkā 2001. gada 1. martā.

<sup>112</sup> Pēdējā no iespējām izriet no tā, ka attiecīgajā pantā ir aplūkota iespēja noslēgt atsevišķu nolīgumu "vienai vai vairākām līgumslēdzējām valstīm". Ja to noslēdz tikai viena līgumslēdzēja valsts, tad to var darīt tikai ar trešo valsti.

<sup>113</sup> Priekšlikumu noraidīja ar 12 balsīm pret 7, 5 atturoties, skatīt diskusiju Protokolā Nr. 10, Nr. 1–40, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 290. -293. lpp.] kā arī Protokolu Nr. 17, Nr. 28–34, [sk. ĪD komisijas process, 1999. gads, 340. -341. lpp.].

līgumslēdzējām pusēm noslēgt atsevišķu konvenciju par pieaugušo aizsardzību, pieņemot jurisdikcijas normas, kuras traucētu tās raitu darbību. Tas tā būtu, ja šādām atsevišķām konvencijām būtu ietekme uz pieaugušajiem, kuru pastāvīgā dzīvesvieta atrodas ārpus valstīm, kuras ir šā protokola puses, un valstī, kuras ir Hāgas Konvencijas līgumslēdzējas valstis. Tāpat arī atbildes veidā tika teikts, ka, lai gan 2. punktā ir efektīvi ietverti nolīgumu ierobežojumi, kuri paredz, ka pieaugušie, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir valstī, kura ir nolīgumu puse, 3. pantā šis ierobežojums nav atkārtots, un ir atstāta iespēja noslēgt atsevišķus nolīgumus, kuri attiecas uz pieaugušajiem, kuru pastāvīgā dzīvesvieta nav Konvencijas līgumslēdzējā valstī, taču ar nosacījumu, ka šie nolīgumi neietekmē Hāgas konvencijas piemērošanu.

### 3. punkts

- 163** Šis punkts apliecina, ka atsevišķie nolīgumi, kurus slēdz viena vai vairākas līgumslēdzējas valstis "neskar šīs Konvencijas piemērošanu attiecībās starp šādām valstīm un pārējām līgumslēdzējām valstīm". Citiem vārdiem sakot, brīvība slēgt atsevišķus nolīgumus ir pilnīga, bet līgumslēdzējas valstis, kuras ir šādu atsevišķu nolīgumu līgumslēdzējas puses, nekādā gadījumā nedrīkst izmantot šos nolīgumus kā argumentu, lai atbrīvotos no saistībām pret citām līgumslēdzējām valstīm, kuras nav atsevišķu nolīgumu līgumslēdzējas puses.

3. punkta tvērumu var ilustrēt, sniedzot vairākus piemērus. Ja saskaņā ar Hāgas Konvenciju pastāv pamats jurisdikcijai par labu tās valsts iestādei, kura ir šīs Konvencijas, bet ne atsevišķā nolīguma līgumslēdzēja puse, tad līgumslēdzējām valstīm, kuras arī ir šī atsevišķā nolīguma līgumslēdzējas puses, ir jāatzīst, ka attiecīgos iestādes veiktos pasākumus saistībā ar jurisdikcijas pamatojumu ir veikusi kompetenta iestāde, pat ja atsevišķais nolīgums ir izslēdzis šādu jurisdikcijas pamatojumu. Savstarpēji līgumslēdzējām valstīm, kuras nav atsevišķa nolīguma puses, acīmredzami nebūs pienākuma atzīt citās tādās līgumslēdzējās valstīs veiktus pasākumus, kuras ir šāda nolīguma puses, balstoties uz neizpildes pamatojumu, ko paredz atsevišķs nolīgums, bet ne Hāgas Konvencija. Papildus tam līgumslēdzējām valstīm, kuras ir atsevišķa nolīguma līgumslēdzējas puses, ir jāievēro to sadarbības pienākums, kuru tām uzliek Hāgas Konvencija.

- 164** Interpretācijā, kura dominēja Diplomātiskās komisijas apspriedēs, 3. pantā minētie ierobežojumi attiecas tikai uz attiecīgajiem nolīgumiem, citiem vārdiem sakot, uz tiem, kuri neaprobežojas tikai ar pieaugušajiem, kuru pastāvīgā dzīvesvieta atrodas kādas no šo nolīgumu dalībnieču teritorijā. Tādējādi 2. punktā minētos nolīgumus šie ierobežojumi neskar.

### 4. punkts

- 165** Šis punkts pielīdzina atsevišķos nolīgumus vienotiem tiesību aktiem, pamatojoties uz īpašu saikņu pastāvēšanu starp attiecīgajām valstīm. Šis noteikums jo īpaši interesē Ziemeļvalstis.

## **50. pants (Konvencijas pagaidu piemērošana)**

- 166** Šī panta pirmās divas rindkopas atkārtoti divus pārejas likuma noteikumus, kurus paredz Konvencijas par bērnu aizsardzību 53. pants attiecībā uz iestāžu jurisdikciju un pasākumu atzīšanu. Tās loģiski izriet no 1. punkta, ka jurisdikcijas noteikumi attieksies uz valsti tikai no brīža, kad Konvencija būs stājusies spēkā attiecīgajā valstī. Līdz ar to pasākumus, kas ir veikti līgumslēdzējā valstī pirms



Konvencijas spēkā stāšanās, piemērojot iepriekš spēkā esošās jurisdikcijas normas, Konvencijas spēkā stāšanās nepadarīs par nederīgiem, pat ja iestādēm, kuras tos pieņēma, saskaņā ar Konvenciju vairs nav jurisdikcijas.

- 167** 2. punkts ierobežo IV nodaļas (“Atzīšana un izpilde”) pagaidu piemērošanu attiecībā uz pasākumiem, kuri ir veikti pēc Konvencijas spēkā stāšanās – gan šo pasākumu izcelsmes valstī, gan lūguma saņēmējā valstī. Tomēr nekas neattur lūguma saņēmēja valsti saskaņā ar savām valsts tiesībām atzīt iepriekš pieņemtos lēmumus.
- 168** 3. punkts Konvencijā ir jauns. Tas bija nepieciešams saistībā ar pieaugušā piešķirto pārstāvības pilnvaru esamību (15. pants). Komisija vēlējās, lai pārstāvības pilnvaras, kuras pieaugušais bija iepriekš piešķīris, ja tas tika veikts apstākļos, kas atbilsta 15. pantā noteiktajiem, tiktu atzītas katrā līgumslēdzējā valstī no Konvencijas spēkā stāšanās brīža attiecībā uz šādu valsti. Rezumējot, Konvencija nākotnē paredz atzīt pilnvaru esamību, kuras ir tikušas piešķirtas pirms Konvencijas spēkā stāšanās,<sup>114</sup> bet nepieprasa atzīt darbības, kuras ir veiktas, piemērojot šīs pilnvaras pirms Konvencijas spēkā stāšanās attiecīgajā valstī.

## 51. pants (Saziņas valoda)

- 169** Šis pants, kas ir identisks Konvencijas par bērnu aizsardzību 54. pantam un 1980. gada 25. oktobra Konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem 24. pantam, risina problēmas saistībā ar valodu, kurā ir izstrādājama un tulkojama saziņa iestāžu starpā. Saziņai ir jānotiek oriģinālvalodā, pievienojot tulkojumu attiecīgās valsts oficiālajā valodā vai kādā no oficiālajām valodām vai – ja tas nav iespējams – tulkojumu franču vai angļu valodā. Ir noteikums atbalsts atrunas minēšanai saistībā ar angļu vai franču valodas izmantošanu.

## 52. pants (Konvencijas piemērošanas pārraudzība)

- 170** Šis pants, kurā ir pārņemts Konvencijas par bērnu aizsardzību 54. pants, būtībā sakrīt ar 1993. gada 29. maija Konvencijas par adopciju 42. pantu. Labumu var gūt tikai no Konferences, kura periodiski organizē sanāksmes, lai pārskatītu Konvencijas praktisko darbību un pēc vajadzības iesniegtu ieteikumus tās uzlabošanai.

## VII NODAĻA. NOBEIGUMA NOTEIKUMI

### 53.–55. pants (Nobeiguma noteikumi)

- 171** Šie panti, kurus sagatavoja Pastāvīgais birojs (darba dokumenta Nr. 65) un kurus pieņēma bez garām diskusijām, ir ņemti no iepriekšējām konvencijām, it īpaši no Konvencijas par bērnu aizsardzību. Tie ir saistīti ar parakstīšanu, ratifikāciju, akceptēšanu vai apstiprināšanu (53. pants), vai pievienošanu (54. pants), ar iespēju valstīm, kurās ir divas vai vairākas teritoriālās vienības

---

<sup>114</sup> Tomēr tā neuzliek par pienākumu atzīt aizsardzības pasākumus, kas ir īstenoti iepriekš – sk. 50. panta 1. punktu.

ar dažādām tiesību sistēmām, paziņot par situācijām, kurās tiks piemērota šī Konvencija (55. pants), vai vienīgās rezervēšanas sistēmu, kuru pieļauj Konvencija<sup>115</sup>, un tās anulēšanu (56. pants), vai ar Konvencijas spēkā stāšanos (57. pants), ar denonsēšanu (58. pants) un visbeidzot arī paziņojumus, kas Konvencijas deponitāriem būs jāizdara attiecībā uz Konferences dalībvalstīm un tām valstīm, kuras ir pievienojušās Konvencijai (59. pants).

Šī Konvencija salīdzinājumā ar iepriekšējām konvencijām ir aizguvusi divus jauninājumus no Konvencijas par bērnu aizsardzību. Pirmkārt, saskaņā ar 53. pantu un pretstatā Konvencijai par adopciju, kura bija atkāpšanās no iepriekšējām Konvencijām, šī konvencija bija pieejama parakstīšanai Konferences dalībvalstīm 1999. gada 2. oktobrī un ne valstīm, kuras piedalījās kā novērotājas vai kļuva par dalībvalstīm pēc šā datuma. Pēdējās minētās var pievienoties šai Konvencijai saskaņā ar 54. pantā noteikto procedūru un tikai pēc tās spēkā stāšanās saskaņā ar 57. panta 1. punktu. Otrkārt, 58. pantā ir noteikts, ka Konvencijas denonsēšanu var ierobežot līdz noteiktām teritoriālām struktūrvienībām, uz kurām Konvencijas attiecas.

Parīzē, 2000. gada 5. janvārī

---

<sup>115</sup> Šī iebilde ir saistīta ar saziņas valodu, sk. iepriekš 51. panta 169. punktu. Pilnvara iesniegt atrunu par Konvencijas attiecināšanu uz medicīnisko jomu, ko sākumā pieņēma Komisija, tika noraidīta pēc tam, kad saistībā ar šiem jautājumiem tika panākta vienošanās.